

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

ΝΙΚ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΝΙΚ. ΚΑΙ ΚΑΛΛ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

Πλάτων

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ

ΣΤ'/Γ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΣΧΒ



002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
513

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

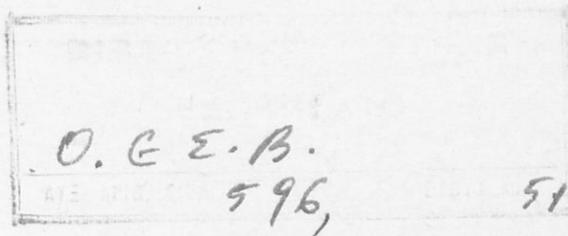


Ἡ εισαγωγή, τὰ εἰδικὰ πρὸς ἀνάπτυξιν θέματα καὶ ἡ ἐκλογή τῶν εἰκότων εἶναι ἔργασία τῶν κ. κ. Νικηφόρον καὶ Καλλιρρόης Ἐλεοπούλου, αἱ δὲ ἐκλογαὶ τοῦ κειμένου καὶ αἱ ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις τοῦ κ. Νικολάου Ζαφειρίου.

ΣΤ' 89 ΕΧΒ
Πλάτων

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

009
403
272B
573

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΙΟΡΑΣ



ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σκοπός και αξία τοῦ διαλόγου.

Ἰδιόζουσαν θέσιν μεταξύ τῶν Πλατωνικῶν ἔργων ἔχει ὁ προ-
κείμενος διάλογος καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καὶ διὰ τὴν τεχνικὴν του
σύνθεσιν. Εἰς αὐτὸν ἐμφανίζεται ἡ ἀντίθεσις τῆς γνησίας φιλοσοφικῆς
σκέψεως πρὸς τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐπιδείξεις ἐκείνων, οἵτινες νομίζον-
ται σοφοί, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Τοῦτο εἶναι τὸ κέντρον θέμα τοῦ διαλόγου καὶ
τὸ θέμα αὐτὸ πλαισιώνεται μὲ τεχνικὴν πλοκὴν τῶν ἐπεισοδίων καὶ μὲ
τελείαν ἠθοποιίαν τῶν προσώπων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φιλοσοφικὴ αὐτῆ
διατριβὴ ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ λογοτεχνικὸν ἀριστοῦργημα.

2. Οἰκονομία τοῦ ἔργου.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον παρουσιάζεται ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος
πρὸς τινα ἑταῖρον, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Εἰς τὰ λοιπὰ 39 κεφάλαια ὁμι-
λεῖ μόνον ὁ Σωκράτης, ἐνῶ ὁ ἑταῖρος ἀκοεῖ συνεχῆ διήγησιν τοῦ
Σωκράτους, χωρὶς καθόλου γὰ τὸν διακόφη. Κατὰ τὴν διήγησιν αὐ-
τὴν ὁ Σωκράτης περιγράφει συγκέντρωσιν σοφῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰ-
κίαν τοῦ πλουσιωτάτου Καλλίου καὶ ἐπαναλαμβάνει ἕνα μακροτάτον
διάλογον, τὸν ὅποιον εἶχε μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς σοφούς καὶ ἰδίᾳ μὲ
τὸν σοφώτατον Πρωταγόραν.

Ἡ συνάντησις αὐτῆ ὑποτίθεται γενομένη περὶ τὸ 432 π.Χ., ὡς
γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς ὑποδηλουμένης ἡλικίας τῶν κυρίων προσώπων
(κεφ. 5, 7, 8, 10 καὶ 40), πάντως ὄχι μετὰ τὸ 432, διότι δὲν γίνεται
ἐν τῷ διαλόγῳ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη μνεία τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια συνετά-
ραξαν τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ
διαλόγου οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα φρονοῦντες εἰσέτι διὰ τὴν ἡγεμονίαν καὶ
διὰ τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα αἰγλην τῆς πόλεός των, ἠδύνατο ν' ἀπολαμ-
βάνουν τὴν ἐξαιρετοὺν ἡδονὴν τῶν φιλοσοφικῶν λόγων, ἀπερίσπαστοι
ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰς συμφορὰς τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπακολουθήσαντος
πολέμου.

3. Σοφιστική και σοφισταί.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους συμπύκνεται καὶ ἡ πλήρης διαμόρφωσις τοῦ νέου τρόπου τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἣτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα σοφιστικῆ. Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένοι οἱ λόγοι καὶ οἱ σκοποὶ τῆς νέας πνευματικῆς κατευθύνσεως, ἡ ὁποία ἐσημειώθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἡ φιλοσοφία ἐν Ἑλλάδι εἶχε συστηματοποιηθῆ ἀπὸ τοῦ ἕκτου ἤδη αἰῶνος, ὅποτε Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἐπεχείρησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν γένεσιν τῶν ὄντων ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς. Ἐσημείωσε δὲ σημαντικὴν ἐξέλιξιν διὰ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, αἵτινες ἰδρῶθησαν εἰς τὴν Μικρασιατικὴν καὶ Ἰταλιωτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν σχολῶν τούτων περιέλαβον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν των ἔρευναν προβλήματα κοσμογονικά, ἠθικά, γνωσιολογικά καὶ θεολογικά, διεμόρφωσαν δὲ φιλοσοφικά συστήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι θαύματα διανοητικῆς συλλήψεως καὶ ἐρμηνευτικῆς ἀλλαγίας.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἕκτου αἰῶνος ὁ Σάμιος Πυθαγόρας ἐσυστηματοποίησε πλήρη κοσμοθεωρίαν, ἐρμηνεύων τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ. Ὀλίγον ἀργότερον, περὶ τὸ 500, ἤκμασεν ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἐλέας ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς ταύτης Παρμενίδης ἀπέρριπτε τὴν ἀλήθειαν τοῦ γίγνεσθαι καὶ διεκρίρτυεν ὅτι μόνον τὸ εἶναι εἶναι πραγματικὴ κατάστασις, συλλαβανομένη διὰ τοῦ νοῦ. Τὸ γίγνεσθαι εἶναι ἀπατηλὴ ἐντόπωσις τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι κακοὶ μάροτροχοὶ τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐπειδὴ μόνον διὰ τῶν αἰσθήσεων γνωρίζομεν τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα, ἡ θεωρία τῶν Ἐλεατῶν ἠρνεῖτο τὴν δυνατότητα τῆς γνώσεως.

Ἐπίσης περὶ τὸ 500 ἐφιλοσόφησεν ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἀπορρίπτων καὶ οὗτος τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων γνῶσιν. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τοὺς Ἐλεάτας ἐδίδασκεν, ὅτι μόνον τὸ γίγνεσθαι καὶ ἀδιάλειπτος ροὴ τῶν ὄντων ὑπάρχει (πάντα ῥεῖ), τὸ δὲ εἶναι οὔτε ὑπάρχει οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῆ.

Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργεῖτο τὸ πρόβλημα πόθεν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτῆ τὴν γνῶσιν καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐκτοτε ὅλαι αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι δὲν ἠδύναντο νὰ παραβλέψουν τὸ πρόβλημα

τοῦτο. Ἠκολούθησαν κατόπιν τὰ φιλοσοφικά συστήματα τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε φιλοσοφία προσέφερε μόνον δογματικὰς λύσεις, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπέβλη κάποτε ἀντίδροσας εἰς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐρεῦνης καὶ νὰ μὴ πιστεύουν πλέον οἱ διανοούμενοι ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐξερευθεῖ ἐπιστημονικῇ ἐριμνεῖα τῶν ὄντων. Αἰὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία παραιτομένη ἀπὸ πάσης κοσμογονικῆς ἐρεῦνης στρέφεται πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν καὶ ἀρχίζει νὰ μελετᾷ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀμεσώτερον ἐνδιαφέρουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν. Ἡ ἀμφιβολία δὲ περὶ τοῦ δυνατόν τῆς γνώσεως ὠδήγησεν εἰς τὴν ὑπεροβλήν, ὅτι ἀπόλυτος γνώσις δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἀλήθεια εἶναι ὅ,τι πιστεύει ἕκαστος ὡς ἀληθές.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηρῶν κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ἀνωτέραν παιδείαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο ὁ πολίτης νὰ διακοιθῇ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ. Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ βίου ἔπρεπε νὰ ἐκλαϊκευθοῦν μὲ συστηματικὴν διδασκαλίαν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα θὰ ἐξετιμῶντο κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν ἕκαστου, ἔπρεπε νὰ ἔχη ὁ πεπαιδευμένος εὐχέρειαν εἰς τὸ λέγειν καὶ πείθειν, διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ἀπόφεις του.

Μετὰ τὴν τροπὴν αὐτὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἀναζητήσεων καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς ἐδημιουργήθη ἡ σοφιστικὴ, ἣτις θεωρητικῶς δύναται νὰ ὀρίσθῃ ὡς σύστημα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον α) ἀπολυτερόναι τὸν νοῦν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπὸ παλαιὰ δόγματα καὶ διακηρύττει, ὅτι κριτήριον τῆς ἀληθείας εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος (μέτρον χερμᾶτων ἄνθρωπος), β) εἰσάγει τὸν μαθητὴν εἰς ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, καὶ γ) ἀσκει αὐτὸν νὰ ἐκφράξῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον τὰς προσωπικὰς του γνώμας. Τοιοῦτον ἐμφανίζεται τὸ ἔργον τῆς σοφιστικῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη διετῆρει τὸν σοβαρὸν της χαρακτήρα.

Ἐὰν ὅμως ἤθελε κανεὶς νὰ ὀρίσῃ τί εἶναι σοφιστής, θὰ ἐδυσκολεῖτο νὰ τὸ κάμῃ, ὅπως ἀκριβῶς ἐδυσκολεύοντο καὶ οἱ σύγχρονοι τῶν σοφιστῶν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ θαυμασταὶ των (βλ. κεφ. 3-5). Καὶ τοῦτο διότι ἡ λέξις σοφιστής εἶχε μεταβάλλει σημασίαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ αἰῶνος 500-400. Παλαιότερον σοφιστής ἦτο τίτλος, τοῦ ὁποίου ἤξιοῦντο καὶ ποιηταὶ καὶ ἰομοθέται καὶ φιλόσοφοι, διότι ἐσῆμαινε τὸν

κατέχοντα τὴν σοφίαν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ συστήματος τῆς ἀνοτάτης παιδείας, σοφιστῆς ἐλέγετο ὁ μεταδίδων ἀνοπότην παιδείαν ἐπαγγελματικῶς ἐπὶ μισθῷ. Καὶ τέλος, ἐπειδὴ τινες τῶν σοφιστῶν ἐζήτουν νὰ κάμουν ἐντόπως μὲ ἐπιδείξεις παρασυλλογισμῶν, ὁ ὄρος σοφιστῆς ἐσημαιοῦσε τὸν ἀνοήτως λεπτολογουῦντα κατὰ τοὺς τέτοιους τῆς λογικῆς ἀληθοφαιείας καὶ παραγνωρίζοντα τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπειδὴ ἀκόμη τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὴν ἐξάσκησίν του ἐξέπιατε συχνὰ εἰς ἀπάτην καὶ εἰς κερδοσκοπίαν, ὁ τίτλος τοῦ σοφιστοῦ κατήρητησεν ὄχι μόνον φορτικός, ἀλλὰ καὶ ἐπαίσχυντος (κεφ. 3). Οἱ συντηρητικοὶ μάλιστα πολῖται εἶχαν πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις διὰ τοὺς διδασκάλους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι εἶδον εἰς τοὺς νέους ἐλευθερίαν γνώμης καὶ τάσιν νὰ ἀμφισβητοῦν ἀγνωρισμένας ἀληθείας. Ἀλλὰ γενικῶς ἡ κοινωνία τοὺς ἐθαύμαζεν, ἄνδρες δὲ διακρινόμενοι ἐπὶ παιδείᾳ ἠκροῶντο τῶν εἰδικῶν μαθημάτων ἐκάστων. Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἐδίψα διὰ μάθησιν, ὁ προσφέρων ταύτην ἦσκει μέγα γόητρον, ὅταν μάλιστα συνέλιπτε νὰ εἶναι πράγματι εὐφυῆς καὶ πεπαιδευμένος.

Οἱ μάλιστα εὐδοκίμησαντες σοφισταὶ ἦσαν ὁ Κεῖος Προδίκος, ὁ Ἡλείος Ἰππίας, ὁ Λεοντίος Γοργίας καὶ ὑπὲρ πάντας διαπρέφας ὁ Ἀβδηρήτης Πρωταγόρας, ὅστις κυρίως ἐκπροσωπεῖ τὸν τύπον τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὸν παρόντα διάλογον.

4. Τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου.

Τὸν ἐπιφανέστατον τοῦτον σοφιστὴν ἐμφανίζει ἐδῶ ὁ Πλάτων ὡς ἐπιτύθειον ἔμπορον τῆς γνώσεως, ὁ ὁποῖος ἀσχεῖ τὸ ἔργον του μὲ πολλὴν κερδοξίαν καὶ οἷσιν καὶ δὲν γνωρίζει κἄν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται. Ἄλλη ὁμως εἶναι ἡ πραγματικότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη (ἀπὸ τοῦ 456 - 415 περίπου) ἦσκησε τὸ σοφιστικὸν τοῦ ἔργου εἰς τὰ μεγάλα πνευματικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν μὲ τὴν σχέσιν των οἱ σοβαρώτεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς των καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς. Ἡ ἀκμὴ τοῦ Πρωταγόρου συμπύπτει περὶ τὸ 440, ὅποτε ἔγινε καὶ ἡ πρώτη του διατριβὴ ἐν Αθήναις. Τότε ὁ ἡγέτης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν νὰ συγγράφῃ νόμους διὰ τὴν προσφάτως ἰδρυθεῖσαν ἀποικίαν τῶν Θουρίων.

Ὁ Πρωταγόρας πρῶτος εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ διδάξῃ συστηματικῶς «τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν», ἣτις ἐσήμαινε κατ' αὐτὸν τὸ σύνολον τῶν ἰδιοτήτων, δι' ὧν εὐδοκιμεῖ τις καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον. Δὲν ἦτο δὲ μόνον σοφιστῆς ὁ Πρωταγόρας, ἀλλὰ ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὰ βαθύτατα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας. Συνέγραφε πλείστα καὶ ποικιλωτάτου περιεχομένου συγγράμματα, κυριώτατον τῶν ὁποίων ἦτο τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἀλήθεια», εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις εἶναι περιορισμένη καὶ σχετικὴ. Ἐν γένει τὸ παιδευτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Πρωταγόρου ἐξετιμῆθη καὶ ἀπὸ τοῦ συγχρόνου του καὶ ἀπὸ τοῦ μεταγενεστέρου. Ἡ τελευταία διαμονὴ τοῦ Πρωταγόρου ἐν Ἀθήραις ὑπολογίζεται περὶ τὸ 415, ὅπότε ὁ σοφιστῆς κατηγγέλλθη ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ φεβγῶν εἰς Σικελίαν ἐναύγησε.

Καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν ἡ τέχνη ἐξευτελιζέται εἰς τὸν διάλογον τοῦτον. ἐνῶ καὶ αὐτῶν ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ ἀξία ἦτο ἀνεγνωρισμένη. Ὁ Πρόδικος, κατὰ 15-20 ἔτη νεώτερος τοῦ Πρωταγόρου, ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ἀκροατὰς του, ὅπως καὶ ὁ Πρωταγόρας, καὶ ἐπηρέασεν εἰς τὸ συγγραφικὸν ὕψος τὸν Εὐριπίδην, τὸν Θεοκυδίδην, τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸν Ἰσοκράτη. Εἰδικῶς ἡ διδασκαλία του ἐστρέφετο εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν λογοτεχνικοῦ ὕψους. Κατ' ἐξοχὴν ἐθαυμάζετο διὰ τὰς μελέτας καὶ τὴν διδασκαλίαν του ἐπὶ τῆς κυριολεξίας (περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος). Ἐπὶ πλέον ἠδοκίμησεν ὡς δημόσιος ρήτωρ καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἦτο δὲ πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὸ βιβλίον του «Ὁρα», εἰς τὸ ὁποῖον ἐπραγματεύετο τὸ περὶ ἀρετῆς θέμα. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ παρεδόθη ὁ μῦθος περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἡρακλέους μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας. Καὶ ὁ Πρόδικος ἦλθε πολλάκις εἰς Ἀθήνας ὡς ἀπεσταλμένος τῆς πόλεως του καὶ συγχρόνως ἐξασκῶν τὸ σοφιστικὸν του ἔργον.

Ἐπίσης ὁ Ἰππίας, ἡλικιώτης τοῦ Προδίκου, ἐφημίζετο διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφη ὡς σοφιστῆς. Αἱ γνώσεις του ἦσαν ποικιλωτάται ἀναφερόμενα εἰς ἀστρονομίαν, μαθηματικὰ, γραμματικὴν, μουσικὴν, θεολογίαν, μυθολογίαν κ. ἄ. Τὴν πολυμάθειαν ταύτην ἐπιδεικνύων ἀνοήτως καὶ ἀκαίρως ἐπέσυρε συχνὰ τὰς εἰσφορὰς καὶ αὐτῶν τῶν συναδέλφων του. Ἦτο ὅμως πράγματι πολυμερέςτατος νοῦς καὶ ἰκανοποιεῖ τὴν φιλομάθειαν τῶν ἀκροατῶν του ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν θεμάτων.

Πιστεύεται ὅτι ἀπὸ ρεαριστικῶν ἐνθουσιασμῶν ἐπὲν τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων παρεποίησεν ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ τὴν προσωπικότητα τῶν ἐξοχωτέρων σοφιστῶν. Πράγματι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, τὰ ὁποῖα συνέγραψεν ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους καὶ πιθανώτατα τὸ πρῶτον, συγγραφὴν ἴσως ζῶντος ἔτι τοῦ Σωκράτους. Ὁ σκοπὸς ἐξ ἄλλου τοῦ ἔργου δὲν ἦτο νὰ δώσῃ ἱστορικὰς πληροφορίες περὶ τῶν προσώπων τούτων, ἀλλὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σωκράτους ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πωλοῦντας ἐπὶ μισθῷ τὴν παιδείαν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι καὶ οἱ τρόποι τῶν σοφιστῶν διαγράφονται εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαίνεται τὸ γρηκτὸν μέρος τῆς σοφιστικῆς διδασκαλίας.

Καὶ τὰ δευτερεύοντα ἐξ ἄλλου πρόσωπα ἠθρογραφοῦνται ὡς ὑπερβολικοὶ τύποι κατὰ τὸ γενικὸν τοῦτο σχέδιον τοῦ διαλόγου. Ὁ Καλλίας ὁ Ἴππωνικόν, ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος, περὶ τοῦ ὁποῖου ἦτο γνωστόν, ὅτι «τετέλεκε χορήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξέμπαντες οἱ ἄλλοι», ἐπεδείκνυε τόσῃ «φιλοσοφίαν» (φιλομάθειαν), ὥστε νὰ μεταβάλλῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν του εἰς ξενῶνα σοφιστῶν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὡς φανατικὸς θαυμαστὴς τοῦ Σωκράτους κατεξουτελλίζει τὸν Πρωταγόραν καὶ μὲν ρεαριστικὸν πείσμα ἐπιδιώκει ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀξία τοῦ διδασκάλου του. Τέλος ὑπερβολικὸς τύπος τοῦ ἐνθουσιῶντος πρὸς μάθησιν εἶναι ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἰσαγόμενος Ἴπποκράτης, ὅστις ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἔλεγχον ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πρωταγόρου, ὅτι διδάσκει τὴν ἀρετὴν. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἶναι περισσύτερον σωκρατικὸς, παρὰ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο ἔργον τοῦ Πλάτωνος.

Τοιουτοτρόπως ἐμφανίζων ὁ συγγραφεὺς μὲν δραματικὴν ἔντασιν ὅ,τι ἀξιοκατάχριστον ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἔργον τῶν σοφιστῶν καὶ ὅ,τι ἔλειπτον εἰς τὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους, καθιστᾷ ἐναργέστερον τὸ φιλοσοφικὸν μάθημα, τὸ ὁποῖον παρέχει ὁ διάλογος.

5. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους.

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν σοφιστῶν περιλάμβανον εἰς τὴν διδασκαλίαν των καὶ ζητήματα σχετικὰ μὲν τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἠθικὴν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῶν ἐιδικῶν γνώσεών των, ἕκαστος ἐπηγγέλλετο ἐπισήμως, ὅτι εἶναι διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς. Τὴν ἀρετὴν ἐν τούτοις ἐθεώρουν

ἐντελῶς κατὰ τὴν δημόδη ἀντίληψιν, ἦτοι ὡς σύνολον ἐπὶ μέρους ἰδιοτήτων, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν ἢ ἀποκτῶνται διὰ τῆς ἀσκήσεως, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Δύναται π. χ. νὰ εἶναι τις ἀνδρείος χωρὶς νὰ εἶναι δίκαιος ἢ νὰ εἶναι ὅσιος ὄχι ὅμως καὶ σόφρων. Μολονότι δὲ ἡ σοφιστικὴ παρουσιάζετο μὲ ἀξιώσεις ἀνωτάτης παιδείας, διεμόρφωνε τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἀκριβῶς τὸ εἶχε διαμορφώσει τὸ παλαιὸν ἔπος καὶ ἡ βιοσοφία τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς ἠθικολογικὸν μάθημα. Καὶ ἡ μὲν ἥρωικὴ ποίησις παρεῖχεν ὑποδείγματα πράξεων πρὸς μίμησιν, χωρὶς νὰ παρουσιάξῃ πλήρεις ἠθικοὺς τύπους, οἱ δὲ λυρικοὶ διεκήρυττον, ὅτι ἡ ἠθικὴ τελειότης εἶναι ἀνέφικτος διὰ τὸν ἄνθρωπον ἕνας μέσος τέπος ἠθικῆς εἶναι ὁ μόνος δυνατὸς νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ἰκανοποιηῖ τὰς ἠθικὰς μας ἀπαιτήσεις.

Ἡ ὑψηλότερα ἀντίληψις περὶ ἀρετῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀγνήν ἰδεολογίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθηρὰν σκέψιν τοῦ Σωκράτους. Ὅτι ἐπετέλεσεν ὁ Σωκράτης εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς γνώσεως δὲν εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν ὄλην αὐτοῦ εἰσφορὰν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους, πρέπει ἢ ἀναγνωρισθῇ γενικῶς ἡ κατεῖθις καὶ ἡ ἀξία τῆς σοκρατικῆς διανοήσεως.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Σωκράτους καὶ σοφιστῶν ἦτο ἤδη φανερά εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν πρωτότυπον καὶ ἐπαγωγὸν διδασχὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ ἦτο ριζικὴ. Πράγματι οἱ σοφισταὶ ἦσαν μόνον ἀ ρ ν η τ α ἰ τῶν παλαιότερων φιλοσοφικῶν δοξασιῶν καὶ εἰς τοῦτο συνίστατο ἡ καινοτομία των. Ἐφεκτικὸς ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης διὰ τὰς μέχοι τοῦδε ἀνακαλύψεις τοῦ φιλοσοφοῦντος ροῦ. Δι' αὐτὸν ὅμως ἡ ἀλήθεια δὲν ἦτο κάτι ἀνέπαρκτον, ἀλλὰ τοῦναντίον ὁ μόνος ἄξιος καὶ πραγματικὸς σκοπὸς πάσης πνευματικῆς ἐρεῖνης. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσε μίαν θ ε τ ι κ ῆ ν καινοτομίαν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀναζητήσεις. Εἰσήγαγε καὶ ἐτελειοποίησε μ ε θ ο δ ο ν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἐνομάσθη δ ι α λ ε κ τ ι κ ῆ, ὡς πραγματικοποιοῦσα τὴν ἀγάθειν καὶ διευκρίνησιν τῶν ἐννοιῶν δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως ἐν διαλόγῳ. Ἄγει δὲ εἰς συμπεράσματα κατὰ πολὺ ἀσφαλέστερα παρὰ ὁ συνεχῆς λόγος, εἰς τὸν ὁποῖον

πολλοὶ ὄροι καὶ ἐκφράσεις μένον ἀσαφεῖς ἢ παρέρχονται ἀπαράτηρητοι. Ἡ κατόπιν συστηματοποιήσις τῆς λογικῆς ἐπισημύει ἔξηκριβωσεν ὅτι βάσις τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους εἶναι ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ ἐπαγωγή.

Ἡ διαλεκτικὴ αὕτη μέθοδος ἐφαρμοζομένη καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἀναζητήσεις πείθει, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι κάτι ἀχώριστον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πωληθῆται ἐπὶ μισθῶν· ὅτι δὲν εἶναι, ὅπως πιστεύουν οἱ πολλοὶ καὶ ὅπως διδάσκουν οἱ σοφισταί, σύνολον ἐπὶ μέρους ιδιοτήτων, ἀλλ' ὅτι μί α εἰς τὸ σύνολόν της εἶναι ἡ ἀρετὴ, ἡ γ ν ὠ σ ι ε τ ο ὦ ἀ γ α θ ο ὦ. Ὡς γῶσις δὲ ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητον θέμα φιλοσοφικῆς συζήτησεως· διότι ἐπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀλήθειαν ὁπάρχει ἡ ἀλήθεια τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ γνησίως πεπαιδευμένου ἀνδρός ἔργον εἶναι νὰ ἐξετάξῃ ἀδιαλείπτως: Ἡ ὡς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἡ ἀρετὴ.

Ἡ ἔρευνα αὕτη, ἐπιμένει ὁ Σωκράτης, δὲν κατορθοῦται μὲ τὰς δημογορικὰς ἐπιδείξεις τῶν σοφιστῶν, οὔτε μὲ κομπορὸς μετασχηματισμοὺς τῶν ἀρχαίων μύθων ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν ποιημάτων. Ἡ μόνη μέθοδος πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἀσθηρὰ ἀνάλυσις τῶν ἐννοιῶν, ἡ βραχυλογικὴ συζήτησις, ἣτις ἐξακριβώνει τὰς ἐπὶ μέρους ἀληθείας καὶ μᾶς βοηθεῖ ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἀπολότως ἠθικόν.

Καὶ εἰς τὰ ἄλλα του ἔργα παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς συμβατικῆς ἠθικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπρόσβενον οἱ σοφισταί, καὶ τῆς ἠθικῆς ἰδεολογίας τοῦ Σωκράτους, τὴν ὁποίαν ἄλλως τε καὶ διὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπραγματώσεν ὁ φιλόσοφος. Τῷ ὄντι ἐνῶ οἱ σοφισταὶ φιλοξενούμενοι εἰς τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων ἐξεμεταλλεόντο ἐπαγγελματικῶς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, οὗτος «ἐν πενία μυρίᾳ» διατελὼν ἐτέλει τὸ ἀποστολικόν ἔργον νὰ προτρέπῃ ἕνα ἕκαστον τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς («τὴν ἡμέραν ἕλην πανταχοῦ προσκαθίσω»). Ἄλλ' ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ παραστατικώτερον καταδεικνύει ὁ σοκρατικὸς μαθητὴς ὡς φιλόσοφος—καλλιτέχνης τὴν ἐπιφανεϊακὴν καὶ σχετικὴν ἀξίαν τῶν σοφιστικῶν μαθημάτων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν θεϊκὴν σοφίαν ἐκείνου ὅστις «οὐδενὸς πώποτε διδάσκαλος ἐγένετο», ἀλλ' ἐν τούτοις ὑπῆρξεν αὐτὸς πρότοπον ἀρετῆς καὶ ἠτόλμασε τὰ πνεύματα πρὸς βαθυτέραν κατανόησιν τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν.

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΕΤΑΙΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ,
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, ΚΑΛΛΙΑΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΠΡΟΔΙΚΟΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

ΚΕΦ. Α' (Περὶ ἰληψις). Ὁ Σωκράτης παρακληθεὶς ὑπό τινος ἀνωμόμου ἐταίρου του δηγεῖται εἰς αὐτὸν ὅσα διελέχθη μετὰ τοῦ Ἀρδηρίτου Πρωταγόρου, ἀνδρὸς ἐπιφανεστάτου διὰ τὴν σοφίαν.

ΚΕΦ. Β'. Τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί, ἔτι βαθέος ὄρθρου, Ἴπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου υἱός, Φάσωνος δὲ ἀδελφός, τὴν θύραν τῆ βακτηρία πάνυ σφόδρα ἔκρουε, καὶ ἐπειδὴ κῦτῶ ἀνέωξέ τις, εὐθὺς εἴσω ἦει ἐπειγόμενος καὶ τῇ φωνῇ μέγα λέγων, Ὡ Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις; καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ, Ἴπποκράτης, ἔφην, οὗτος μὴ τι νεώτερον ἀγγέλλεις; Οὐδὲν γ', ἦ δ' ὅς, εἰ μὴ ἀγαθὰ γε. Εὖ ἂν λέγοις, ἦν δ' ἐγὼ ἔστι δὲ τί, καὶ τοῦ ἔνεκα τηρικᾶδε ἀφίκου; Πρωταγόρας, ἔφη, ἦκει, στὰς παρ' ἐμοί. Πρώην, ἔφην ἐγὼ σὺ δὲ ἄρτι πέτυσαι; Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφην, ἐσπέρας γε καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκίμποδος ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου, καὶ εἶπεν Ἐσπέρας δῆτα, μάλα γε ὄψε ἀφικόμενος ἐξ Οἰνός. ὁ γὰρ τοι παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα. καὶ δῆτα μέλλων σοι φράζειν, ὅτι διωξιόμεν αὐτόν, ὑπό τινος ἄλλου ἐπελαθόμεν ἐπειδὴ δὲ ἦλθον καὶ δεδειπνηκότες ἦμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι, τότε μοι ἀδελφός λέγει, ὅτι ἦκει Πρωταγόρας καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἵεναι, ἔπειτὰ μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι ἐπειδὴ δὲ τάχιστά με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν, εὐθὺς ἀναστάς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμεν. καὶ ἐγὼ γιγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πτοίησιν, Τί οὖν σοι, ἦν δ' ἐγὼ, τοῦτο; μῶν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας; καὶ ὅς γελάσας, Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφην ἐγὼ, ἂν αὐτῶ διδῶς ἀργύριον καὶ πείθης ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν. Εἰ γάρ, ἦ δ' ὅς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ἐν τούτῳ εἶη ὥς οὕτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίπομι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων ἄλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἦκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς αὐτῶ. ἐγὼ γὰρ ἅμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἅμα δὲ οὐδὲ ἐόρακα Πρωταγόραν πώποτε οὐδ' ἀκήκοα

οὐδέν' ἔτι γὰρ παῖς ἦ, ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησεν· ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσι καὶ φασὶ σφώτατον εἶναι λέγειν· ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵνα ἔνδον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλλιᾶ τῷ Ἴππονίκῳ· ἀλλ' ἴωμεν· καὶ ἐγὼ εἶπον Μήπω γ', ὦγαθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν, πρὶ γάρ ἐστιν, ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ περιιόντες αὐτοῦ διατριβῶμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται· εἶτα ἴωμεν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον διατριβεί. ὥστε, θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, ἔνδον.

ΚΕΦ. Γ'. Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν περιῆμεν· καὶ ἐγὼ ἀποπειρώμενος τοῦ Ἴπποκράτους τῆς βόμης διεσκόπουν αὐτόν καὶ ἠρώτων, Εἰπέ μοι, ἔφη ἐγὼ, ὦ Ἴππόκρατες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον τελῶν ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιζόμενος καὶ τίς γενησόμενος; ὡσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σεαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθόν Ἴπποκράτη τὸν Κῶνον, τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σεαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἰ τίς σε ἤρετο, Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὦ Ἴππόκρατες, Ἴπποκράτει μισθὸν ὡς τίνι ὄντι; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν, ἔφη, ὅτι ὡς ἰατρῶ. Ὡς τίς γενησόμενος; Ὡς ἰατρός, ἔφη. Εἰ δὲ παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἰ τίς σε ἤρετο· Τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῶ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ, τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν ὡς ἀγαλματοποιούς. Ὡς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός; Δῆλον ὅτι ἀγαλματοποιός. Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ· παρὰ δὲ δὴ Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγὼ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἐτοῖμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικινῆται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ τῶν φίλων

προσαναλίσκοντες. εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροιτο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες τε καὶ Ἴππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῶ ἔχετε χρήματα τελεῖν ; τί ἂν αὐτῷ ἀποκριναιμεθα ; τί ὄνομα ἄλλο γε λεγόμενον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν, ὥσπερ περὶ Φειδίου ἀγαματοποιὸν καὶ περὶ Ὀμήρου ποιητὴν ; τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν ; Σοφιστὴν δὴ τοι ὀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι, ἔφη. Ὡς σοφιστῆ ἄρα ἐρχόμεθα τελοῦντες τὰ χρήματα ; Μάλιστα. Εἰ οὖν καὶ τοῦτό τις σε προσέροιτο· Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τις γενησόμενος ἔρχει παρὰ τὸν Πρωταγόραν ; καὶ ὅς εἶπεν ἐρυθριάσας—ἤδη γὰρ ὑπέφαινε τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι—Εἰ μὲν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικε, δῆλον ὅτι σοφιστῆς γενησόμενος. Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων ; Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἶπερ γε ἃ διανοοῦμαι χρῆ λέγειν. Ἄλλ' ἄρα, ὦ Ἴππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσσεσθαι, ἀλλ' οἴαπερ ἡ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου ; τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἢ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις.

ΚΕΦ. Δ'. Οἶσθα οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν, ἢ σε λανθάνει ; ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ πέρι ; Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρὶ, ὡς φῆς, σοφιστῆ ὃ τι δέποτε ὁ σοφιστῆς ἐστὶ, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα. καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι. Οἶμαί γ', ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δὴ, τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστὴν ; Ἐγὼ μὲν, ἦ δ' ὅς, ὥσπερ τοῦνομα λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐ-

κοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς, τῶν τί σοφῶν εἰσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες, εἴπομεν ἄν που αὐτῶ, ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τᾶλλα οὕτως· εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, Ὁ δὲ σοφιστῆς τῶν τί σοφῶν ἐστίν; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῶ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; Τί ἂν εἴπομεν αὐτὸν εἶναι, ὃ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν; Ἴσως ἂν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγομεν, οὐ μέντοι ἰκανῶς γε ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἢ ἀποκρίσις ἡμῖν δεῖται, περὶ ὅτου ὁ σοφιστῆς δεινὸν ποιεῖ λέγειν· ὥσπερ ὁ κιθαριστῆς δεινὸν δήπου ποιεῖ λέγειν περὶ οὐπὲρ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως· ἦ γάρ; Ναί. Εἶεν· ὁ δὲ δὴ σοφιστῆς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; ἢ δῆλον ὅτι περὶ οὐπὲρ καὶ ἐπίσταται; Εἰκός γε. Τί δὴ ἐστὶ τοῦτο περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστίν ὁ σοφιστῆς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.

ΚΕΦ. Ε'. Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο· Τί οὖν; οἶσθα εἰς οἶόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχὴν; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῶ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε οὐ, καὶ εἰς συμβουλήν τοὺς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὁ δὲ περὶ πλειόνος τοῦ σώματος ἤγει, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῶ πατρὶ οὔτε τῶ ἀδελφῶ ἐπεκοινώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἐταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε καὶ οὐ τῶ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας, ὡς φῆς, ὄρθριος ἦκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλήν ποιεῖ, εἴτε χρῆ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῶ εἴτε μή, ἐτοῖμος δ' εἴ ἀναλίσκειν τὰ τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων

χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκώς, ὅτι πάντως συνεστέον Πρωταγόρα, ὃν οὔτε γινώσκεις, ὡς φής, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις, τὸν δὲ σοφιστὴν, ὃ τί ποτ' ἔστι, φαίνει ἀγνοῶν, ὃ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπεις; καὶ ὅς ἀκούσας, Ἔοικεν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Ἄρ' οὖν, ὃ Ἰππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὧν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται; Φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις τρέφεται δέ, ὃ Σώκρατες, ψυχὴ τίνι; Μαθήμασιν δῆπου, ἣν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μή, ὃ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαιῶν ἃ πωλεῖ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς, ὡσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος. καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσι δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη γυμναστικός ἢ ἰατρός ὧν. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ αἰεὶ ἐπιθυμοῦντι ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἃ πωλοῦσι, τάχα δ' ἂν τινες, ὃ ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχὴν. ὡς δ' αὐτως καὶ οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη περὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἰατρικός ὧν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρὸν, ἀσφαλές σοι ὠνεῖσθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ παρ' ἄλλου ὁτιοῦν. εἰ δὲ μή, ὄρα, ὃ μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις κυβεύῃς τε καὶ κινδυνεύῃς. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὀνῆϊ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπῆλου καὶ ἔμπορου ἕξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πίνοντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἕξεστιν συμβουλευσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαῖοντα, ὅ τί τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅ τι μή, καὶ ὅπόσον

και ὁποτε ὥστε ἐν τῇ ὠνῇ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος. μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, καταθέντα τὴν τιμὴν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα και μαθόντα ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτα οὖν σκοπώμεθα και μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νεοὶ ὥστε τοσοῦτον πρᾶγμα διελέσθαι. νῦν μέντοι, ὥσπερ ὠρμήσαμεν, ἴωμεν και ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός, ἔπειτα ἀκούσαντες και ἄλλοις ἀνακοινώσωμεθα· και γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, ἀλλὰ και Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος· οἶμαι δὲ και Πρόδικον τὸν Κεῖον· και ἄλλοι πολλοὶ και σοφοί.

ΚΕΦ. Γ'. Δόξαν ἡμῖν ταῦτα ἐπορευόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, στάντες περὶ τινος λόγου διελεγόμεθα, ὅς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνέπεσεν· ἴν' οὖν μὴ ἀτελής γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως ἐσίοιμεν, ἐπιστάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἕως συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις. δοκεῖ οὖν μοι ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, κατήκουεν ἡμῶν, κινδυνεῖ δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοιξας και ἰδὼν ἡμᾶς, Ἔα, ἔφη, σοφισταὶ τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ· και ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἶός τ' ἦν ἐπήραξεν. και ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν, και ὅς ἐγκεκλημένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, ὦ ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε, ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ; Ἄλλ', ὠγαθέ, ἔφη ἐγώ, οὔτε παρὰ Καλλίαν ἤχομεν οὔτε σοφισταὶ ἐσμεν· ἀλλὰ θάρρει· Πρωταγόραν γὰρ τοι δεόμενοι ἰδεῖν ἤλθομεν· εἰσάγειλον οὖν. μόγις οὖν ποτε ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέωξε τὴν θύραν.

ΚΕΦ. Ζ'. Ἐπειδὴ δὲ εἰσῆλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστώῳ περιπατοῦντα, ἐξῆς δ' αὐτῷ συμπεριεπάτου ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας ὁ Ἴππονίκου και

ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος, Πάραλος ὁ Περικλέους, καὶ Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἕτερος τῶν Περικλέους Ξάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου καὶ Ἄντιμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅσπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει ὡς σοφιστῆς ἐσόμενος· τούτων δὲ οἱ ὀπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο, οὓς ἄγει ἐξ ἐκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὡσπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἔπονται κεκλημένοι· ἦσαν δὲ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἤσθην, ὡς καλῶς ἠύλαβουντο μηδέποτε ἐμποδῶν ἐν τῷ πρόσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περισχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἐν κύκλῳ περιμόντες ἀεὶ εἰς τὸ ὀπισθεν καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα, ἔφη "Ὀμηρος, Ἴππιαν τὸν Ἡλεῖον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστώφῳ ἐν θρόνῳ· περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχος τε ὁ Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἀνδροτίωνος καὶ τῶν ξένων πολῖται τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τινές. ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων ἀστρονομικὰ ἄττα διερωτῶν τὸν Ἴππιαν· ὁ δ' ἐν θρόνῳ καθήμενος ἐκάστοις αὐτῶν διέκρινε καὶ διεξήρει τὰ ἐρωτώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ ἄρα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκῆματί τινι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμειῶ ἐχρήτο Ἴππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας ξένοις κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισὶ καὶ στρώμασι καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς

ἐφαίνετο· παρεκάθηγτο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίμαις Παισαυκίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων και μετὰ Παισαυκίου νέον τι ἔτι μεϊράκιον. ἔδοξα δ' ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα. τοῦτ' ἦν τὸ μεϊράκιον και τῷ Ἀδειμάντῳ ἀμφοτέρῳ, ὃ τε Κήπιδος και ὁ Λευκολοφίδου, και ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο. περὶ δὲ ὧν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἐγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καιπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκοῦειν τοῦ Προδίκου—πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι και θεῖος—ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκῆματι γιγνόμενος ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα.

Και ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσεληλύθειμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισῆλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὡς φῆς σὺ και ἐγὼ πείθομαι, και Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου.

ΚΕΦ. Η'. Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰσῆλθομεν, ἔτι σμίκερ ἄττα διατρίψαντες και ταῦτα διαθεασάμενοι προσῆμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν και ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἦλθομεν ἐγὼ τε και Ἴπποκράτης οὗτος. Πότερον, ἔφη, μόνῳ βουλόμενοι διαλεχθῆναι ἢ και μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν μὲν, ἦν δ' ἐγὼ, οὐδὲν διαφέρει· ἀκούσας δέ, οὐ ἔνεκα ἦλθομεν. αὐτὸς σκέψαι. Τί οὖν δὴ ἐστίν, ἔφη, οὐ ἔνεκα ἦχετε; Ἴπποκράτης ὅδε ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε και εὐδαίμονος, αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι τοῖς ἡλικιώταις· ἐπιθυμεῖν δέ μοι δοκεῖ ἐλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ οἶεταί οἱ μάλιστα ἂν γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγένοιτο. ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἶει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους ἢ μετ' ἄλλων. Ὅρθῶς, ἔφη, προμηθεῖ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ ἐμοῦ. ξένον γὰρ ἄνδρα και ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας, και ἐν ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους ἀπολείποντας τὰς τῶν ἄλλων συνουσίας, και οἰκείων και ὀθνείων, και πρεσβυτέρων

καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ συνεῖναι ὡς βελτίους ἐσομένους διὰ τὴν ἑαυτοῦ συνουσίαν, χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γίνονται καὶ ἄλλαι δυσμένειαι τε καὶ ἐπιβουλαί. ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημί μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθῆς αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν ποίησιν, οἷον Ὀμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὖτελετάς τε καὶ χρησμοφδίας, τοὺς ἀμφὶ τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον· ἐνίους δὲ τινὰς ἤσθημαι καὶ γυμναστικὴν, οἷον Ἴκκος τε ὁ Ταραντῖνος καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἤττων σοφιστῆς Ἡρόδικος ὁ Σηλυμβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρέυς· μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο, μέγας ὢν σοφιστῆς, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολλοί. οὗτοι πάντες, ὥσπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς τέχναις ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο· ἐγὼ δὲ τούτοις ἅπασι κατὰ τοῦτο εἶναι οὐ ξυμφέρομαι· ἡγοῦμαι γὰρ αὐτούς οὐ τι διαπράξασθαι, ὃ ἐβουλήθησαν· οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὧν περ ἕνεκα ταῦτ' ἐστὶ τὰ προσχήματα· ἐπεὶ οἳ γε πολλοὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' ἄττ' ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι, ταῦτα ὑμνοῦσιν. τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώπους· ἡγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα, καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστῆς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους, καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι, τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἔξαρνον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτη ἔσκεμμαι, ὥστε σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν σοφιστῆς

εἶναι. καίτοι πολλά γε ἔτη ἤδη εἰμι ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα πολλά μοί ἐστιν οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατήρ εἶην· ὥστε πολὺ μοι ἡδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε περὶ τούτων ἀπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι. καὶ ἐγώ—ὕπώπτευσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἰππία ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἔρασταὶ αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἴμεν—Τί οὖν, ἔφη ἐγώ, οὐ καὶ Πρόδικον καὶ Ἰππίαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθιζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοὶ ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν παρὰ τῷ Ἰππία· ἐκεῖ γὰρ προὔπῃρχε τὰ βάθρα· ἐν δὲ ταύτῃ Καλλίας τε καὶ Ἀλιβιάδης ἠκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

ΚΕΦ. Θ'. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνεκαθεζόμεθα, ὁ Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἂν, ἔφη, λέγοις, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἷδε πάρεσις, περὶ ὧν ὀλίγον πρότερον μνεῖαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡ αὐτὴ μοι ἀρχὴ ἐστίν, ὦ Πρωταγόρα, ἥπερ ἄρτι περὶ ὧν ἀφικόμεν. Ἰπποκράτης γὰρ ὁδε τυγχάνει ἐν ἐπιθυμίᾳ ὧν τῆς σῆς συνουσίας· ὅ τι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται, ἐὰν σοὶ συνῆ, ἠδέως ἂν φησι πυθέσθαι· τοσοῦτος ὁ γε ἡμέτερος λόγος. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῆς, ἢ ἂν ἡμέρα ἐμοὶ συγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτά ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγειν, ἀλλὰ εἰκός, ἐπεὶ κἂν σύ, καίπερ τηλικούτος ὧν καὶ οὕτω σοφός, εἴ τίς σε διδάξειεν ὁ

μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιο. ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἴπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειε τῆς συνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σέ νῦν, ἀκούσειεν αὐτοῦ ταῦτά ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας ζυγῶν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει, εἰ αὐτόν ἐπανέροιτο· Τί δὴ φῆς βελτίω ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσεις; εἶποι ἂν αὐτῷ Ζευξίππος, ὅτι πρὸς γραφικὴν. κἂν εἰ Ὀρθαγόρα τῷ Θηβαίῳ συγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταῦτά ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ἐπανέροιτο αὐτόν εἰς ὅ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγιγνόμενος ἐκείνῳ, εἶποι ἂν, ὅτι εἰς αὐλήσιν· οὕτω δὴ καὶ σὺ εἶπέ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρωτῶντι, Ἴπποκράτης ὅδε Πρωταγόρα συγγενόμενος, ἧ ἂν αὐτῷ ἡμέρα συγγένηται, βελτίων ἅπεισι γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἐκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ περὶ τοῦ; καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτα ἀκούσας, Σὺ τε καλῶς ἐρωτᾶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος. Ἴπποκράτης γὰρ παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ πείσεται, ἅπερ ἂν ἔπαθεν ἄλλῳ τῷ συγγενόμενος τῶν σοφιστῶν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους· τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας ἄκοντας πάλιν αὖ ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τέχνας, λογισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν διδάσκοντες—καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἴππιαν ἀπέβλεψε—παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου του ἢ περὶ οὗ ἦκει. τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν. Ἄρα, ἔφην ἐγὼ, ἔπομαί σου τῷ λόγῳ; δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ ὑπισχνεῖσθαι

ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστιν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα, ὃ ἐπαγγέλλομαι.

ΚΕΦ. Γ'. Ἦ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέκτησαι, εἴπερ κέκτησαι· οὐ γάρ τοι ἄλλο πρὸς γε σέ εἰρήσεται ἢ ἄπερ νοῶ. ἐγὼ γάρ τοῦτο, ὃ Πρωταγόρα, οὐκ ᾤμην διδακτὸν εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ αὐτὸ ἡγοῦμαι οὐ διδακτὸν εἶναι μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων παρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γάρ Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας, φημι σοφοὺς εἶναι. ὁρῶ οὖν, ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέη πράττειν τὴν πόλιν, τοὺς οἰκοδόμους μεταπεμπομένους συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, ὅσα ἡγοῦνται μαθητὰ τε καὶ διδακτὰ εἶναι· ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλεύειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, καὶ πάνυ καλὸς ἦ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ κατάγειλῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἢ οἱ τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξάρωνται κελυόντων τῶν πρυτάνεων. περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω διαπράττονται· ἐπειδὴν δέ τι περὶ τῶν τῆς πόλεως διοικήσεως δέη βουλευσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεὺς σκυτοτόμος, ἔμπορος ναύκληρος, πλούσιος πένης, γενναῖος ἀγεννῆς, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει ὥσπερ τοῖς πρότερον, ὅτι οὐδαμῶθεν μαθῶν. οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῶ, ἔπειτα συμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ· δῆλον γάρ, ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἡμῶν οἱ σοφώτατοι καὶ ἀριστοὶ τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἦν ἔχουσιν, οὐχ οἰοί τε ἄλλοις παραδιδόναί· ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ

τουτωνὶ τῶν νεανίσκων πατήρ, τούτους ἃ μὲν διδασκάλων εἶχετο καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, ἃ δὲ αὐτὸς σοφός ἐστιν οὔτε αὐτὸς παιδεύει οὔτε τῷ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ περιιόντες νέμονται ὥσπερ ἄφρονοι, ἐάν που αὐτόματοι περιτύχῃσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν, τὸν Ἀλκιβιάδου τουτουῦ νεώτερον ἀδελφόν, ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιώς περὶ αὐτοῦ μὴ διαφθαρῆ δὴ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευσαι καὶ πρὶν ἕξ μῆνας γεγονέναι, ἀπέδωκε τούτῳ οὐκ ἔχων ὅ τι χρήσαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους σοὶ ταμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες οὐδένα πάποτε βελτίω ἐποίησαν οὔτε τῶν οἰκείων οὔτε τῶν ἀλλοτρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ ἠγοῦμαι διδακτὸν εἶναι ἀρετῆν. ἐπειδὴ δὲ σοὺ ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἶμά τί σε λέγειν διὰ τὸ ἠγγεῖσθαί σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξηρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναργέστερον ἡμῖν ἐπιδειῖσαι, ὡς διδακτὸν ἐστὶν ἡ ἀρετῆ, μὴ φθονήσης, ἀλλ' ἐπίδειξον. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέροις, μῦθον λέγων ἐπιδειξῶ ἢ λόγῳ διεξιελθῶν; πολλοὶ οὖν αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων, ὁποτέρως βούλοιο, οὕτω διεξιέναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι μῦθον ὑμῖν λέγειν.

ΚΕΦ. ΙΑ'. Ἦν γάρ ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆι κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεῖ καὶ Ἐπιμηθεῖ κοσμηῆσαι τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὰ δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι· νείμαντος δ' ἐμοῦ, ἔφη, ἐπίσκεψαι. καὶ οὕτω πείσας νέ-

μει. νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχύον ἄνευ τάχους προσῆπτε, τὰ δὲ ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμει· τὰ δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδούς φύσιν ἄλλην τίν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύνάμιν εἰς σωτηρίαν· ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠϋξε μεγέθει, τῶδε αὐτῶ αὐτὰ ἔσφριζεν, καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν· ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀίστωθείη. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννύς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω, καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαῖς, τὰ δὲ δέρμασι στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τούντεϋθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζε, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζώων ἄλλων βοράν. καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῶ γένει πορίζων. ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῶ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὁ τι χρήσαιτο· ἀποροῦντι δὲ αὐτῶ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρώπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἀστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἀνθρώπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορία οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς, ἦντινα σωτηρίαν τῶ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηναῖς τὴν ἐντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῶ ἢ χρησίμην γενέσθαι—, καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἀνθρώπος ταύτῃ ἔσχε, τὴν δὲ πο-

λιτικήν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρά τῳ Δίῳ· τῳ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν, τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν, οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν· πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν· εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηναῶν καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηναῶν δίδωσιν ἀνθρώπων· καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπων τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεῖα δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα, ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΚΕΦ. ΙΒ'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνθρώπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισε, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠύρετο· οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἀνθρώποι ὤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν. ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής· πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική· ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις. ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῳ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω

θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω ; Ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.

Οὕτω δὲ, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ εἰάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς· εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι· ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις· αὕτη, ὃ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Ἴνα δὲ μὴ οἷη ἀπαταῆσθαι, ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἀνθρώποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τότε αὖ λαβὲ τεκμήριον· ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, εἰάν τις φῆ ἀγαθὸς αὐλητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡγντιοῦν τέχνην, ἣν μὴ ἔστιν, ἢ καταγελοῶσιν ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνη καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, εἰάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἀδίκος ἔστιν, εἰάν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῇ λέγη ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθῇ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασι πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, εἰάν τε ὄσιν εἰάν τε μὴ, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην, ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

ΚΕΦ. ΙΓ'. Ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι

παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω· ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτὸν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι ὃ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδείξαι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ᾖσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ μικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τίς οὕτως ἀνόητος, ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γάρ, οἶμαι, ἴσασι· ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται, τὰ καλὰ καὶ τὰναντία τούτοις ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίγνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ἐάν τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τὰναντία τούτων κακὰ, ἐπὶ τούτοις που οἷ τε θυμοὶ γίγνονται καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ νουθετήσεις· ὧν ἐστὶν ἓν καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ συλλήβδην πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· ἔνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐνοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει, ὅτι οἷ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῆν. οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἡδίκησεν, ὅστις μὴ ὡσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται. ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται—οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγέννητον θείῃ—, ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ, μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα· καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῆν· ἀποτροπῆς, γοῦν ἕνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν, ὅσοι περ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν καὶ οὐχ

ἤμιστα Ἀθηναῖοι, οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον και Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι και διδακτὸν ἀρετῆν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται και χαλκίως και σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, και ὅτι διδακτὸν και παρασκευαστὸν ἡγούνται ἀρετῆν, ἀποδέδεικται σοι, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται.

ΚΕΦ. ΙΔ'. Ἔτι δὴ λοιπὴ ἀπορία ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν, ἃ διδασκάλων ἔχεται, και σοφοὺς ποιοῦσιν, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετῆν ἀγαθοί, οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσιν. τούτου δὴ πέρι, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μῦθόν σοι ἐρῶ, ἀλλὰ λόγον. ὦδε γὰρ ἐνόησον. πότερον ἐστι τι ἐν, ἣ οὐκ ἐστιν, οὗ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ ἀπορία, ἣν σὺ ἀπορεῖς, ἣ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἐστι και τοῦτό ἐστι τὸ ἐν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία, ἀλλὰ δικαιοσύνη και σωφροσύνη και τὸ ὅσιον εἶναι και συλλήβδην ἐν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετῆν· εἰ τοῦτ' ἐστιν, οὗ δεῖ πάντας μετέχειν και μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, ἐάν τι και ἄλλο βούληται μαθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράττειν, ἄνευ δὲ τούτου μὴ, ἣ τὸν μὴ μετέχοντα και διδάσκειν και κολάζειν, και παῖδα και ἄνδρα και γυναῖκα, ἕωσπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὃς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος και διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν· εἰ οὕτω μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μὴ, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίγνεται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ ἡγούνται και ἰδίᾳ και δημοσίᾳ, ἀπεδείξαμεν· διδακτοῦ δὲ ὄντος και θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἐστι θάνατος ἡ

ζημία, εὰν μὴ ἐπίστωνται, ἐφ' ὧν δὲ ἡ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν, καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν συλλήβδην τῶν οἴκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἴεσθαι γε χρὴ, ὦ Σώκρατες.

ΚΕΦ. ΙΕ'. Ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι οὐπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσιν. ἐπειδὴν θᾶπτον συνῆ τις τὰ λεγόμενα καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν, καὶ τότε μὲν ὄσιον, τότε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει, τὰ δὲ μὴ ποίει· καὶ εὐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται· εἰ δὲ μὴ, ὡς περ ζῦλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκάλων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίας τῶν παίδων ἢ γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὴν αὐτὰ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι συνῆσειν τὰ γεγραμμένα, ὡς περ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάρθρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετήσεις ἔνεισι, πολλὰ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι· οἱ τ' αὐτὰ κιθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσι· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὐτῶν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἀρμονίας

ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παιδῶν, ἵνα ἡμερώτεροί τε ᾧσι, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοσσότεροι γινόμενοι χρήσιμοι ᾧσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὕσῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι μάλιστα· μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι· καὶ οἱ τούτων υἱεῖς προαίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν ὀφθαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὴν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλάχῳσιν, ἡ πόλις αὖ τοὺς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν εἰκῆ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παιδῶν ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι οὕτω τὸ γραμματεῖον διδῶσι καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὧς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὐρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· ὅς δ' ἂν ἐκτὸς βαίνειν τούτων, κολάζει, καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ' ὑμῖν καὶ ἄλλοιθι πολλαχοῦ, ὡς εὐθνουσύνης τῆς δίκης, εὐθῆναι· τοσαύτης οὖν τῆς ἐπιμελείας οὕσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ θαυμάζεις, ὧ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς, εἰ διδακτὸν ἐστὶν ἀρετῆ; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ μὴ διδακτὸν.

ΚΕΦ. ΙΓ'. Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱεῖς φαῦλοι γίνονται; τοῦτο αὖ μάθε' οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα

δεῖ ἰδιωτεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὁ λέγω οὕτως ἔχει—ἔχει δὲ μάλιστα πάντων οὕτως—, ἐνθυμήθητι ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὅτιοῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν πόλιν εἶναι, εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν, ὅποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ ἐφθόνει τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ οὐδ' ἀποκρύπτεται ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημάτων· λυσιτελεῖ γάρ, οἶμαι, ἡμῖν ἢ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετή· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθύμως λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα· εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἶχομεν ἀλλήλους διδάσκειν, οἶει ἂν τι, ἔφη, μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς γίγνεσθαι ἢ τῶν φαῦλων; οἶμαι μὲν οὐ, ἀλλ' ὅτου ἔτυχεν ὁ υἱὸς εὐφυέστατος γενόμενος εἰς αὐλήσιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ἠϋξήθη, ὅτου δὲ ἀφυῆς, ἀκλεῆς· καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ φαῦλος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δ' ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ' οὖν αὐληταὶ γ' ἂν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπαίοντας. οὕτως οἶου καὶ νῦν, ὅστις σοὶ ἀδικιώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς μήτε παιδεία ἐστὶ μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' εἶεν ἄγριοί τινες, οἰοί περ οὐς πέρυσιν Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ ἢ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι, ἀγαπήσαις ἂν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ, καὶ Φρυνώνδᾳ, καὶ ἀνολοφύραι' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν· νῦν δὲ τρυφᾶς, ὦ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος,

καὶ οὐδεὶς σοι φαίνεται εἶναι ὡσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἐλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἰς φανείη, οὐδέ γ' ἂν, οἶμαι, εἰ ζητοῖς τίς ἂν ἡμῖν διδάξειεν τοὺς τῶν χειροτεχνῶν υἱεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην, ἣν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ὁ πατήρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν; οὐ ῥάδιον οἶμαι εἶναι, ὦ Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι ῥάδιον· οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων· ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστι τις, ὅστις διαφέρει ἡμῶν προβιβάσαι εἰς ἀρετὴν, ἀγαπητόν. ὦν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἰς εἶναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὠνήσαι τινα πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῶ δοκεῖν τῶ μαθόντι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποιήμα· ἐπειδὴν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθη, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερόν, ὁμόσας, ὅσου ἂν φῆ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκε.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἠγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστόν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς γίγνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθοῦς· ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου υἱεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἡλικιωταί, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσί, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν. τῶνδε δὲ οὐπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γὰρ ἐν αὐτοῖς εἰσιν ἐλπίδες· νέοι γάρ.

ΚΕΦ. ΙΖ'. Πρωταγόρας μὲν τσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου, καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκλημημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι ἐπιθυμῶν ἀκούειν· ἐπεὶ δὲ δὴ ἤσθόμην ὅτι τῶ ὄντι πεπαυμένος εἶη, μόγις πως ἑμαυτὸν ὡσπερὶ συναγεῖρας εἶπον, βλέ-

φας πρὸς τὸν Ἱπποκράτη· ὦ καὶ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιούμαι ἀκηκεῖναι ἢ ἀκήκοα Πρωταγόρου. ἔγωγε ἐν μὲν τῷ ἔμ-προσθεν χρόνῳ ἡγουμένη οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ἢ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίνονται· νῦν δὲ πέπεισμαι. πλὴν σμικρὸν τί μοι ἐμποδῶν, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥαδίως ἐπεκ-διδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξε· καὶ γὰρ εἰ μὲν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγένοιτο ὄψοιεν τῶν διηγη-γύρων, τάχ' ἂν καὶ τοιοῦτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινα τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέν-των, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἡχεῖ καὶ ἀποτείνει, ἐάν μὴ ἐπιλάβηταί τις, καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτη-θέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου. Πρωταγόρας δὲ ὅδε ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρό-μενος περιμεῖναι τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ἢ ὀλί-γοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὦ Πρωταγόρα, σμικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν, εἰ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρε-τὴν φῆς διδαχτὸν εἶναι, καὶ ἐγώ, εἴπερ ἄλλω τῷ ἀνθρώπῳ, πειθοίμην ἂν καὶ σοί· ὃ δ' ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον· ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιο-σύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειεν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὐτὸν πολλα-χοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἢ δικαιοσύνη καὶ σωφρο-σύνη καὶ ὁσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἐν τι εἴῃ συλλήβδην, ἀρετή· ταῦτ' οὖν αὐτὰ δέλεθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἐν μὲν τί ἐστὶν ἡ ἀρετή, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἡ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον πάντα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς ὄντος· τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐτι ἐπιποθῶ.

ΚΕΦ. ΙΗ'. Ἄλλὰ ῥάδιον τοῦτό γ', ἔφη, ὃ Σώκρατες ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἐνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστιν ἃ ἐρωτᾶς. Πότερον, ἔφη, ὡσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστι. στόμα τε καὶ ῥίς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὄτα, ἢ ὡσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι; Ἐκείνως μοι φαίνεται, ὃ Σώκρατες, ὡσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἢ ἀνάγκη, ἐάν πέρ τις ἐν λάβῃ, ἅπαντα ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοὶ εἰσιν, ἀδικοὶ δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὐ. Ἔστι γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς, ἔφη ἐγώ, σοφία τε καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, ἔφη καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων. Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἐστιν, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. Ἡ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει, ὡσπερ τὰ τοῦ προσώπου; οὐκ ἐστιν ὀφθαλμὸς οἷον τὰ ὄτα, οὐδ' ἡ δύναμις αὐτοῦ ἢ αὐτή, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐστιν οἷον τὸ ἕτερον οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα; Ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἐστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ; ἢ δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματι γε ἔοικεν; Ἄλλ' οὕτως, ἔφη, ἔχει, ὃ Σώκρατες. Καὶ ἐγὼ εἶπον· Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἷον ἐπιστήμη, οὐδ' οἷον δικαιοσύνη, οὐδ' οἷον ἀνδρεία, οὐδ' οἷον σωφροσύνη, οὐδ' οἷον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δὴ, ἔφη ἐγώ, κοινῇ σκεψόμεθα ποῖόν τι αὐτῶν ἐστιν ἕκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· ἡ δικαιοσύνη πρᾶγμα τί ἐστιν ἢ οὐδὲν πρᾶγμα; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· τί δὲ σοί; Κάμοι, ἔφη. Τί οὖν; εἴ τις ἔροιτο ἐμέ τε καὶ σέ; ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἶπετον δὴ μοι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ὃ ὀνομάσατε ἄρτι, ἢ δικαιοσύνη.

αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστιν ἢ ἀδίκον ; ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκρι-
ναίμην, ὅτι δίκαιον· σὺ δὲ τίς ἂν ψῆφον θεῖο ; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ
ἢ ἄλλην ; Τὴν αὐτὴν, ἔφη. Ἔστιν ἄρα τοιοῦτον ἢ δικαιοσύνη
οἷον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἔγωγε ἀποκρινόμενος τῷ ἐρω-
τῶντι· οὐκοῦν καὶ σὺ ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τούτου ἡμᾶς
ἔροιτο· Οὐκοῦν καὶ ὁσιότητά τινά φατε εἶναι ; φαῖμεν ἂν,
ὡς ἐγὼμαι. Ναί, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν φατε καὶ τοῦτο πρᾶγμα
τι εἶναι ; φαῖμεν ἂν ἢ οὐ ; Καὶ τοῦτο συνέφη. Πότερον δὲ
τοῦτο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα φατε τοιοῦτον πεφυκέναι οἷον ἀνόσιον
εἶναι ἢ οἷον ὅσιον ; ἀνανακτήσαιμ' ἂν ἔγωγ', ἔφη, τῷ ἐρω-
τήματι, καὶ εἵποιμ' ἂν· Εὐφόμει, ὦ ἄνθρωπε· σχολῆ μεντάν τι
ἄλλο ὅσιον εἴη, εἰ μὴ αὐτὴ γε ἢ ὁσιότης ὅσιον ἔσται. τί δὲ
σὺ ; οὐχ οὕτως ἂν ἀποκρίναιο ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

ΚΕΦ. ΙΘ'. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο εἴποι ἐρωτῶν ἡμᾶς·
Πῶς οὖν ὀλίγον πρότερον ἐλέγετε ; ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ὑμῶν κα-
τήκουσα ; ἐδόξατέ μοι φάναι τὰ τῆς ἀρετῆς μέρη εἶναι οὐ-
τως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν οἷον
τὸ ἕτερον· εἵποιμ' ἂν ἔγωγε ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας,
ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἶει εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας· Πρωταγόρας
γὰρ ὅδε ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δὲ ἡρώτων. εἰ οὖν εἶποι·
Ἄληθῆ ὅδε λέγει, ὦ Πρωταγόρα ; φῆς οὐκ εἶναι τὸ ἕτε-
ρον μέρος οἷον τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἀρετῆς ; σὸς αὐτός ὁ
λόγος ἐστίν ; τί ἂν αὐτῷ ἀποκρίναιο ; Ἀνάγκη, ἔφη, ὦ
Σώκρατες, ὁμολογεῖν. Τί οὖν, ὦ Πρωταγόρα, ἀποκρινόμεθα
αὐτῷ, ταῦτα ὁμολογήσαντες, ἐὰν ἡμᾶς ἐπανεῖρηται· Οὐκ ἄρα
ἐστὶν ὁσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη
οἷον ὅσιον, ἀλλ' οἷον μὴ ὅσιον ἢ δ' ὁσιότης οἷον μὴ δίκαιον,
ἀλλ' ἀδίκον ἄρα, τὸ δὲ ἀνόσιον ; τί αὐτῷ ἀποκρινόμεθα ;
ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ γε ἐμαυτοῦ φαίην ἂν καὶ τὴν δικαιο-
σύνην ὅσιον εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον· καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ,

εἶ με ἐφῆς, ταῦτ' ἂν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἦτοι ταῦτόν γ' ἐστὶ δικαιοσύνης ὁσιότητι ἢ ὅ τι ὁμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων ἢ τε δικαιοσύνη οἷον ὁσιότης καὶ ἡ ὁσιότης οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ὅρα, εἰ διακωλύεις ἀποκρίνεσθαι, ἢ καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἀπλοῦν εἶναι, ὥστε συγχωρῆσαι τὴν τε δικαιοσύνην ὅσιον εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον, ἀλλὰ τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; ἔφη· εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὅσιον καὶ ὁσιότης δίκαιον. Μὴ μοι, ἦν δ' ἐγώ· οὐδὲν γὰρ δεομαι τὸ εἰ βούλει τοῦτο καὶ εἰ σοὶ δοκεῖ ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ· τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σέ τοῦτο λέγω, αἰόμενος οὕτω τὸν λόγον βέλτιστ' ἂν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ εἰ ἀφέλοι αὐτοῦ. Ἄλλὰ μέντοι, ἢ δ' ὅς, προσέεικέ τι δικαιοσύνη ὁσιότητι· καὶ γὰρ ὅτιοῦν ὄφρα οὐκ ἀμῆ γέ πη προσέεικε· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν ὅπη προσέεικε, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ, καὶ τὰλλα ἃ δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις· καὶ ἃ τότε ἔφαμεν ἄλλην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, τὰ τοῦ προσώπου μόρια, ἀμῆ γέ πη προσέεικε καὶ ἔστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον. ὥστε τούτω γε τῷ τρόπῳ κἂν ταῦτα ἐλέγχῃς, εἰ βούλοιο, ὡς ὅπαντ' ἐστὶν ὁμοῖα ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὁμοῖόν τι ἔχοντα ὁμοῖα δίκαιον καλεῖν, οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια, κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοῖον. καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπὼν πρὸς αὐτόν· Ἡ γὰρ οὕτω σοὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἀλλήλα ἔχει, ὥστε ὁμοῖόν τι σμικρὸν ἔχειν ἀλλήλοις; Οὐ πάνυ, ἔφη, οὕτως, οὐ μέντοι οὐδὲ αὖ ὡς σύ μοι δοκεῖς οἶεσθαι. Ἄλλὰ μὴν, ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ δυσχερῶς δοκεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, τόδε δὲ ἄλλο ὣν ἔλεγεσ ἐπισκεψώμεθα.

ΚΕΦ. Κ'. Ἀφροσύνην τι καλεῖς; Ἐφη. Τούτω τῷ πράγματι οὐ πᾶν τοῦναντίον ἐστὶν ἡ σοφία; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Πότερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως, τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ τοῦναντίον; Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σωφροσύνη σωφρονοῦσιν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀφρόνως πράττουσι καὶ οὐ σωφρονοῦσιν οὕτω πράττοντες; Συνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τοῦναντίον ἄρα ἐστὶ τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως; Ἐφη. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνη πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως σωφροσύνη; Ὡμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχύι πράττεται, ἰσχυρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενεία, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτῆτος, βραδέως; Ἐφη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πράττεται, καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; Συνέφη. Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι τι καλόν; Συνεχώρει. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἔστιν. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ κακόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ὀξύ ἐν φωνῇ; Ἐφη. Τούτῳ μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν τὸ βαρύν; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐνὶ ἐκάστω τῶν ἐναντίων ἐν μόνον ἐστὶν ἐναντίον καὶ οὐ πολλά; Συνωμολόγει. Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὠμολογημένα ἡμῖν. ὠμολογήκαμεν ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μὴ; Ὡμολογήκαμεν. Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι; Ἐφη. Ὡμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; Ἐφη. Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; Συνεχώρει. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττειτ' ἂν; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί. Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνη; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν

ὁμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφία ἐναντίον εἶναι ; Συνωμολόγει. Ἐν δὲ ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι ; Φημί. Πότερον οὖν. ὦ Πρωταγόρα, λύσωμεν τῶν λόγων ; τὸ ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόνιον δὲ ἐκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ; πότερον οὖν δὴ λύσωμεν ; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφοτέροι οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται· οὐ γὰρ συνάδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γὰρ ἂν συνάδοιεν. εἴπερ γε ἀνάγκη ἐνὶ ἐν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή, τῆ δ' ἀφροσύνη ἐνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὐ φαίνεται ; ἢ γάρ, ὦ Πρωταγόρα, ἔφη ἐγώ, ἢ ἄλλως πως ; Ὁμολόγησε καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκοῦν ἐν ἂν εἴη ἢ σωφροσύνη καὶ ἢ σοφία ; τὸ δὲ πρότερον αὐ ἐφάνη ἡμῖν ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ ὁσιότης σχεδόν τι ταῦτόν ὄν. ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἄρά τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι ἀδικεῖ ; Αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν. ἐπεὶ πολλοὶ γέ φασι τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκεῖνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφη, ἢ πρὸς σέ ; Εἰ βούλει, ἔφη, πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. Ἄλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σύ γε ἀποκρίνη, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἶτε μή. τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω, συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας· τὸν γὰρ λόγον ἠτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι· ἔπειτα μέντοι συνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι.

ΚΕΦ. ΚΑ'. ἴθι δὴ, ἔφη ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀποκρίναι. δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες ; Ἔστω, ἔφη.

Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν ; Ἔφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν εὖ βουλευέσθαι ὅτι ἀδικοῦσιν ; Ἔστω, ἔφη. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες ἢ εἰ κακῶς ; Εἰ εὖ. Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἅττα εἶναι ; Λέγω. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ, ἃ ἐστὶν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις ; Καὶ καὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ἦ, ἔγωγε καλῶ ἀγαθὰ. καὶ μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴ οὖν ἐώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος ἡρέμα ἠρόμην. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ὦ Πρωταγόρα, ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστὶν, ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα ; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς ; Οὐδαμῶς, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε πολλὰ οἷδ' ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελεῖ ἐστὶ, καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὠφέλιμα· τὰ δὲ ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δὲ τὰ δὲ βουσί μόνον, τὰ δὲ κυσί· τὰ δὲ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δὲ τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὰ, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἷον καὶ ἡ κόπρος, πάντων τῶν φυτῶν ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλώνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασιν ἐστὶ πάγκρακον καὶ ταῖς θριζὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζῴων πλήν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπόν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἐξῴθεν τοῦ σώματος ἀγαθὸν ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς ταῦτόν τοῦτο κάκιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἱατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι τοῖς ἀσθενοῦσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἢ ὅτι σμικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδесθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις.

ΚΕΦ. ΚΓ'. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη, ὦ Καλλία· Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρα, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τῳ ἀνθρώπῳ παραχωρεῖ. εἰ μὲν οὖν καὶ Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι, ἐξαρχεῖ Σωκράτει· εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἑκάστη ἐρωτήσῃ μακρὸν λόγον ἀπαιτῶν, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων ἕως ἂν ἐπιλάβωνται περὶ ὅτου τὸ ἐρώτημα ἦν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων ἐπεὶ Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσῃσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καὶ φησιν ἐπιλήσμων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπιεικέστερα Σωκράτης λέγειν· χρὴ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφαίνεσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγῶμαι, Κριτίας ἦν ὁ εἰπὼν· ὦ Πρόδικε καὶ Ἰππία, Καλλίας μὲν οὖν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ ἀεὶ φιλόνηκος ἐστὶ πρὸς ὃ ἂν ὀρμήσῃ. ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ συμφιλιονεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρα ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλῦσαι τὴν ζυγούσιαν.

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Πρόδικος, Καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγιγνομένους κοινούς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγομένοιν ἀκροατάς, ἴσους δὲ μή. ἐστὶ γὰρ οὐ ταῦτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλεόν, τῷ δὲ ἀμαθεστέρῳ ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς συγχορεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν, ἐρίζειν δὲ μὴ· ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς

φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις· καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ συνουσία γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκιμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε· εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστι παρὰ ταῖς ψυχᾶς τῶν ἀκούοντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομένων· ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραϊνοίμεθα, οὐχ ἡδοίμεθα· εὐφραίνεσθαι μὲν γὰρ ἔστι μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἡδεσθαι δὲ ἐσθιοντά τι ἢ ἄλλο ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Προδίκου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο.

ΚΕΦ. ΚΔ'. Μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν· ὦ ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ἡμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστιν, ὁ δὲ νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφύνασθαι, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεισθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ἡμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβές τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρα, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρία ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν

λόγων, ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέρους τεμείν. ὡς οὖν ποιήσετε καὶ πείθεσθέ μοι ραβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἐλέσθαι, ὅς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου.

ΚΕΦ. ΚΕ'. Ταῦτα ἤρεσε τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπῆνεσαν, καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν καὶ ἐλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἶη βραβευτὴν ἐλέσθαι τῶν λόγων. εἶτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἰρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἶτε ὁμοῖος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὁμοῖος ἡμῖν ὁμοῖα καὶ ποιήσεις, ὥστε ἐκ περιττοῦ ἡρήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτιόνα ἡμῶν αἰρήσεσθε· τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγῶμαι, ἀδύνατον ὑμῖν, ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἐλέσθαι· εἰ δὲ αἰρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίγνεται, ὥσπερ φαύλω ἀνθρώπῳ ἐπιστάτην αἰρεῖσθαι, ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν μοι διαφέρει. ἀλλ' οὕτωςί θέλω ποιῆσαι, ἵν' ὁ προθυμεῖσθε συνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίγνωνται· εἰ μὴ βούλεται Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐρωτάτω, ἐγὼ δὲ ἀποκρινοῦμαι, καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι, ὡς ἐγὼ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι ὀπόσ' ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως. ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ διαφθεῖρειν τὴν συνουσίαν· καὶ οὐδὲν δεῖ ταύτου ἕνεκα ἕνα ἐπιστάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε. ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι. καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ μὲν οὐκ ἤθελεν, ὅμως δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογῆσαι.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ

Κεφ. 26 — 33 (338 Ε — 348 Γ)

Ἄφοῦ συνεφώνησαν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ποσέδρου, ὁ πολυμήχανος Πρωταγόρας, διὰ τὰ καλὸν τὴν ἡττάν του καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς περὶ τὴν ἐρημνείαν ποιητῶν ἰκανότητός του, στρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ Σιμωνίδειον ἄσμα, τὸ ὁποῖον ὁ Κεῖος ποιητὴς ἐποίησε πρὸς τιμὴν τοῦ Σκόπα καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ θέμα, τὴν ἀρετὴν· τοῦ Σωκράτους δὲ ἐπαινέσαντος τὸ ἄσμα, ὁ σοφιστὴς λέγει ὅτι ὁ ποιητὴς περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν· διότι ἰσχυρίζομενος οὗτος ὅτι εἶναι δύσκολον τὰ γίνηταις ἀνὴρ ἀγαθός, προϊόντος τοῦ ἄσματος φέγει τὸν Πιττακὸν λέγοντα τὸ αὐτὸ ὅτι εἶναι δύσκολον τὰ εἶναι τις ἀνὴρ ἀγαθός. Ὁ Σωκράτης προσπαθεῖ τὰ ἄρη τὴν ἀντίφασιν διαστελλῶν τὸ γίγνεσθαι τοῦ εἶναι καὶ ἐπικαλούμενος τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ θεοὶ πρὸ τῆς ἀρετῆς ἔθηκαν πολὺν πόνον (δύσκολον ἄρα τὰ γίνηταις ἀγαθός), ὅταν ὅμως φθάσῃ τις εἰς τὸ ἄκρον, ἦτοι ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν, εἶναι εὐκόλον τὰ τὴν διαφυλάξῃ (σφάλλει ἄρα ὁ Πιττακὸς λέγων ὅτι εἶναι δύσκολον τὰ εἶναι τις ἀγαθός).

Εἰς ταῦτα ὁ Πρωταγόρας ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας στηριζόμενος παρατηρεῖ ὅτι ὁ Σιμωνίδης θὰ ἦτο ἀμαθέστατος, ἂν κατὰ τὴν σωκρατικὴν ἐρημνείαν ἰσχυρίζετο, ὅτι εἶναι εὐκόλον τὰ μείνη τις ἀγαθός, ἐνῶ πάντες θεωροῦν τοῦτο δυσκολώτατον. Τότε ὁ Σωκράτης προσφεύγει εἰρωνευόμενος εἰς δευτέραν ἐρημνείαν στηριζομένην εἰς τὰ συνώνυμα τοῦ Προδίκου, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ χαλεπὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κακόν, καὶ ὁμολογοῦντος τοῦ Προδίκου λέγει ὅτι δικαίως ὁ Σιμωνίδης φέγει τὸν Πιττακὸν λέγοντα, ὅτι εἶναι κακὸν τὸ τὰ εἶναι τις ἀγαθός! Τοῦτο δὲν ἀποδέχεται ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ Προδίκου, ἀποσύρει τὴν ἐρημνείαν ταύτην ὡς ἀστείαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σωκράτης ἐπαινέσας μετὰ θαυμαστοῦ σκώμματος τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Κρητας ὡς ἀσχολουμένους περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὡς ἐπιφανεστάτους διὰ τὰ βραχέα καὶ ἐδφνῆ δῆματα, κάμνει διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἄσματος καὶ ἀποφαίνεται ὅτι δικαίως διαφωνεῖ ὁ Σιμωνίδης πρὸς τὸν Πιττακόν· διότι τὸ τὰ γίνηταις ἀγαθός εἶναι ὄντως δύσκολον, ἀλλ' ἄφοῦ γίνηται τοιοῦτος, τὸ τὰ παραμένη ἀγαθός εἶναι

ἀδύνατον και οὐχὶ ἀνθρώπινον, διότι τοῦτο τὸ γέρας ἔχει μόνον ὁ θεός, ὢν ἀαλλοιώτως ἀγαθός.

Ἐπιπίας μετὰ θαυμασμοῦ ἐπιδοκιμάζει τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Σωκράτους και ζητεῖ τὴν ἀδειαν τῶν ἀκροατῶν νὰ κάμῃ και αὐτὸς ἐπίδειξιν τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἄσματος. Ἀλλὰ τὸν πολὺν κενόδοξον ἄνδρα ἀποτρέπει ὁ Ἀλκιβιάδης ζητῶν νὰ συνεχισθῇ ὁ διακοπεῖς διάλογος. Τότε και ὁ Σωκράτης παραβάλλων τοὺς διαλεγόμενους περὶ ποιημάτων πρὸς φαύλους και ἀγοραῖους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μὴ δυνάμενοι δι' ἀπαιδευσίαν νὰ διαλέγωνται εἰς τὰ συμπόσια μὲ ἰδικὰς των σκέψεις και ἰδικὴν των φωνήν, ὅπως πράττουν οἱ πεπαιδευμένοι συμπόται, προσκαλοῦν ἀλητηρίδας και ὀρηστριδας διὰ νὰ διασκεδάσουν, προτρέπει τὸν Πρωταγόραν νὰ συνεχίσῃ τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν. Ὁ σοφιστὴς βαρέως φέρων ὅτι ἀνεσκευάσθη δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συζητήσῃ πλέον πρὸς τὸν Σωκράτη· ἀλλὰ αἱ πολλαὶ παρακλήσεις τοῦ Καλλίου και τῶν λοιπῶν παρόντων ἠνάγκασαν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυσφορίας νὰ δεχθῇ τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως λαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ἀποκρινομένου.

ΚΕΦ. ΛΓ'. Εἶπον δὴ ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαι μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἂ αὐτὸς ἀπορῶ ἐκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι. ἡγοῦμαι γάρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ

σὺν τε δὺ' ἐρχομένω και τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.

εὐπορώτεροι γάρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον και λόγον και διανόημα· **μοῦνος δ' εἶπερ τε νοήση**, αὐτίκα περιῶν ζητεῖ ὅτω ἐπιδείξεται και μεθ' ὅτου βεβαιώσεται, ἕως ἂν ἐντύχῃ. ὥσπερ και ἐγώ ἐνεκα τούτου σοὶ ἡδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλω τινί, ἡγούμενός σε βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι και περὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν εἶκός σκοπεῖσθαι τὸν ἐπεικῆ, και δὴ περὶ ἀρετῆς. τίνα γάρ ἄλλον ἢ σέ; ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἶει καλὸς κάγαθός εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν ἐπεικεῖς εἰσιν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν· σὺ δὲ και αὐτὸς ἀγαθός εἶ και ἄλλους οἶός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθούς· και οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε και ἄλλων ταύτην τὴν

τέχνην ἀποκρυπτομένων σύ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρυ-
 ζάμενος εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, σοφιστὴν ἐποναμάσας
 σεαυτὸν ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶ-
 τος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρυσθαι. πῶς οὖν οὐ σέ χρῆν
 παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀνακοι-
 νοῦσθαι ; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ
 πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ
 μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ συνδιασκέψασθαι. ἦν δέ,
 ὡς ἐγῶμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε· σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀν-
 δρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὄντα
 ὀνόματα, ἐπὶ ἐνὶ πράγματι ἐστίν, ἢ ἐκάστω τῶν ὀνομάτων
 τούτων ὑπόκειται τις ἴδιος οὐσία καὶ πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύ-
 ναμιν ἕκαστον, οὐκ ὄν οἷον τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕτερον ; ἔφη-
 σθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἐνὶ εἶναι, ἀλλὰ ἕκαστον ἰδίῳ
 πράγματι τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπιχειῖσθαι, πάντα δὲ ταῦτα
 μόρια εἶναι ἀρετῆς, οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὁμοῖά ἐστίν
 ἀλλήλοις καὶ τῷ ὄλῳ, οὐ μόριά ἐστίν, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προ-
 σώπου μόρια καὶ τῷ ὄλῳ, οὐ μόριά ἐστι, καὶ ἀλλήλοις ἀνό-
 μοια, ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ μὲν σοι δοκεῖ ἔτι
 ὡσπερ τότε, φάθι, εἰ δὲ ἄλλως πω, τοῦτο διόρισαι, ὡς ἐγῶγε
 οὐδέν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν πη ἄλλη νῦν φήσης· οὐ
 γὰρ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου ταῦτα ἔλεγες.

ΚΕΦ. ΛΔ'. Ἄλλ' ἐγὼ σοι, ἔφη, λέγω, ὦ Σώκρατες, ὅτι
 ταῦτα πάντα μόρια μὲν ἐστίν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέτταρα
 αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἢ δὲ ἀνδρεία
 πάνυ πολὺ διαφέρει πάντων τούτων. ὧδε δὲ γνώσει ὅτι ἐγὼ
 ἀληθῆ λέγω· εὐρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτά-
 τους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ
 ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. Ἔχε δὴ, ἔφην
 ἐγὼ· ἄξιον γάρ τοι ἐπισκέψασθαι ὁ λέγεις· πότερον τοὺς ἀν-

δρείους θαρραλέους λέγεις ἢ ἄλλο τι; Καὶ ἴτας γ', ἔφη, ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δὴ, τὴν ἀρετὴν καλὸν τι φῆς εἶναι καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτοῦ σὺ διδάσκαλον σαυτὸν παρέχεις; Κάλλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μὴ μαίνομαί γε. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν τι αὐτοῦ αἰσχρὸν, τὸ δέ τι καλόν, ἢ ὅλον καλόν; "Ὀλον που καλὸν ὡς οἶόν τε μάλιστα. Οἴσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα κολυμβῶσι θαρραλέως; "Ἐγωγε, ὅτι οἱ κολυμβηταί. Πότερον διότι ἐπίστανται ἢ δι' ἄλλο τι; "Ὅτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαρραλέοι εἰσίν; πότερον οἱ ἵππικοὶ ἢ οἱ ἄφιπποι; Οἱ ἵππικοί. Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες; οἱ πελταστικοὶ ἢ οἱ μὴ; Οἱ πελταστικοί. καὶ τὰ ἄλλα γε πάντα, εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροί εἰσι, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν. "Ἢδη δὲ τινας ἐόρακας, ἔφην, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαρροῦντας δὲ πρὸς ἕκαστα τούτων; "Ἐγωγε, ἦ δ' ὅς, καὶ λίαν γε θαρροῦντας. Οὐκοῦν οἱ θαρραλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν; Αἰσχρὸν μεντᾶν, ἔφη, εἶη ἢ ἀνδρεία· ἐπεὶ οὗτοι γε μαινόμενοί εἰσιν. Πῶς οὖν, ἔφην ἐγώ, λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαρραλέους εἶναι; Καὶ νῦν γ', ἔφη. Οὐκοῦν οὗτοι, ἦν δ' ἐγώ, οἱ οὕτω θαρραλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ μαινόμενοι φαίνονται; καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι καὶ θαρραλεώτατοί εἰσι, θαρραλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρειώτατοι; καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἢ σοφία ἢ ἀνδρεία εἶη;

Οὐ καλῶς, ἔφη, μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ θαρραλέοι εἰσίν, ὠμολόγησα· εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην· εἰ γὰρ με τότε ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες· τοὺς δὲ ἀνδρείους ὡς οὐ θαρραλέοι εἰσί, τὸ ἐμὸν ὠμολόγημα, οὐδαμοῦ ἐπέδειξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὠμολόγησα.

ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους αὐτοὺς ἑαυτῶν θαρραλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεται καὶ μὴ ἐπισταμένων ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἶε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν ταῦτόν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιῶν καὶ τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ οὕτω μετιῶν ἔροίό με εἰ οἱ ἰσχυροὶ δυνατοὶ εἰσι, φαίην ἂν ἔπειτα, εἰ οἱ ἐπιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροί εἰσι τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν, φαίην ἂν ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογήσαντος ἐξείη ἂν σοὶ χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις λέγειν, ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἡ σοφία ἐστὶν ἰσχὺς. ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχυροὺς εἶναι, τοὺς μέντοι ἰσχυροὺς δυνατούς. οὐ γὰρ ταῦτόν εἶναι δύναμιν τε καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίγνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυμοῦ, ἰσχύν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωματίων. οὕτω δὲ κακεῖ οὐ ταῦτόν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν ὥστε συμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαρραλέους εἶναι, μὴ μέντοι τοὺς γε θαρραλέους ἀνδρείους πάντας· θάρσος μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίγνεται ἀνθρώποις καὶ ἀπὸ θυμοῦ τε καὶ ἀπὸ μανίας, ὥσπερ ἡ δύναμις, ἀνδρεία δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίγνεται.

ΚΕΦ. ΛΕ'. Λέγεις δὲ τινὰς, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ κακῶς; Ἔφη. Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοὶ ἄνθρωπος ἂν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῶη; Οὐκ ἔφη. Τί δ', εἰ ἠδέως βιοὺς τὸν βίον τελευτήσῃεν, οὐκ εὖ ἂν σοὶ δοκεῖ οὕτω βεβιωκέναι; Ἐμοιγ', ἔφη. Τὸ μὲν ἄρα ἠδέως ζῆν ἀγαθόν, τὸ δ' ἀηδῶς κακόν. Εἵπερ τοῖς καλοῖς γ', ἔφη, ζῶη ἠδόμενος. Τί δὴ, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σύ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἠδὲ ἅττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθὰ; ἐγὼ γὰρ λέγω, καθ' ὃ ἠδέα ἐστίν, ἄρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ,

μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο ; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως οὕτως οὐ καθ' ὅσον ἀνιαρὰ, κακὰ ; Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἀπλῶς οὕτως, ὡς σὺ ἐρωτᾷς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστίν, ὡς τὰ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ ἐστὶν ἅπαντα καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακὰ ; ἀλλὰ μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀποκρίσιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἐστὶ μὲν ἃ τῶν ἡδέων οὐκ ἐστὶν ἀγαθὰ, ἐστὶ δ' αὖ καὶ ἃ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἐστὶ κακὰ, ἐστὶ δ' ἃ ἐστὶ, καὶ τρίτον ἃ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ οὔτ' ἀγαθὰ. Ἡδέα δὲ καλεῖς, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τὰ ἡδονῆς μετέχοντα ἢ ποιῶντα ἡδονήν ; Πάνυ γ', ἔφη. Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ἡδέα ἐστίν, εἰ οὐκ ἀγαθὰ, τὴν ἡδονὴν αὐτῆν ἐρωτῶν, εἰ οὐκ ἀγαθόν ἐστιν. Ὡσπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἐκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπώμεθα αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται ἡδὺ τε καὶ ἀγαθόν, συγχωρησόμεθα ; εἰ δὲ μὴ, τότε ἡδὺ ἀμφισβητήσομεν. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως, ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι ; Δίκαιος, ἔφη, σὺ ἡγεῖσθαι ; σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λόγου. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τῆδέ πη καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο ; ὡσπερ εἴ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἶδους ἢ πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἰδὼν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἶποι ; Ἴθι δὴ μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκέψωμαι σαφέστερον ; καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν ; θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἡδὺ, ὡς φῆς, δεόμενός τι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν ; Ἴθι δὴ μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τότε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον πῶς ἔχει πρὸς ἐπιστήμην ; πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὡσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως ; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν οὐδ' ἡγεμον

νικόν οὐδ' ἀρχικόν εἶναι· οὐδὲ ὡς περὶ τοιοῦτου αὐτοῦ ὄντος
διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης οὐ
τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι, τοτὲ μὲν θυμόν,
τοτὲ δὲ ἡδονήν, τοτὲ δὲ λύπην, ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις
δὲ φόβον, ἀτεχνῶς διανοούμενοι περὶ τῆς ἐπιστήμης, ὥσπερ
περὶ ἀνδραπόδου, περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων.
ἄρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, ἢ καλόν τε εἶναι
ἢ ἐπιστήμη καὶ οἶον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ ἐάν περ γι-
γνώσκῃ τις τὰ γαθὰ καὶ τὰ κακὰ, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μη-
δενός, ὥστε ἄλλ' ἅττα πράττειν ἢ ἂν ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ'
ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ; Καὶ δο-
κεῖ, ἔφη, ὥσπερ σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἅμα, εἴπερ τῷ
ἄλλῳ, αἰσχρόν ἐστι καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχί
πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων.
Καλῶς γε, ἔφη ἐγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἴσθα οὖν ὅτι
οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοὶ τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ
πολλοὺς φασὶ γινώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν πράτ-
τειν, ἐξόν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλα πράττειν· καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ
ἠρόμην ὅ τί ποτε αἰτιόν ἐστι τούτου, ὑπὸ ἡδονῆς φασὶν ἠτ-
τωμένους ἢ λύπης ἢ ὧν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τινος τούτων
κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γὰρ οἴ-
μαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἀν-
θρωποὶ. Ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ διδάσκειν ὅ ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὃ φασὶν
ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἠτᾶσθαι, καὶ οὐ πράττειν διὰ ταῦτα τὰ
βέλτιστα, ἐπεὶ γινώσκουσιν γε αὐτά. ἴσως γὰρ ἂν λεγόντων
ἡμῶν, ὅτι Οὐκ ὀρθῶς λέγετε, ὦ ἀνθρωποὶ, ἀλλὰ ψεύδεσθε,
ἔροιντ' ἂν ἡμᾶς. ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ
ἐστι τοῦτο πάθημα ἡδονῆς ἠτᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστί,
καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι; εἶπατον ἡμῖν. Τί δέ, ὦ Σώ-

κρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἷ ὅ τι ἂν τύχῃσι τοῦτο λέγουσιν; Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τᾶλλα μύρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοι δόκει ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἠγήσασθαι, ἢ οἶμαι ἂν ἔγωγε κάλλιστα φανερόν γενέσθαι, ἔπου· εἰ δὲ μὴ βούλει, εἰ σοι φίλον, ἐὼ χαίρειν. Ἄλλ', ἔφη, ὀρθῶς λέγεις· καὶ πέρανιε ὥσπερ ἤρξω.

ΚΕΦ. ΛΓ'. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο ἡμᾶς· Τί οὖν φατε τοῦτο εἶναι ὃ ἡμεῖς ἤττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν; εἶποιμ' ἂν ἔγωγε πρὸς αὐτοὺς ὡδί· Ἀκούετε δὴ· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι. ἄλλο τι γάρ, ὧ ἄνθρωποι, φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίνεσθαι ἐν τοῖσδε, οἷον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων κρατούμενοι ἡδέων ὄντων, γινώσκοντες ὅτι πονηρὰ ἐστίν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; φαῖεν ἂν. Οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν· Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῆ φατε εἶναι; πότερον ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆμα παρέχει καὶ ἡδύ ἐστίν ἕκαστον αὐτῶν, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει; ἢ καὶ εἰ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν κακὰ ἦν, ὅ τι παθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὀπτηοῦν; ἄρ' οἴομεθ' ἂν αὐτοὺς, ὧ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι, ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν κακὰ ἐστίν, ἀλλὰ διὰ τὰ ὕστερον γινόμενα, νόσους τε καὶ τᾶλλα; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ καὶ πενίας ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ; ὁμολογοῖεν ἂν, ὡς ἐγῶμαι. συνέφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὧ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὡς φαμεν ἐγώ τε

καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὄντα, ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ καὶ ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ ; ὁμολογοῖεν ἄν ; συνεδόκει ἡμῖν ἀμφοῖν. οὐκοῦν πάλιν αὖ αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα· ὦ ἄνθρωποι, οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιαρὰ εἶναι, ἄρα οὐ τὰ τοιάδε λέγετε, οἷον τὰ τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας τὰς διὰ καύσεων τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μὲν ἐστίν, ἀνιαρὰ δέ ; φαῖεν ἄν ; συνεδόκει. Πότερον οὖν κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι ἐν τῷ παραχρῆμα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδύνας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειά τε ἀπ' αὐτῶν γίγνεται καὶ εὐεξίαί τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρία καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι ; φαῖεν ἄν, ὡς ἐγῶμαι. συνεδόκει. Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτᾷ καὶ λυπῶν ἀπαλλαγὰς τε καὶ ἀποτροπὰς ; ἢ ἔχετε τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ ἡδονὰς τε καὶ λύπας ; οὐκ ἄν φαῖεν, ὡς ἐγῶμαι. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν ; συνεδόκει. Τοῦτ' ἄρα ἡγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονὴν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακόν εἶναι, ὅταν μειζόνων ἡδονῶν ἀποστερῆ ἢ ὅσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους παρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν· ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλο τι αὐτὸ τὸ χαίρειν κακόν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέψαντες, ἔχοιτε ἄν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Οὐδ' ἐμοὶ δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος ; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττῃ ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο τι τέλος ἀπο-

βλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ἢ πρὸς ὃ ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγὼ, εἰ με ἀνέροισθε, ὦ ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δήποτε ἕνεκα πολλὰ περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῆ; Συγγιγνώσκατέ μοι, φαίην ἂν ἔγωγε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ῥάδιον ἀποδείξει τί ἐστὶ ποτε τοῦτο, ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἥττω εἶναι· ἔπειτα ἐν τούτῳ εἰσι πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ πη ἔχετε ἄλλο τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἢ τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ κακὸν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν· ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως καταβιῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν; εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημί γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι, ὅταν λέγητε, ὅτι πολλάκις γιγνώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος, ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος· καὶ αὖθις αὖ λέγετε, ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ ἀγαθὰ πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονάς, ὑπὸ τούτων ἥττώμενος.

ΚΕΦ. ΛΖ'. Ὡς δὲ ταῦτα γελοῖα ἐστὶ, κατάδηλον ἐσται, ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἄρα ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ καὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα, δυοῖν καὶ ὀνόμασιν προσαγορεύωμεν αὐτά, πρῶτον μὲν ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἔπειτα αὖθις ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ. Θέμενοι δὲ οὕτω λέγομεν ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις ἡμᾶς ἔρηται διὰ τί, ἠττώμενος, φήσομεν. Ὑπὸ τοῦ; ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἡδονῆς οὐκέτι ἔξεστιν εἰπεῖν· ἄλλο γὰρ ὄνομα μετέληφεν ἀντὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθόν· ἐκείνῳ δὲ ἀποκρινώμεθα καὶ λέγωμεν, ὅτι ἠττώμενος—Ὑπὸ τίνος; φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ,

φήσομεν νῆ Δία. ἂν οὖν τύχη ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστῆς ὢν, γελάσεται καὶ ἐρεῖ· Ἡ γελοῖον λέγετε πρᾶγμα, εἰ πράττει τις κακά, γινώσκων ὅτι κακά ἐστίν, οὐ δέον αὐτὸν πράττειν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἄρα, φήσει, οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά, ἢ ἀξίων; φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι, ὅτι οὐκ ἀξίων ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὃν φαμεν ἡττω εἶναι τῶν ἡδονῶν. Κατὰ τί δέ, φήσει ἴσως, ἀνάξια ἐστὶ τὰγαθὰ τῶν κακῶν ἢ τὰ κακά τῶν ἀγαθῶν; ἢ κατ' ἄλλο τι ἢ ὅταν τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ σμικρότερα ᾗ; ἢ πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω ᾗ; οὐχ ἔξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο. Δῆλον ἄρα, φήσει, ὅτι τὸ ἡττᾶσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακά λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γινώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστίν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὄντων νικᾶν. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῆ πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γινόμενα ἀλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον. εἰ γὰρ τις λέγοι ὅτι Ἄλλὰ πολὺ διαφέρει, ὧ Σώκρατες, τὸ παραχρῆμα ἡδύ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἡδέος καὶ λυπηροῦ, Μῶν ἄλλω τῷ, φαίην ἂν ἐγωγε, ἢ ἡδονῆ καὶ λύπῃ; οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ ἄλλω. ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθὸς ἰσάνασι ἄνθρωπος συνθεῖς τὰ ἡδέα καὶ συνθεῖς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἐγγύς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπέ, πότερα πλείω ἐστίν. ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἰστῆς, τὰ μείζω ἀεὶ καὶ πλείω ληπτέα· ἐὰν δὲ λυπηρά πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ σμικρότερα. ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρά ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐὰν τε τὰ ἐγγύς ὑπὸ τῶν πόρρω, ἐὰν τε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς, ταύτην τὴν πρᾶ-

ξιν πρακτέον ἐν ἧ ἂν ταῦτ' ἐνῆι· ἐὰν δὲ τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνι-
 αρῶν, οὐ πρακτέα· μή πη ἄλλη ἔχει, φαίην ἂν, ταῦτα, ὧ ἄν-
 θρωποι ; οἷδ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. συνεδόκει και
 ἐκείνω. "Οτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τότε μοι ἀποκρίνασθε,
 φήσω· φαίνεται ὑμῖν τῆ ὄψει τὰ αὐτὰ μεγέθη ἐγγύθεν μὲν
 μείζω, πόρρωθεν δὲ ἐλάττω· ἢ οὐ ; Φήσουσι. Καὶ τὰ παχέα και
 τὰ πολλὰ ὡσαύτως ; και αἱ φωναὶ αἱ ἴσαι ἐγγύθεν μὲν
 μείζους, πόρρωθεν δὲ σμικρότεροι ; Φαῖεν ἂν. Εἰ οὖν ἐν τού-
 τῳ ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλη μήκη και
 πράττειν και λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ και φεύγειν και μὴ
 πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου ; ἄρα ἡ μετρη-
 τικὴ τέχνη ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις ; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐ-
 πλάνα και ἐποίει ἄνω τε και κάτω πολλάκις μεταλαμβάνειν
 ταῦτα και μεταμέλειν και ἐν ταῖς πράξεσι και ἐν ταῖς αἰρέσεσι
 τῶν μεγάλων τε και σμικρῶν, ἢ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν
 ἐποίησε τοῦτο τὸ φάντασμα, δηλώσασα δὲ τὸ ἀληθὲς ἡσυ-
 χίαν ἂν ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ
 και ἔσωσεν ἂν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν ὁμολογοῖεν οἱ ἄνθρωποι
 πρὸς ταῦτα ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σφῆζειν ἂν τέχνην, ἢ ἄλλην ;
 Τὴν μετρητικὴν, ὡμολόγει. Τί δ', εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ και
 ἀρτίου αἰρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὅποτε τὸ πλεόν
 ὀρθῶς εἶδει ἐλέσθαι και ὅποτε τὸ ἐλάττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ
 ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἶπ' ἐγγὺς εἶτε-πόρρω εἶη, τί ἂν
 ἔσωξεν ἡμῖν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν οὐκ ἐπιστήμη ; και ἄρ' ἂν οὐ
 μετρητικὴ τις, ἐπειδὴ περ ὑπερβολῆς τε και ἐνδείας ἐστὶν
 ἢ τέχνη ; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε και ἀρτίου, ἄρα ἄλλη τις ἢ
 ἀριθμητικὴ ; ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι ἢ οὐ ; Ἐδό-
 κουν ἂν και τῷ Πρωταγόρῳ ὁμολογεῖν. Εἶεν, ὧ ἄνθρωποι·
 ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε και λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἰρέσει ἐφάνη
 ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὔσα, τοῦ τε πλείονος και ἐλάττο-

νος καὶ μείζονος καὶ σμικροτέρου καὶ πορρωτέρω καὶ ἐγγυτέρω, ἄρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὕσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις; Ἄλλ' ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητικὴ, ἀνάγκη δὴπου τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Συμφήσουσιν. Ἦτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, εἰσαϋθις σκεψόμεθα· ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστὶ, τοσοῦτον ἐξαρχεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδειῖξαι περὶ ὧν ἤρεσθε ἡμᾶς. ἤρεσθε δέ, εἰ μέμνησθε, ἡνίκα ἡμεῖς ἀλλήλοις ὡμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο αἰεὶ κρατεῖν, ὅπου ἂν ἐνῆ, καὶ ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότητος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὡμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθε ἡμᾶς. Ὁ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶ καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι; εἶπατε ἡμῖν. εἰ μὲν οὖν τότε εὐθὺς ὑμῖν εἶπομεν ὅτι ἀμαθία, καταγελάτε ἂν ἡμῶν· νῦν δὲ ἂν ἡμῶν καταγελάτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε· καὶ γὰρ ὑμεῖς ὡμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδεία ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἴρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας—ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ—καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἐτι ὡμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς. ἡ δὲ ἐξαμαρτανομένη πρᾶξις ἄνευ ἐπιστήμης ἴστε που καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθία πράττεται. ὥστε τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἡδονῆς ἡττω εἶναι, ἀμαθία ἡ μεγίστη· ἥς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρὸς εἶναι καὶ Πρόδικος καὶ Ἰππίας, ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδασκτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

ΚΕΦ. ΛΗ'. Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἂν ἦμεν. ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ, ὦ Ἴππία τε καὶ Πρόδικε—κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος—, πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν ἢ ψεύδεσθαι. Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ὁμολογεῖτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν; τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὑπόθεν καὶ ὅπως χαιρείς τὰ τοιαῦτα ὀνομάζων, ὦ βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκριναί. Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος συνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δὴ, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε; αἱ ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἄρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι; καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθὸν τε καὶ ὠφέλιμον; Συνεδόκει. Εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν ἐστίν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι, ἢ ἃ ποιεῖ, καὶ δυνατά, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω· οὐδὲ τὸ ἥττω εἶναι αὐτοῦ ἄλλο τι τοῦτ' ἐστίν ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείττω ἑαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. Συνεδόκει πᾶσιν. Τί δὲ δὴ; ἀμαθίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων; Καὶ τοῦτο πᾶσι συνεδόκει. Ἄλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ γε τὰ κακὰ οὐδεὶς ἐκὼν ἔρχεται οὐδ' ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι, οὐδ' ἐστὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι ἐθέλειν ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν· ὅταν τὲ ἀναγκασθῆ δυοῖν κακοῖν τὸ ἕτερον αἰρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μείζον αἰρήσεται ἐξὸν τὸ ἔλαττον; Ἄπαντα ταῦτα συνεδόκει ἅπασιν ἡμῖν. Τί οὖν; ἔφην ἐγώ. καλεῖτέ τι δέος καὶ φόβον; καὶ ἄρα ὑπερ ἐγώ; πρὸς σὲ λέγω, ὦ Πρόδικε. προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον εἴτε δέος καλεῖτε. Ἐδόκει Πρωταγόρα μὲν καὶ Ἴππία δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο,

Προδίκω δὲ δέος, φόβος δ' οὐ. Ἄλλ' οὐδέν, ἔφην ἐγώ, ὦ Πρόδικε, διαφέρει· ἀλλὰ τόδε· εἰ ἀληθῆ τὰ ἐμπροσθέν ἐστιν, ἄρα τις ἀνθρώπων ἐθελήσει ἐπὶ ταῦτα ἰέναι ἢ δέδρικεν, ἐξόν ἐπὶ ἢ μή; ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν ὁμολογημένων; ἢ γὰρ δέδοικεν, ὁμολόγηται ἡγεῖσθαι κακὰ εἶναι· ἢ δὲ ἡγεῖται κακὰ, οὐδένα οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἐκόντα. Ἐδόκει καὶ ταῦτα πᾶσιν.

ΚΕΦ. ΛΘ'. Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρόδικέ τε καὶ Ἴππία, ἀπολογεῖσθω ἡμῖν Πρωταγόρας ὅδε, ἢ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὀρθῶς ἔχει, μὴ ἢ τὸ πρῶτον παντάπασι· τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄντων μορίων τῆς ἀρετῆς οὐδέν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὐτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἢ τὸ ὕστερον εἶπεν. τὸ γὰρ ὕστερον ἔφη τὰ μὲν τέτταρα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι, τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν. γινώσσεσθαι δὲ μ' ἔφη τεκμηρίω τῷδε· εὐρήσεις γάρ, ὦ Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ· ὧ γινώσκει ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐγὼ εὐθύς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεζήθησαν· ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον, εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγοι θαρραλέους· ὁ δέ, Καὶ ἴτας γ', ἔφη. μέμνησαι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος; Ὁμολόγει. Ἴθι, δὴ, ἔφην ἐγώ, εἰπέ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἢ ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοὶ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα; Ναί, ἦ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοὶ ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; Λέγεται δὴ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ τί φῆς ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἡγουμέ-

νους δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μὴ ; Ἄλλὰ τοῦτό γ', ἔφη, ἐν οἷς
 σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ
 τοῦτο, ἔφη ἐγώ, ἀληθὲς λέγεις· ὥστε εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπε-
 δείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι οὐδεὶς ἔρχεται, ἐπειδὴ
 τὸ ἥττω εἶναι ἑαυτοῦ ἠύρεθῃ ἀμαθία οὔσα. Ὁμολογεῖ. Ἄλλὰ
 μὴν ἐπὶ ἃ γε θαρροῦσι πάντες αὖ ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀν-
 δρεῖοι, καὶ ταύτῃ γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται, οἱ δειλοὶ τε καὶ οἱ
 ἀνδρεῖοι. Ἄλλὰ μέντοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πᾶν γε τούναντίον
 ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἱ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς
 τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. Πό-
 τερον, ἔφη ἐγώ, καλὸν ὄν ἰέναι ἢ αἰσχρόν ; Καλόν, ἔφη. Οὐ-
 κοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὠμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπρο-
 σθεν· τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἀπάσας ἀγαθὰς ὠμολογήσαμεν.
 Ἀληθῆ λέγεις, καὶ αἰεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ὄρθῶς γε, ἔφη
 ἐγώ. ἀλλὰ ποτέρους φῆς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλειν ἰέναι,
 καλὸν ὄν καὶ ἀγαθόν ; Τοὺς δειλοὺς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἦν
 δ' ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ ; Ὁμολογεῖται γοῦν,
 ἔφη. Ἄρ' οὖν γινώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ
 τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἐάν
 ὁμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν ὁμολογίας.
 Τί δ' ὁ ἀνδρεῖος ; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον
 ἔρχεται ; Ἀνάγκη, ἔφη, ὁμολογεῖν. Οὐκοῦν ὅπως οἱ ἀνδρεῖοι
 οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσchrά
 θάρρη θαρροῦσιν ; Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ αἰσchrά, ἄρ' οὐ
 καλὰ ; ὠμολογεῖ. Εἰ δὲ καλὰ, καὶ ἀγαθὰ ; Ναί. Οὐκοῦν
 καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τούναντίον
 αἰσχροὺς τε φόβους φοβοῦνται καὶ αἰσchrά θάρρη θαρροῦσιν ;
 ὠμολογεῖ. Θαρροῦσι δὲ τὰ αἰσchrά καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι ἢ
 δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν ; Οὕτως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν ; τοῦτο,
 δι' ὃ δειλοὶ εἰσιν οἱ δειλοὶ, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς ; Δει-

λίαν ἔγωγ', ἔφη. Δειλοί δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες ; Πάνυ γ', ἔφη. Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοί εἰσιν ; ὠμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοί εἰσι, δειλία ὁμολογεῖται παρὰ σοῦ ; συνέφη. Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀμαθία δειλία ἂν εἴη ; Ἐπένευσεν. Ἄλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντίον ἀνδρεία δειλία. Ἐφη. Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθία ἐστίν ; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία ; Πάνυ μόγις ἐνταῦθα ἐπένευσεν. Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὖσα τῇ τούτων ἀμαθία ; οὐκέτι ἐνταῦθα οὐτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν ἐσίγα τε. καὶ ἐγὼ εἶπον· Τί δή, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φῆς ἃ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφης ; Αὐτός, ἔφη, πέρανον. Ἐν δ', ἔφην ἐγώ, μόνον ἐρόμενος ἔτι σέ, εἴ σοι ὡσπερ τὸ πρῶτον ἔτι δοκοῦσιν εἶναί τινες ἀνθρωποὶ ἀμαθέστατοι μὲν, ἀνδρειότατοι δέ. Φιλονικεῖν μοι, ἔφη, δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον· χαριουῖμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὠμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι.

ΚΕΦ. Μ'. Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλου ἕνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα ἢ σκέψασθαι βουλόμενος, πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἢ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου φανεροῦ γενομένου μάλιστα ἂν κατάδηλον γένοιτο ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἐγώ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἐκάτερος ἀπετείναμεν, ἐγώ μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετή, σὺ δ' ὡς διδακτόν. καὶ μοι δοκεῖ ἡμῶν ἢ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων ὡσπερ ἀνθρωπος κατηγορεῖν τε καὶ καταγελᾶν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν ἂν ὅτι Ἄτοποί γ' ἐστέ, ὦ Σώκρατες τε καὶ Πρωταγόρα. σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἢ ἀρετή ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, νῦν σεαυτῶ τάναντία σπεύδεις, ἐπιχειρῶν ἀποδείξαι ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη

και ἡ ἀνδρεία, ὃ τρόπῳ μάλιστα ἂν διδασκτὸν φανείη ἡ ἀρετή. εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἢ ἐπιστήμη ἡ ἀρετή, ὡσπερ Πρωταγόρας ἐπεχειρεῖ λέγειν, σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδασκτὸν νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὅλον, ὡς σὺ σπεύδεις, ὃ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδασκτὸν ὄν. Πρωταγόρας δ' αὖ διδασκτὸν τότε ὑποθέμενος νῦν τὸναντίον ἔοικε σπεύδοντι, ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· και οὕτως ἂν ἥκιστα εἴη διδασκτὸν. ἐγὼ οὖν, ὃ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω παραττόμενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι, και βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξεληθόντας ἡμᾶς ἐξελεθεῖν και ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὃ τι ἐστί, και πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε διδασκτὸν εἴτε μὴ διδασκτὸν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὃ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος και ἐν τῇ σκέψει σφῆλη ἐξαπατήσας, ὡσπερ και ἐν τῇ διανομῇ ἡμέλησεν ἡμῶν, ὡς φῆς σὺ. ἤρρεσεν οὖν μοι και ἐν τῷ μύθῳ ὃ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ Ἐπιμηθέως· ὃ χρώμενος ἐγὼ και προμηθούμενος ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ παντός πάντα ταῦτα πραγματεύομαι, και εἰ σὺ ἐθέλοις, ὅπερ και κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, μετὰ σοῦ ἂν ἤδιστα ταῦτα συνδιασκοποίην. Και ὃ Πρωταγόρας, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν και τὴν διέξοδον τῶν λόγων. και γὰρ οὔτε τᾶλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἥκιστ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ και περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἴρηκα, ὅτι ὢν ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἀγαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων και πάνυ· και λέγω γε ὅτι οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφία. και περὶ τούτων δὲ εἰσαῦθις, ὅταν βούλη, διέξιμεν· νῦν δ' ὦρα ἤδη και ἐπ' ἄλλο τι τρέπεσθαι. Ἄλλ', ἦν δ' ἐγὼ, οὕτω χρῆ ποιεῖν, εἰ σοι δοκεῖ. και γὰρ ἐμοὶ οἶπερ ἔφην ἰέναι πάλαι ὦρα, ἀλλὰ Καλλία τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα. Ταῦτ' εἰπόντες και ἀκούσαντες ἀπῆμιν.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΝ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Κεφ. Β'.

βαθέος ὄρθρου : βλ. Πλ. Κρίτ. (43 Α, Κεφ. Α') — **Ἴπποκράτης :** νέος πλούσιος, ὀρεγόμενος ἀνωτέρας μορφώσεως· ὁ Ἴπποκράτης ὡς καὶ ὁ Φάσων δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστοί. — **τὴν θύραν...** ἔκρουε: αἱ οἰκίαι τῶν πλουσίων, ὅποια ἢ τοῦ Καλλίου, εἶχον θυρωροὺς δούλους, συνήθως δὲ πρὸς φύλαξιν τῆς εἰσόδου καὶ κύνα· ἀλλ' ἡ οἰκία τοῦ Σωκράτους ἦτο εὐτελεστάτη, ὁ ἴδιος δὲ ἐξετίμα αὐτὴν πέντε μνᾶς· δὲν ἔχει οὐδὲ ῥόπτρον, διὸ ὁ Ἴππ. κρούει μὲ τὴν βακτηρίαν. — **νεώτερον** (εὐφημ.) = δυσάρεστον. — **εὖ ἂν λέγοις** (ἐνν. **εἰ ἀγαθὰ ἀγγέλλοις**) = καλὰ, ὠραῖα! — **ἦν** (ἀ' πρόσ.), **ἦ** (γ'), πρτκ. τοῦ **ἡμί** (= λέγω), ἐν χρήσει εἰς τὰς παρενθετικὰς φράσεις **ἦν δ' ἐγώ**, (= εἶπον ἐγώ), **ἦ δ' ὅς** (= εἶπεν οὗτος). — **πρώην** = προχθές. — **ἑσπέρας γε** = ναί, χθὲς βράδυ. Δὲν λέγει **χθὲς ἑσπέρας**, διότι παρ' Ἀθηναίους μία ἡμέρα ἐλογίζετο ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως τῆς ἐπομένης ἡμέρας. — **ἐπιψηλαφήσας :** ἕνεκα τοῦ σκότους ἀναζητεῖ ψηλαφητί· διὰ τὴν πενίαν ὁ Σω. δὲν ἀνάπτει τὴν αὐγὴν λύχνου. — **σκίμπους** = κλίνη εὐτελής καὶ χαμηλή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεπαύετο ὁ Σω. — **δῆτα** = ναί. — **Οἰνόη :** δύο δῆμοι τῆς Ἀττικῆς εἶχον τὸ ὄνομα τοῦτο, ὁ μὲν παρὰ τὸν Μαραθῶνα, ὁ δὲ παρὰ τὰς Ἐλευθεράς (ν. Μάξι) ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος, περὶ οὗ πρόκειται ἐνταῦθα, διότι ἐντεῦθεν εὐκόλως οἱ δούλοι κατέφευγον εἰς τὴν Βοιωτίαν. — **καὶ δῆτα** = καὶ λοιπόν. — **ὑπό τινος ἄλλου** = ἕνεκα ἄλλης τινὸς αἰτίας. — **καὶ ἔτι** = καὶ πάλιν, δηλ. ἂν καὶ ἦτο περασμένη ἡ ὥρα. — **Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης,** ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔσχεν ὁ διάλογος, ἐγεννήθη περὶ τὸ 480 π. Χ. Οὗτος πρῶτος ὀνομάσας τὸν ἑαυτὸν του σοφιστὴν (Πρωταγ. 349 Α, Κεφ. 33) περιήρχετο τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος διδάσκων ἐπὶ μισθῷ¹ τοὺς πλουσιωτέρους τῶν νέων καὶ συναναστρεφόμενος ἄνδρας

1. Συνήθως ἐλάμβανε παρ' ἐκάστου μαθητοῦ ἑκατὸν μνᾶς.

κατέχοντας ἔσχατον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ 432 π. X. διατρίβων ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Καλλίου συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Σωκράτους. Εἰς τὰς δυσμὰς δὲ τοῦ βίου του καταγγελοῦν ἐπὶ ἀσεβείᾳ, διότι εἰς τὸ σύγγραμμά του **περὶ Θεῶν** ἐξέφραζεν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἐζήτησε τὴν σωτηρίαν του διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰς Σικελίαν πλοῦν, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἐπνίγη εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν περίπου, ἀφοῦ ἐπὶ 40 ἔτη συνεχῶς ἐδίδαξε.

Πλὴν τοῦ περὶ Θεῶν συγγράμματος ἔγραψε πολλὰ ἄλλα, τῶν ὁποίων μόνον τὰς ἐπιγραφὰς γνωρίζομεν (περὶ τοῦ ὄντος, περὶ ἀρετῶν, περὶ ὀρθοσπείας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἠσχαλεῖτο μὲ τὴν γραμματικὴν, περὶ τεχνῶν κλπ.). Ἐδέχετο τὸ τοῦ Ἡρακλείτου «**πάντα ρεῖ**» καὶ ἐδίδαξε τὸ περιβόητον «**πάντων χρημάτων μέτρον ὁ ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστι**». Κατὰ ταῦτα ἀλήθειαν ἐξ ἀντικειμένου δὲν ἐδέχετο, ἀλλὰ μόνον ὑποκειμενικὴν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ δηλ. ἀντικειμένου δύνανται νὰ ὑπάρχουν δύο ὅλως ἀντίθετοι γνώμαι, ὅμως ἐξ ἴσου ἀληθεῖς· σοφὸς δὲ εἶναι ὁ δυνάμενος νὰ μεταβάλλῃ διὰ τοῦ λόγου τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ὄντα κακὰ, ὥστε νὰ πιστεύουν ὅτι ταῦτα εἶναι ἀγαθὰ καὶ ἀντιστρόφως.

— **πόρω τῶν νυκτῶν** (γεν. διαίρ.) **εἶναι** = ὅτι εἶχε πολὺ προχωρήσει ἡ νύκτα. — **ἐπειδὴ τάχιστα** = εὐθὺς μόλις. — **ὁ ὕπνος ἐκ τοῦ κόπου** = ὁ ἐκ τοιοῦτου κόπου ὕπνος. — **ἀνίημι** = ἀφήνω. — **ἀνδρεία** = προθυμία, ζῆλος. — **πτοίησις** (πτήσις) = σφοδρὰ ἐπιθυμία, λαχτάρα. — **μῶν;** = **μὴ οὖν;** = μήπως; — **εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἶη** = εἴθε τῷ ὄντι νὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τούτου μόνον, εἴθε αὕτη νὰ ἦτο ἡ δυσκολία. — **ἐπιλείπω** = ἀφήνω. — **αὐτὰ ταῦτα** = ἀκριβῶς διὰ τοῦτο. — **νεώτερος** = ὀλίγον νέος. — **ἦ, ἀ' πρός.** παρτκ. τοῦ **εἰμί**. — **τὸ πρότερον** = τὴν προηγουμένην φορὰν· πιθανῶς τὸ 444 π. X. — **γάρ,** βεβαιωτικὸς. — **καταλαμβάνω** = εὐρίσκω. — **καταλύει** = φιλοξενεῖται. — **Καλλίας ὁ Ἴππονίκου:** κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κηρύκων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλαμβάνοντο οἱ Κήρυκες καὶ οἱ Δαδοῦχοι τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Ὁ πατὴρ του Ἴππόνικος νικήσας τὸ 426 π. X. τοὺς Βοιωτοὺς παρὰ τὴν Τανάγραν ἔπεσε δύο ἔτη βραδύτερον εἰς τὸ Δῆλιον ἀφήσας εἰς τὸν υἱὸν του μεγάλην περιουσίαν (200 ταλάντων), τὴν ὁποίαν διὰ τὴν ἀχόρεστον φιλομάθειαν καὶ τὴν μεγάλην κενοδοξίαν κατεσπατάλησε. Τὸ 390 π. X. ἦτο στρατηγὸς εἰς τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον καὶ τὸ

372 π. Χ. ἤλθε πρεσβευτὴς εἰς Σπάρτην. Ἡ μήτηρ τοῦ διαζευχθεῖσα τὸν Ἰππόκικον συνεζεύχθη τὸν Περικλέα. — **θάρρει** = μένε ἤσυχος.

— Ἐκτιμήσατε τὸν δραματικὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῦ οὗ Πλάτων παριστᾷ τὴν πρὸς μάθησιν ὁρμὴν τοῦ Ἰπποκράτους.

Κεφ. Γ'.

ἀποπειρώμενος = θέλων νὰ δοκιμάσω. — **ῥώμη** = ἰσχύς θελήσεως, ἀποφασιστικότης. — **τελῶν** = πληρώνων. — **διασκοπῶ** = βολιδοσκοπῶ. — **μισθόν**, κτηριμ. — **ὥσπερ ἂν εἶ** = ὡς λ. χ. ἂν. — **ἐπινοῶ** = σκέπτομαι. — **Ἰπποκράτη τὸν Κῶν**: κατήγετο ἐκ τοῦ περιφήμου (ιατρικοῦ) γένους τῶν Ἀσκληπιαδῶν καὶ ἐγεννήθη περὶ τὸ 460 π. Χ. Ἐδιδάχθη τὴν ἱατρικὴν παρὰ τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ ἐκ Σηλυμβρίας Ἡραδίκου καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς ἱατρικῆς (**πατὴρ τῆς ἱατρικῆς**) συγγραφῆς πολλὰ ἱατρικὰ συγγράμματα. — **Πολύκλειτος**: οὗτος γεννηθεὶς ἐν Σικυῶνι ἐπολιτογραφῆθη εἰς τὸ Ἄργος, διὸ καὶ Ἀργεῖος ἐνταῦθα ὀνομάζεται. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Περικλέους καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἀργεῖου Ἐργαστηρίου τῶν γλυπτῶν. Πρῶτος ὑπέβαλεν εἰς σταθεροὺς κανόνας τὰς ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, κατὰ προτίμησιν δὲ εἰκόνιζε νεαροὺς ἀθλητάς, ὡς τὸν δορυφόρον, τὸν ἀποξυόμενον κλπ. — **Φειδίαν**: οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ 488 π. Χ. καὶ ἀπέθανε τὸ 432 π. Χ. Ὑπῆρξεν ὁ περιφημότερος γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος, εἰς αὐτὸν δὲ εἶχεν ἀναθέσει ὁ Περικλῆς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἔργων κατὰ τὴν διακόσμησιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

ἐξικνοῦμαι = ἐξαρκῶ. — **οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας** = μὲ τόσον μεγάλον ζῆλον σπεύδοντας. — **ἄλλο**, ἐκτὸς δηλ. τοῦ κυρίου ὀνόματος. — **δή τοι** = ὡς γνωστόν. — **ὑπέφαινε** = ἐγλυκοχάραξε. — **εἰ ἔοικε** (= ἐὰν τοῦτο ὁμοιάζῃ πρὸς τὰ προηγούμενα) = ἐὰν ἡ ἀπόκρισις μου δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ προηγούμενα. — **παρέχων σαυτὸν** = παρουσιαζόμενος. — **γραμματιστής** = ὁ διδάσκων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. — **ἐπὶ τέχνῃ** = διὰ νὰ ἐξασκήσῃς αὐτὴν ὡς ἐπάγγελμα. — **παιδεία** = μόρφωσις. — **δημιουργός** = τεχνίτης, ἐπάγγελματίας. — **ἐλεύθερος** = ὁ τεχνίτης ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ, ἐρασιτέχνης.

Κεφ. Δ΄.

θεραπέυω = 1) περιποιούμαι· 2) μορφώνω (τὸ ἀπρμφ. σημαίνει σκοπόν). — **ὁ τι δέ ποτε... οἶσθα = εἰ οἶσθα, ὁ τι... θαυμάζοιμ' ἄν.** — **παραδίδω** = προτίθεσαι νὰ παραδώσῃς. — **σοφιστής** = κάτοχος σοφίας, γνώσεων (σοφά = γνώσεις—εἰδέναι, ἴστωρ). — **τῶν τί σοφῶν** = τῶν γνώσεων εἰς τί, (εἰς τί ἀφορῶσιν αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας γνωρίζουν οἱ ζωγράφοι ;). — **ἀπεργασία** = κατεργασία, ἐκτέλεσις. — **ἐκεῖνο** : ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα. — **ἐπιστάτης** = ἐπιστήμων. — **δεινόν**, κτηγμ. εἰς τὸ ἐννοούμενον **τινά**. — **ἦ γάρ ;** = δὲν εἶναι ἔτσι ; — **οὐκέτι ἔχω** = δὲν δύναμαι πλέον.

— *Πῶς τίθεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀξίας τῆς σοφιστικῆς ;*

— *Ποῖα σφάλματα περιέχουν οἱ δύο ὁρισμοὶ τοῦ Ἱπποκράτους ὡς πρὸς τὴν ἰδιότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ ;*

Κεφ. Ε΄.

οἶόν τινα : ἐπιτείνει τὸν κίνδυνον. — **ὑποτίθημι** = ὑποθηκέω, ἐκθέτω (εἰς κίνδυνον). — **ἐπιτρέπω** = ἐμπιστεύομαι. — **χρηστὸν** = ὑγιές, ἰσχυρόν. — **πονηρὸν** = ἀσθενικόν. — **περισκοπῶ** = ἐξετάζω προσεκτικῶς. — **εἰς συμβουλήν παρακαλῶ** = προσκαλῶ διὰ νὰ συμβουλευθῶ. — **περὶ πλείονος ἡγοῦμαι** = θεωρῶ ἀνώτερον, τιμῶ περὶ σσότερον. — **ἐν ᾧ πάντα ἐστί... πράττειν** = ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται (πάντα τὰ σὰ νὰ ἔχουν καλῶς, ἢ κακῶς), ὅλη σου ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία. — **ἐπικοινωνοῦμαι** = συμβουλευόμεμαι, συνώνυμ. τὸ κατωτέρω **συμβουλήν ποιῶμαι**. — **διεγνωνκῶς** = ἀποφασισμένος. — **συνεστέον** = δεῖ συνεῖναι : τὸ συνεῖναι, συγγίγνεσθαι καὶ ὁμιλεῖν μεταχειρίζονται οἱ ἀττικοὶ πρὸς δῆλωσιν τῶν σχέσεων τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον. — **ἔοικεν**, ἐνν. **ἀγνοεῖν με**. — **ἔμπορος** = μεγαλέμπορος. — **κάπηλος** = μικρέμπορος, μεταπράτης. — **ἀγωγίμα** = φορτία, ἐμπορεύματα. — **ὦν... ἀγωγίμων... ὁ τι = ὁ τι τῶν ἀγωγίμων & ἄγουσι**. — **χρηστὸς** = χρήσιμος, ὠφέλιμος. — **καὶ τούτων** : ἐκ τοῦ **τινές**. —

καυβεύω περὶ τοῖς φιλτάτοις = διακινδυνεύω διὰ τὰ πολυτιμώ-

τατα, (ψυχὴν καὶ εὐεξίαν αὐτῆς). — **κινδυνεύης**: ἐρμηνεύει καὶ ἐπεξηγεῖ τὸ **κυβεύης**. — **σιτία** = τροφαί. — **ἀποφέρω** = μεταφέρω. — **ἐν ἄλλοις ἀγγείοις**, οὐχὶ δηλ. **τῷ σώματι**. — **ἐπαῖων** = ὁ εἰδήμων, ὁ εἰδικός. — **τιμῆ** = ἀμοιβή, διδασκτρα. — **ἡμῶν**, β' ὅρος τῆς συγκρίσεως. — **νέοι** = πολὺ νέοι. — **τοσοῦτο πρᾶγμα** = τόσον σοβαρὸν ζήτημα. — **δαιρουμαι** = χωρίζω, κρίνω, λαμβάνω ἀπόφασιν.

Κεφ. Γ'.

δόξαν (ἡμῖν ταῦτα), αἰτ. ἀπόλ. ἀντὶ **δόξαντα ταῦτα**. — **πρόθυρον** = ὁ πρὸ τῆς θύρας ἐστεγασμένος χώρος ἔχων καὶ ἐδώλια. (Βλ. εἰκ. ὑπ' ἀριθ. 1). — **λόγος** = ζήτημα. — **οὕτως** (= τότε μόνον) : ἀνακεφαλαιώνει τὸ περιεχόμενον τῆς μτχ. — **κατακούω** = ἀκούω ἀκριβεῶς, καλᾶ. — **κινδυνεύω** (+ ἀπρμφ.) = δοκῶ, φαίνομαι. — **γούν** = τοῦλάχιστον, τέλος πάντων. — **ἔα** (ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως καὶ ἀγανακτήσεως) = οὐφ! — **σοφισταί τινες**: ἡ ἀντων. **τινές** ἐτέθη πρὸς περιφρόνησιν. — **οὐ σχολή αὐτῶ** = δὲν εὐκαιρεῖ ὁ κύριός μου. Ὁ εὐνοῦχος παρατηρῶν ὅτι οἱ σοφισταὶ ἐποίουν κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ Καλλίου μισεῖ καὶ ἀποδιώκει αὐτοὺς φροντίζων διὰ τὴν περιουσίαν τοῦ δεσπότη του. Διὰ δὲ τῆς ἀντων. **αὐτὸς** ἐκάλουν οἱ δοῦλοι τὸν δεσπότην καὶ οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον. — **ἐπήραξε**, τοῦ ῥ. **ἐπαράσσω** = κλείω τὴν θύραν μὲ πάταγον. — **προθύμως** = με ὀρμήν. — **ὦ ἄνθρωποι** (ἀντὶ **ἄνδρες**), πρὸς περιφρόνησιν. — **εἰσαγγέλλω** = ἀναγγέλλω μέσα· λέγεται ἐπὶ τοῦ θυρωροῦ ἀναγγέλλοντος εἰς τὸν οἰκοδεσπότην τὴν ἄφιξίν τινος. — **μόγισ ποτέ** = μόλις καὶ μὲ δυσκολίαν τέλος πάντων.

Πῶς συντελεῖ εἰς τὴν δραματικότητητα τοῦ ἔργου ὁ ὡς ἄνω ὁρὸλος τοῦ θυρωροῦ ;

Κεφ. Ζ'.

πρόστων = τὸ περιστύλιον τὸ περιβάλλον τὴν τετράγωνον αὐλὴν τῆς οἰκίας (Βλ. εἰκ. ὑπ' ἀρ. 2). — **ἐξῆς** (ἐχομαι) = εἰς τὴν αὐτὴν σειράν. — **ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα** = ἀπὸ τὸ ἐν μέρος.

Φιλιππίδης, ἀνῆκεν εἰς γνωστὸν καὶ ἀρχαῖον γένος τῶν Ἀθηναίων. — **Μενδαῖος**, ὁ ἐκ Μένδης, ἀποικίας τῶν Ἐρετριέων ἐπὶ τῆς

χερσονήσου Παλλήνης.— **εὐδοκιμῶ** = διακρίνομαι, φημιζομαι.— **ἐπακούω** = ἀκούω με προσοχήν.— **τὸ πολὺ** = ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.— **οὐς ἄγει**: νέαι θέλοντες νὰ διδαχθοῦν ἐπὶ μακρότερον χρόνον πλησίον τῶν σοφιστῶν ἠκολούθουν τούτους καὶ εἰς τὰς ἀποδημίας.— **κηλέω -ῶ** = θέλω, καταγοητεύω.— **φωνή** = διδασκαλία, ὁμιλία.— **Ὁρφεύς** = υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης· διὰ τῆς λύρας καὶ τοῦ ἄσματος ἔθελγε καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία, ἐκίνει τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους, ἀνεχαιτίζει τὸν ῥοῦν τῶν ποταμῶν καὶ ἐμάλαξε καὶ αὐτὸν τὸν ἀμείλικτον Πλούτωνα.— **κατὰ τὴν φωνήν** = πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φωνῆς.— **ὡς καλῶς** = πόσον καλῶς.

εὐλαβοῦμαι = προσέχω.— **εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ** = λίαν εὐπρεπῶς καὶ ἐν στρατιωτικῇ τάξει.— **καθίσταντο** = ἐλάμβανον θέσιν, ἐτοποθετοῦντο. Πάντα ταῦτα γίνονται πρὸς τιμὴν τοῦ Πρωταγόρου, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ὁμιλεῖ με λεπτὴν εἰρωνείαν.— **τὸν δὲ μετ'** (ἀναστροφή) = μετὰ τὸν Σίσυφον. Ἐνταῦθα παραβάλλει τὸν Πρωταγόραν πρὸς τὸν Σίσυφον, τὸν δὲ Ἰππίαν πρὸς τὸν Ἡρακλέα.— **Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος**: Οὗτος ἦτο σύγχρονος τοῦ Προδίκου καὶ κατεῖχεν ἔξοχον θέσιν εἰς τὴν πατρίδα του. Περιερχόμενος τὰς πόλεις ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ, σεμνυνόμενος δὲ ἔλεγεν ὅτι ἀπέκτησε περισσότερα χρήματα ἢ δύο ἄλλοι τῶν σοφιστῶν ὁμοῦ λαμβανόμενοι. Ἦτο πολυμαθέστατος καὶ ἐδίδασκε τοὺς νέους πάντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, εἰς δὲ τὰς ἐπιδείξεις του μετεχειρίζετο γλῶσσαν πλήρη συνωνύμων, σχημάτων, καὶ ἀλληγορικῶν φράσεων.— **εἰσνοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι. Ἡ φράσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Ὀμ. Ὀδ. λ 601, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς κατελθὼν εἰς τὸν Ἄδην περισκοπεῖ τὰς ἐν αὐτῷ ψυχάς. Ὁ φιλόσοφος σατιρίζων τοὺς σοφιστὰς παραβάλλει πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἄδῃ σιὰς.— **θρόνος** = ἔδρα ἔχουσα ἐρείσματα καὶ ὑποπόδιον.— **βάθρα** = θρανία τῶν μαθητῶν.

Ἐρυξίμαχος, διαπρεπὴς ἰατρός, ὡς καὶ ὁ πατήρ του Ἴκκουμηνός.— **Φαῖδρος**, ἐξ οὗ ὁ ὁμώνυμος πλατωνικὸς διάλογος, φίλος τοῦ Ἐρυξιμάχου.— **Μυρρινούς**, δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἀνήκων εἰς τὴν Πανδονίδα φυλὴν.— **πολίται** = συμπολίται.— **διερωτῶ** = κάμνω λεπτομερεῖς ἐρωτήσεις.— **διακρίνω** = 1) ἐκδίδω ἀπόφασιν ὡς δικαστῆς· 2) λύω ἀπορίας.— **καὶ μὲν δή...** = ἀλλ' ἀλήθεια εἶδον ἀκόμη καὶ (Ὀμ. Ὀδ. λ 582). Τὸν Προδίκον παραβάλλει πρὸς τὸν Τάνταλον διὰ τὸ ἀσθενικὸν αὐτοῦ, παρωδῶν οὕτω τὸ «**χαλέπ' ἄλγε' ἔχων**».— **Πρό-**

δικος ὁ Κεῖος: Οὗτος ἐγεννήθη περὶ τὸ 470 π. Χ. Νέος ἔτι ἐπέμφθη εἰς Ἀθήνας διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, ὅπου ἀπαγγέλλας λόγον διήγειρε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἄλλοτε ὁ Γοργίας. Εἰς τὰς Ἀθήνας εἶρε πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατὰς, τὴν δὲ διδασκαλίαν του καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης δὲν ἐνόμιζεν ἐπικίνδυνον· διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν παρέπεμπε τοὺς νέους, ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ εὐδοκιμήσουσιν εἰς τὴν διαλεκτικὴν.

Ὁ Πρόδικος ἔγραψε πολλά, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἦτοι περὶ συνωνύμων, καὶ τὰς ὥρας, σύγγραμμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ὁ καλὸς περὶ Ἡρακλέους μῦθος, τὸν ὅποιον συχνὰ οἱ ἀρχαῖοι ἀναφέρουν. Αἱ ἐπιδείξεις τοῦ σοφιστοῦ τούτου ἦσαν μὲν ἠθικαί, ἀλλὰ δὲν εἶχον φιλοσοφικὴν σπουδαιότητα.— **ἄρα** = πράγματι, ὅπως εἶχον εἰκάσει (314 Γ, Κεφ. Ε').— **οἶκημα** = δωμάτιον.— **ταμιεῖον** = ἀποθήκη.— **κατάλυσις** = κατάλυμα.— **κώδιον** = προβεῖα.— **στρώματα** = σκεπάσματα.— **Πausanias**, γνωστότατον πρόσωπον τῆς τότε ἀνεπτυγμένης κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν, μετασχὼν τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος.— **Κεραμεῖς**, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, Β.Δ. τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθησαν ἀμφότεροι οἱ Κεραμεῖκοι, ὁ ἐντὸς τοῦ Διπύλου καὶ ὁ ἔξω.— **Ἀγάθων**, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (448 π.Χ.) ἐγένετο τραγικὸς ποιητὴς μετασχὼν καὶ τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος· ἀπέθανε δὲ εἰς τὴν αἰλὴν τοῦ Ἀρχελάου τῆς Μακεδονίας τὸ 401 π. Χ.— **Ἀδείμαντος** ὁ Κήπιδος, ἄλλοθεν ἄγνωστος, ὁ δὲ Λευκολοφίδου φανατικὸς ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας, στρατηγῶν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἠχηματώσθη καὶ κατηγορήθη ὡς προδότης τῆς πατρίδος.— **μαθεῖν** = νὰ ἐνοήσω.— **λιπαρῶς ἔχω** = ἐπιθυμῶ πολὺ (λιπαρῆς=πρόθυμος).— **Κριτίας**, συγγενὴς τῆς μητρὸς τοῦ Πλάτωνος, φανατικὸς ὀλιγαρχικός. Ὁ πατὴρ του Κάλλαισχος μετέσχε τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, ὁ ἴδιος δὲ ἦτο ἐπιφανέστατος τῶν τυράννων καὶ ἐφραυεῦθη εἰς τὸν πρὸς τὸν Θρασύβουλον ἀγῶνα.

— Πῶς κρίνετε τὸν ὕπαινιγμόν τοῦ Σωκράτους ὅτι ἢ ἐμφάνεισ τοῦ Ἰππίου καὶ τοῦ Προδίκου ὑπευθύνεισ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Τάνταλον;

— Ποῖαι ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐν Ἀθήναις διαφαίνονται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ;

Κεφ. Η΄.

σμίκρ' ἄττα διατρίψαντες = ἀργοπορήσαντες πολύ λίγο. — **πρὸς σέ τοι** : τὸ τοι ἐξαίρει τὴν ἀντωνυμίαν. — **οἰκία** (ἐνταῦθα) = οἰκογένεια. — **φύσις** = εὐφυΐα. — **ἐνάμιλλος** = ὅμοιος, ἴσος. — **ἐλλόγιμος** = ὁ ἐν λόγῳ ὢν, σπουδαῖος, ἐνδοξος. — **οἱ** (= οἷ) = ἑαυτῶ. — **προμηθοῦμαι** = λαμβάνω πρόνοιαν. — **συνουσία** = συναναστροφή, ἀκρόασις. — **ὄθνεϊος** = ξένος. — **εὐλαβεῖσθαι** = προσέχειν ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸν ταῦτα πράττοντα. — **δυσμένειαι** = προσωπικαὶ ἔχθραι. — **ἐπιβουλαί** = ἐπίσημοι τῆς πολιτείας ἐπιθέσεις ὡς λ. χ. δίκαι ἀσεβείας. — **τὸ ἐπαχθές αὐτῆς** = τὰ ἐκ ταύτης προκαλούμενα δυσάρεστα (φθῶνοι καὶ μίσση). — **πρόσχημα** = προκάλυμμα. Κατωτέρω λέγει **παρὰπετάσμασι**. — **τελεταί** = τελεταί μυστηρίων τοιαύτας ἐδίδαξεν ὁ Ὀρφεὺς καὶ οἱ ὀπαδοὶ του (**οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα**), ὡς ἐπίσης καὶ ἀπέχεσθαι φόνων ὁ δὲ Μουσαῖος ἐδίδαξε θεραπείας νόσων καὶ χρησμούς. — **Ἴκκος**, ἀθλητὴς ἐκ Τάραντος, σύγχρονος τοῦ Θεμιστοκλέους, νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ πένταθλον. Ὁ Πλάτων ἀναφέρει αὐτὸν ὡς ὑπόδειγμα σωματικῆς ἐγκρατείας. — **Ἡρόδικος**, ἰατρός, ἰδρυτὴς τῆς διαιτητικῆς, ἦτοι τῆς θεραπευτικῆς γυμναστικῆς. — **τὸ ἀρχαῖον Μεγαρεύς**, διότι πιθανῶς ἐγενήθη εἰς τὰ Μέγαρα, μετοικήσας κατόπιν εἰς Σηλυμβρίαν τῆς Προποντίδος. — **Ἀγαθοκλῆς καὶ Πυθοκλείδης**, διδάσκαλοι τοῦ Περικλέους, ἦσαν θεωρητικοὶ μουσικοί. — **ὥσπερ λέγω** (= εἶπον), ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀνωτέρω **φημί μὲν** (316 Δ, Κεφ. 8). — **κατὰ τοῦτο εἶναι** = ὡς πρὸς τοῦτο.

Ἰυμφέρομαι = συμφωνῶ.

οὐ τι : ἡ ἀντων. τι ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν. — **τοὺς δυναμένους πράττειν**, ἐνν. **τὰ πολιτικά** (ἢ ὅπως κατωτ. 319 Α, Κεφ. Θ΄. **τὰ τῆς πόλεως**) = τοὺς ἔχοντας μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροήν. — **οἱ πολλοὶ** = τὸ πλῆθος. — **οὗτοι**, δηλ. οἱ δυνάμενοι πράττειν. — **διαγγέλλω** = θέτω εἰς κυκλοφορίαν. — **ἀποδιδράσκοντα** (μτχ. ἐνδοτ.) : ὁ ἐνοστ. σημαίνει ἀπόπειραν. — **τὸ μὴ δύνασθαι**, ἐνν. **τινά**. — **καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος** (γεν. ὑποκμ. ὁ δὲ **καὶ ἐπιδοτικός**) : τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν δραπετεύσαντα μὲν, ἀλλὰ συλληφθέντα. — **καὶ πολὺ... ἀνάγκη** = καὶ πολὺ ἀναγκαῖα συνέπεια εἶναι. — **παρέχομαι** = φέρομαι. — **πρὸς τοῖς ἄλλοις** = ἐκτὸς τῶν ἄλλων (δυσμένειαι, ἐπιβουλαί, τὸ ἐπαχθές, βλ. ἀνωτέρω 316 Δ, Κεφ. 8). — **ἅπασαν** (ἐπιτείνει τὸ ἐναντίαν) = ὅλως διόλου.

— σοφιστής = (κατὰ τὸν Πρωτ.) σοφός, ὁ ὑπερέχων τῶν ἄλλων εἰς τέχνην ἢ ἐπιστήμην.— εὐλάβεια = τρόπος προφυλάξεως.— ἐκείνης, δηλ. τοῦ ἔξαρνον εἶναι, ὅπως ἔπραττον οἱ πρὸ αὐτοῦ μεταχειριζόμενοι προσχήματα.— ἄλλας εὐλαβείας = ἄλλα μέτρα προφυλακτικά.— σὺν θεῷ εἰπεῖν = μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ὁσάκις ἐπῆνον ἑαυτοῦς, θέλοντες νὰ ἀποφύγουν τὸν φθόνον τῶν θεῶν μετεχειρίζοντο τολαύτας εὐσεβεῖς φράσεις.— εἰμι ἐν τῇ τέχνῃ = ἀσκῶ τὴν τέχνην.— τὰ ξύμπαντα = τὸ σύνολον τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας μου.— οὐδενὸς ὄτου οὐ : ἔλξισ, ἀντὶ νὰ εἴπῃ οὐδεὶς (ἐστίν) ὄτου οὐ.— ἀπάντων ἐναντίον (= ἐνώπιον)... = ἐναντίον ἀπάντων τῶν ἔνδον ὄντων.— ἐνδείκνυμαι = ἐπιδεικνύμαι.— καλλωπίζομαι = καμαρώνω.— ὅτι ἐρασταί : ἐκ τοῦ ἐνδείξασθαι.— ἐραστής = θαυμαστής.— τί... οὐ ἐκαλέσαμεν... : διὰ τοῦ τί οὐ μετὰ ἀορ. ὄριστ. ἐρωτῶμεν ἀνυπόμονοι, διατί δὲν ἐγινέ τι, τὸ ὅποῖον ἤδη ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνει σημαίνει λοιπόν : καλέσωμεν τάχιστα.— καὶ αὐτοὶ = καὶ μόνοι μας (χωρὶς νὰ ἀναμένωμεν τοὺς δούλους).— ἀντιλαμβάνομαι = πιάνω. κατεσκευάζομεν, ἐνν. συνέδριον = ἐτακτοποιοῦμεν (βάθρα καὶ κλίνας).

Κεφ. Θ'.

νῦν δὴ ἂν λέγοις = τώρα πλέον δύνασαι νὰ λέγῃς.— ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ νεανίσκου.— ἡ αὐτὴ μοι ἀρχή... ἀφικόμην = ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου μου, περὶ ἐκείνων διὰ τὰ ὅποια ἦλθον, εἶναι ἢ ἰδίᾳ πρὸς τὴν πρὸ ὀλίγου (= διὰ ποῖαν αἰτίαν ἦλθον ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα τὰ αὐτὰ ὅσα εἶπον πρὸ ὀλίγου).— βελτίων = ἰκαλύτερος (θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς).— ταῦτά ταῦτα = ὁμοίως.— τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις = οὐδὲν θαυμαστὸν ἐστὶ τοῦτο, ὃ λέγεις.— εἰκὸς = φυσικόν.— μὴ οὕτως, ἐνν. ἀποκρίνου ἢ λέγε.— αὐτίκα, χρν.— νῦν νεωστὶ = τώρα πρὸ ὀλίγου.— Ζεῦξιππος. Δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός· πιθανῶς εἶναι τὸ πλήρες ὄνομα τοῦ περιφήμου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος Ζεῦξιδος ἐξ Ἡρακλείας τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ.— βελτίω ἔσσεσθαι, ἐνν. με.— κἄν = καὶ (ὡσπερ) ἂν.— Ὀρθαγόρας, Θηβαῖος αὐλητής, διδάξας καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν τὴν αὐλητικὴν.— ἐκάστης : γεν. χρν.— εἰς τί... καὶ περὶ τοῦ = εἰς ποῖον ἐπάγγελμα καὶ εἰς ποῖαν εἰδικότητα (λ.χ. ἰατρὸς νευρολόγος).— γὰρ (διασαφ.) = λοιπόν.—

λωβῶμαι = λυμáινομαι, βασανίζω, — **πεφευγότας** (ἐνδοτ. μτχ.), τοῦ ρ. **φεύγω** = ἀπαλλάττομαι. — **τέχναι** = τὰ σχολικὰ μαθήματα. — **λογισμοί** = λογαριασμοί, λογιστική. — **μουσική** = ἡ ὅλη ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσις. — **ἀπέβλεψεν** = ἔρριψε βλέμμα· διότι ἡ γενικὴ αὕτη παρατήρησις ἐφαρμόζεται κατ' ἐξοχήν εἰς τὸν Ἰππίαν. — **εὐβουλία** = σύνεσις. — **ἄρα ἔπομάι σοι τῷ λόγῳ;** = ἄρα γε παρακολουθῶ τὸν λόγον σου, ἐνοῶ ὅ,τι λέγεις; Ἡ φράσις περιέχει ἐλαφρὰν μωμὴν, ὅτι ὁ Πρωτ. δὲν ἐξεφράσθη σαφῶς. — **ποιεῖν, ἐνν. τοὺς συνόντας.** — **μὲν οὖν** = βεβαιότατα. — **τὸ ἐπάγγελμα, ὃ ἐπαγγέλλομαι** (σχῆμα ἐτυμολογικόν) = τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἔχω.

— *Κρίνατε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Πρωταγόρου:*

α) *Κατὰ πόσον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ Σωκράτους.*

β) *Ὡς πρὸς τὴν ἐκφραζομένην ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ αὐτοπεποιθήσιν.*

Κεφ. Ι'.

ἦ, ἐξáιρει τὴν ἔννοιαν τοῦ καλόν. — **τέχνημα** = τέχνη, ἐπιστήμη. **γάρ, αἰτιολογεῖ τὴν ἐν τῷ εἶπερ κέκτησαι ἀμβιβολίαν.** — **οὐκ ἔχω ὅπως** = ἀδυνατῶ νά. — **ὄθεν** = διατί. — **παρασκευάζω** = μεταδίδω. — **δικαιός εἰμι** = εἶμαι ὑποχρεωμένος. — **πρᾶξι** = νά διαπραγματευθῆ. — **περὶ τῶν οἰκοδομημάτων,** δηλ. τοῦ σχεδίου, τῆς δαπάνης κλπ., οὐχ ὅμως καὶ περὶ τῆς σκοπιμότητος αὐτῶν, ὅποτε ἀρμοδιώτεροι νά συμβουλευέουσαν ἦσαν οἱ πολιτικοὶ (πρβλ. Γοργ., κεφ. Ι'). — **οὕτως,** δηλ. ποιοῦντας. — **δημιουργός** = ὁ μετερχόμενος ἔργον ὠφέλιμον εἰς ὅλον τὸν λαόν, δημόσιος (ιατρός, μάντις κλπ.), τεχνίτης, (ἐνταῦθα) εἰδικός. — **θορυβῶ** = ἀποδοκιμάζω διὰ θορύβου. — **οἱ τοξόται,** ἦσαν δοῦλοι τῆς πολιτείας, ἀποτελοῦντες ἀστυνομικὸν σῶμα (ἐκ 1200 ἀνδρῶν)· ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν πρυτάνεων ἐτήρουν τὴν τάξιν· κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. — **ἐξáιρωνται** = ἀποβάλλουν (τῆς ἐκκλησίας σηκώνοντες ἐπ' ὤμου). — **ἐν τέχνῃ ἐστίν** = στηρίζεται ἐπὶ τεχνικῶν γνώσεων, εἶναι ζήτημα τεχνικόν. — **διαπράττομαι** = διενεργῶ. — **ναύκληρος** = πλοιοκτῆτης, πλοίαρχος. — **ὅτι, ἐπέξ. τοῦ τοῦτο.** — **τούτοις... μαθῶν**· ἐκ τοῦ πληθ. ἤλθεν εἰς τὸν ἐνικόν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ λέγων τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐνός τοῦ ὁμιλοῦντος ἀπὸ τοῦ βήματος. — **ἔπειτα** = ἐν τούτοις· ἐξáιρει τὰς ἐνδοτικὰς μτχ. **μα-**

θών-όντος.— μὴ τοίνυν (ένν. εἶπης ἢ λέγε) ὅτι... ἀλλὰ = οὐ μόνον... ἀλλά.— **ἰδία** = ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ.— οὕτως ἔχει = οὕτω φρονεῖ.— **ἐπεὶ** = π.χ.— **ἃ διδασκάλων εἶχετο** = ὅσα ἐξηρτῶντα ἀπὸ διδασκάλους, δι' ὅσα ὑπῆρχον διδάσκαλοι.— **ἐπαίδευσε**, ἐνεργητικὸν διὰ-μεσον.— **αὐτοὶ** = μόνοι των (ἄνευ τινὸς ἐποπτείας).— **περιόντες νέμονται** = περιφερόμενοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ βόσκουν.— **ἄφετος** = ὁ μὴ δεδεμένος, ἐλεύθερος (νὰ πηγαίνῃ ὅπου θέλει). Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἱερῶν κτηνῶν ἀφιεμένων ἐλευθέρων (ἄνευ ποιμένος) νὰ βόσκουν, ὅπου θέλουν.— **ἐάν που...** (πλαγία ἐρώτ. μετὰ πρότασιν ἀποπειρας) = ζητοῦντες μήπως...— **αὐτόματοι** = τυχαίως.— **ἀρετὴ** = πολιτικὴ τέχνη (πρβλ. 319 Α, Κεφ. Θ').— **εἰ δὲ βούλει**, ένν. ἄλλο παράδειγμα εἰπεῖν.— **κατατίθεμαι** = παραδίδω πρὸς φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν.— **ἐν Ἀρίφρωνος**, ένν. οἰκία.— **Ἀρίφρων**, ἀδελφὸς τοῦ Περικλέους.— **οὐκ ἔχων ὁ τι χρήσαιτο αὐτῷ** = ὡς τελείως ἀνοικονόμητον.— **κάμπτομαι** = κλονίζομαι (εἰς τὴν γνώμην μου).— **οἶμαι τί σε λέγειν** = νομίζω ὅτι αὐτὸ τοῦ λέγεις εἶναι ἄξιον προσοχῆς.— **μὴ φθονήσης** = ἀπὸ φθόνου μὴ στερήσης τῆς ἐπιδείξεως (μὴ ἀρνηθῆς).— **ἐπίδειξον**: ἡ ἐπίδειξις ἦτο τεχνικὸς ὅρος δηλῶν τὰς ὀμιλίαις τῶν σοφιστῶν.— **μῦθος** = πλαστὴ διήγησις· **λόγος** = ἀληθινὴ ἱστορία.— **μῦθον**: ὅπως οἱ ἀρχαιότεροι φιλόσοφοι (Ἐμπεδοκλῆς, Ξενοφάνης κτλ.) ἐξέθησαν ἐν πατήσει τὰ δόγματα καὶ παραγγέλματα τῆς σοφίας των, οὕτω καὶ οἱ νεώτεροι φιλόσοφοι μετεχειρίζοντο μῦθους πρὸς ἐρμηνείαν τῶν γνωμῶν των μετριάζοντες οὕτω τὴν αὐστηρότητα τῆς σοφίας διὰ τῆς χάριτος καὶ τερπνότητος τῶν μῦθων. Τὸ ἴδιον ἔπραττον καὶ οἱ σοφισταί, ἵνα διὰ τῶν θεληγῶν τῶν μῦθου, τῆς εὐγλωττίας καὶ τῶν ποιητικῶν κοσμημάτων γοητεύουν καὶ κατακτοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκραστῶν.

Κεφ. ΙΑ'.

θνητὰ γένη = ζῷα.— **καὶ τούτοις**: ὅπως δηλ. καὶ διὰ τοὺς θεούς.— **τυπῶ** = δίδω τύπον (μορφὴν), πλάττω.— **γῆς ἔνδον** = ἐντὸς τῆς γῆς· αὕτη κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ μητρικὸς κόλπος, ἐν τῷ ὀπίῳ τελεῖται μυστηριωδῶς ἡ κατεργασία παντὸς ὀργανισμοῦ (**γῆ παμμήτωρ**).— **ἐκ γῆς καὶ πυρός**: κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου· καὶὰ δὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Πρωταγόρας, ὁ κόσμος ἐγένετο ἐκ γῆς,

ὕδατος, πυρὸς καὶ ἀέρος.— τῶν ὄσα: τὸ ἄρθρον ἔχει δεικτικὴν σημασίαν.— ὄσα κεράννυται: τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν γῆν καὶ ὁ ἀήρ πρὸς τὸ πῦρ.— πρὸς φῶς=εἰς τὴν ζωὴν.— κοσμησαί τε καὶ νείμαι: πρωθύστερον.— Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεύς: ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἰαπετοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐκαλεῖτο ὁ σοφώτατος τῶν Τιτάνων, ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς ἀμαρτίνοος.— παραιτοῦμαι = παρακαλῶ.— αὐτὸς = μόνος.— προσάπτω = ἀπονέμω.— φύσις = ὄργανισμός.— ἀμπίσχω = περιβάλλω.— πτηνὸς φυγὴ = πτερωτὴ φυγὴ, πτερά πρὸς φυγὴν.— κατάγειος = ὑπόγειος.— τῷδε αὐτῷ = δι' αὐτοῦ τούτου (τοῦ μεγέθους).— οὕτως ἐπανισῶν = ἐξισῶνων μὲ τοιαύτην σύμμετρον ἀναλογίαν.— εὐλάβειαν ἔχω = προσέχω.— αἰστώ = καθιστῶ τι ἀφανές, ἐξαφανίζω.— αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε = ἐχρηγήγησεν ἐπαρκῶς εἰς αὐτὰ τὰ μέσα τοῦ νὰ διαφεύγουν τὸ ἀλληλοφάγωμα.— αἱ ἐκ Διὸς ὄραι = αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί. Ὁ Ζεὺς ὡς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ αἴτιος πάντων τῶν φυσικῶν φαινομένων.— εὐμάρεια = διάφορα προστατευτικὰ μέσα.— καὶ καύματα, ἐνν. ἀμῦναι.— εὐνή = κλίνη, φωλιά.— στρωμνὴ = στρώμα καὶ σκέπασμα.— αὐτοφυῆς = φυσική.— ὑποδέω-ῶ = ὑποδένω.— ἀναιμος = ἄνευ αἵματος, ἀναίσθητος.— τούντεῦθεν = μετὰ ταῦτα.— βορὰν (ἄλλων ζώων), ὑπκμ., τροφήν, κτηρμ.— τῷ γένει: ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐσκόπει νὰ σώσῃ τὸ γένος καὶ οὐχὶ τὰ ἄτομα.— οὐ πάνυ τι σοφὸς (λιτότης) = παντελῶς μωρός.

λοιπὸν ἦν = ὑπελείπετο.— ὅ τι χρήσαιτο (δηλ. τῷ ἀνθρώπων γένει) = πῶς νὰ τὸ οἰκονομήσῃ.— ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα = ὅτι ἦσαν ἐφωδιασμένα ἀπὸ ὅλα, ὅπως ἤρμοζεν.— ἄστρωτος = ἄνευ στρωμνῆς.— τὴν ἔντεχνον σοφίαν = τὰς τεχνικὰς γνώσεις (αἰτίνες εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ). Ἀμέσως κατωτέρω λέγει τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν.— ἀμήχανον = ἀδύνατον.— ταύτη = ἔτσι.— τὴν πολιτικὴν (ἐνν. τέχνην, ἀρετὴν) = τὰς πολιτικὰς γνώσεις (αἰτίνες εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου).— ἐνεχώρει = ἦτο δυνατόν.— οὐκέτι: διότι ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ὥρα νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὸ φῶς.— αἱ φυλακαὶ τοῦ Διὸς = αἱ ὑπὸ τοῦ Διὸς τεταγμέναι φρουραὶ (ἦτοι τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία).— τὸ κοινόν: ἐν τῷ Ἀττικῷ μύθῳ, ὁ Ἡφαιστος καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἦσαν στενῶς συνδεδεμένοι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ διήγησις περὶ Ἐριχθονίου, ὅστις

ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ Ἑφαιστου καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Αἱ δύο θεότητες εἶχον κοινὰς ἐορτὰς (τὰ Χαλκιδεῖα καὶ τὰ Ἀπατούρια), κοινὸν ἱερὸν παρὰ τὴν Ἀγορὰν καὶ κοινὸν οἶκημα ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου.— **ἐφιλοτεχνεῖτην** = μετὰ σπουδῆς κατεγίνοντο εἰς τὴν τέχνην.— **ἐμπυρος τέχνη** = ἡ διὰ τοῦ πυρὸς ἐργαζομένη τέχνη.— **εὐπορία τοῦ βίου** = ἄφθονα τὰ μέσα πρὸς εὐζωίαν.— **δίκη μετέρχεται τινα** = καταδιώκεται τις δικαστικῶς. Ὁ Προμηθεὺς καθηλώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Καυκάσου, ὅπου ἀετὸς κατέτρωγε τὴν ἡμέραν τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀνεφύετο τὴν νύκτα.

Κεφ. IB'.

Θεῖα μοῖρα = θεῖα φύσις (ἢ ἔντεχνος σοφία)· μετασχὼν ταύτης ὁ ἄνθρωπος ἐγίνε συγγενὴς τῶν θεῶν.— **πρῶτον μὲν... ἔπειτα...** καί: δὲν σημαίνουν χρονικὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἀπλῆν ἀπαρίθμησην.— **νομίζω θεοὺς** = πιστεύω θεοὺς.— **φωνή** = γλῶσσα.— **δνόματα** = λέξεις.— **διαρθροῦμαι** = συναρμύζω πρὸς ἄλληλα τὰ ἄρθρα, διαρθρῶν τὰς φωνὰς καὶ σχηματίζω συλλαβὰς καὶ λέξεις, σχηματίζω ἔναρθρον γλῶσσαν. Οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι ἐγεννήθη **φύσει**, ἄλλοι δὲ **θέσει**. Ἐνταῦθα λέγων τὴν γλῶσσαν ἐπινόημα τοῦ ἀνθρώπου δέχεται τὸ δεύτερον. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ καταλλήλων θεῶν δώρων πρὸς δημιουργίαν τῆς γλώσσης καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλασε καὶ διεμόρφωσεν αὐτὴν κατόπιν μακρῶν προσπαθειῶν πολλῶν γενεῶν. Ἀφορμὴ δὲ πρὸς δημιουργίαν αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ κοινωνικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου.— **πανταχῆ** = ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν.— **ἡ δημιουργικὴ τέχνη** = αἱ τεχνικαὶ γνώσεις.— **πολιτικὴν τέχνην** = κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ὀργάνωσιν.— **ἐξήτουν** = ἐπεθύμουν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐγκείται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τῇ ὁρμῇ πρὸς κοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι φύσει κοινωνικὸν ζῷον.— **αἰδῶς** = ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀγράφους νόμους.— **δίκη** = ὁ σεβασμὸς τῶν γραπτῶν νόμων.— **συναγωγοί** = συνδετικοί. **Ἴν' εἶεν... συναγωγοί** = ἵνα παρέχουν εἰς τὰς πόλεις εὐκοσμίαν καὶ δεσμοὺς συνδετικούς φιλίας.

οὖν = τέλος πάντων.— **ιδιώτης** = ὁ ἀπειρὸς τις.— **καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί**, ἐνν. ἔχοντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἱκανοὶ πολ-

λοῖς ἰδιώταις.— **καί... γε** = καὶ μάλιστα.— **νόμον θές** : τὸ **τιθέναι νόμον** λέγεται ἐπὶ ἀπολύτου ἄρχοντος, ὁ ὁποῖος νομοθετεῖ διὰ τοὺς ἄλλους, τὸ δὲ **τίθεσθαι νόμον** λέγεται ἐπὶ ἐλευθέρων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι νομοθετοῦν διὰ τοὺς ἑαυτοῦς των.

ἀρετὴ τεκτονικὴ = ζήτῆματα εἰδικότητος ἀρχιτεκτονικῆς.— **λόγος** = συζήτησις.— **μέτεστί μοί τινος** = μετέχω τινός.— **συμβουλή** = 1) ἱκανότης πρὸς τὸ συμβουλεῦειν (**μετεῖναι συμβουλής**)· 2) σύσκεψις· **εἰς συμβουλήν** = εἰς σύσκεψιν.— **πολιτικῆς ἀρετῆς** = περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς.— **διὰ δικαιοσύνης πᾶσα ἔρχεται** = ἅπασα κινεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς δικαιοσύνης.— **ἦ** (ἐνν. ἐκ τοῦ προσῆκον τὸ **ἀναγκαῖον ὄν**, κατὰ ζεύγμα) **μὴ εἶναι** = εἰ δὲ μὴ, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ὑπάρχουν πόλεις. Εἰς ἀναρχομένην πολιτείαν τὸ ἄτομον ὑφίσταται μέγιστα κακά.— **ὡς τῶ ὄντι ἡγούνται** : ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ **λαβὲ τεκμήριον** (ἵνα μὴ οἶη ... **λαβὲ τεκμήριον**... **ὡς τῶ ὄντι ἡγούνται**...).— **γάρ**, ἐπεξηγημ.— **ἦ ἄλλην... ἔστιν** = ἦ (ἐνν. ἀγαθός) ἄλλην... **τέχνην, ἣν μὴ ἔστιν** (ἐνν. ἀγαθός).— **ἐάν τινα καὶ** = καὶ **ἐάν τινα εἰδῶσι** (ἐνν. οἱ οἰκεῖοι).— **ἐάν οὔτος... ἦ β' ὑπόθ.** προσδιορίζει τὴν πρώτην.— **καθ' αὐτοῦ** = εἰς βάρος του.— **ἐκεῖ**, δηλ. ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις.— **ἐνταῦθα**, δηλ. ἐν τῇ πολιτικῇ ἀρετῇ.— **μανίαν**, ἐνν. ἡγούνται.— **ἦ μαινέσθαι** : τὸ **ἦ** = εἰδεμή, ἄλλως· τὸ δὲ **μαίνεσθαι** ἐκ τοῦ **φασί**.— **προσποιούμαι** = οἰκειοποιούμαι.— **ὡς ἀναγκαῖον**, ἐνν. **ὄν** = μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι...— **οὐδένα ὄντινα οὐχί** = πάντα.— **ἀμῶς γέ πως** = καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον.— **ἦ** (= ἄλλως) **μὴ εἶναι** : ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ **ἀναγκαῖον ὄν**.

Κεφ. ΙΓ'.

ἀποδέχονται, ἐνν. **οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι**.— **οὐ φύσει** = οὐχὶ ἔμφυτον.— **ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου** = ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπεσεργείας.— **ἐξ ἐπιμελείας** = μὲ φροντίδας καὶ κόπους.— **παραγίγνομαι** = γίνομαι κτῆμα.— **ἀλλήλους** (ἀντικεῖμ. τοῦ ἡγούνται καὶ ὑποκμ. τοῦ ἔχειν) = οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους.— **ἦ τύχη** : ὁ Πρωταγόρας δέχεται μὲν σκοπιμότητα ἐν τῇ φύσει οὐχὶ ὅμως καὶ θεῖαν πρόνοιαν.— **διδάσκω** = μετρίως ἐλέγχω, σωφρονίζω.— **οὐδεὶς κολάζει...** ἵνα μὴ τοιοῦτοι **ᾧσι** : ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα (πρβλ. καὶ κατωτ. 324 Β, Κεφ. 13) θεωρεῖ τὴν ποινὴν ὡς μέσον βελτιώσεως καὶ ἀποτροπῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Ἀνωτέρω δὲ

διὰ τούτου λύεται ἡ ἀπορία σου.— **χαλκεία** = χαλκευτική.— **κεραμεία** = κεραμευτική.— **τὸ ὄσιον εἶναι** = ἡ οὐσιότης, εὐσέβεια.

καὶ συλλήβδην... ἀρετὴν = καὶ συλλήβδην προσαγορεύω αὐτὸ (ὑποκμ.) εἶναι ἐν (κατγρμ.), ἀνδρὸς ἀρετὴν (ἐπεξήγ.).— **μετὰ τούτου**, δηλ. τῆς ἀρετῆς.— **οὕτω**: ἐπαναλαμβάνει τὸ μετὰ τούτου.— **μή**, ἐνν. πράττειν.— **ἦ** = εἰδεμή.— **τὸν μὴ μετέχοντα**, ἐνν. τοῦ ἐνὸς τῆς ἀρετῆς.— **διδάσκειν** (ἐκ τοῦ δεῖ) = σωφρονίζειν.— **οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος** = ἐνῶ δὲ ἐκ φύσεως αὐτὸ (δηλ. τὸ ἐν) εἶναι τοιοῦτον.— **τούτω**, δηλ. τὸ ἐν.— **σκέψαι**: κοινὴ ἀπόδοσις τῶν ὑποθ. προτ. **εἴ ἐστι... εἴ τοῦτ' ἐστι... εἴ οὕτω... εἴ διδάσκονται**, τῶν ὁποίων ἐκάστη ἐπαναλαμβάνει τὴν προηγουμένην, παρατηρητέα δὲ ἡ ἐν αὐταῖς ἐπαναφορά.— **οἱ ἀγαθοὶ** = οἱ πολιτικοί, ὡς ὁ Περικλῆς.— **ὡς θαυμασίως γίνονται οἱ ἀγαθοὶ** = πόσον παράξενοι τύποι ἀποδεικνύονται (ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ) οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες.— **θεραπευτὸν** = τὸ δυνάμενον νὰ τύχη καλλιεργείας, ἰδιαιτέρων φροντίδων καὶ περιποιήσεων.— **ἄρα**, εἰρων.— **ἐφ' ὧν**, χάριν ποικιλίας, ἵνα μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ ἐφ' οἷς.— **καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν συλλήβδην** = καὶ διὰ νὰ εἶπω γενικῶς μὲ μίαν λέξιν.— **ἀνατροπαί οἰκῶν** = ἐξαφανισμοὶ οἰκογενειῶν. Ἀντιφῶν ὁ Ραμνούσιος καὶ ὁ Ἀρχεπτόλεμος, κατηγορηθέντες διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, κατεδικάσθησαν ὡς προδόται εἰς θάνατον, τὰ χρήματα ἐδημεύθησαν, αἱ οἰκίαι κατεσχάφησαν, δὲν ἐτάφησαν αὐτεῖς ἐν Ἀθήναις, οὔτε ὅπου ἤρχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγένοντο ἄτιμοι αὐτοὶ τε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, γνήσιοι καὶ νόθοι· ὁ δὲ τολμήσας νὰ κάμῃ τούτους ἐπιτίμους ἤθελε γίνεαι ἄτιμος.— **ταῦτα δ' ἄρα**: ὁ δὲ εἶναι ἐπανάληψις τοῦ ἐν τῇ ἀναφ. προτ. (**ἐφ' ὧν δέ**)· ὁ δὲ ἄρα κεῖται εἰρων. (= λοιπὸν κατὰ τὸν ἰδικόν σου παράξενον συλλογισμόν).— **οἶσθαί γε χρῆ**, ἐνν. αὐτοὺς διδάσκεισθαι ταῦτα τοὺς υἱεῖς. Ἀφοῦ τὰ ἤττον σπουδαῖα διδάσκουν τοὺς υἱοὺς των, πολὺ περισσότερον θὰ διδάσκουν τὰ μᾶλλον σπουδαῖα.

Κεφ. ΙΕ'.

ἀρξάμενοι, ἐνν. οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.— **ἐπειδὴν θάττον συνιῆ** = εὐθύς ὡς ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῆ.— **τροφός**, αὕτη ἦτο συνήθως δούλη ἢ καὶ ἔμμισθος ἐλευθέρου. Αἱ **τροφοὶ** ἦσαν διτταί, α') ἢ **τίτθη**, ἡ ὁποία ἐθῆλαζε τὸ παιδί καὶ β') ἢ **τιθήνη** ἢ **τροφός**, ἡ ὁποία μέχρι τοῦ 6

ἢ 7 ἔτους ἀνέτρεφεν αὐτὸ παρέχουσα πᾶσαν περιποίησιν.— **παιδαγωγός**: οὗτος, συνήθως δοῦλος, διεδέχετο τὴν τροφὴν εἰς τὴν διαπαιδαγωγίην τοῦ παιδὸς μέχρι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας του, περιποιούμενος, συμβουλευόμενος, προφυλάττων ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τιμωρῶν αὐτόν, ἐπίστευε σκληρῶς, συνοδεύων εἰς τὸ σχολεῖον καὶ παριστάμενος συχνὰ εἰς τὴν ἐν τῷ σχολεῖν διδασκαλίαν.— **διαμάχονται** = ἀμιλλῶνται, καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειάς.— **παρ' ἕκαστον** = εἰς ἕκαστον.— **ἐνδείκνυμαι** = ἐξηγῶ.— **τὸ μὲν** = τοῦτο μὲν, ἐνν. ἐστί.— **ἐκὼν πείθηται**, ἐνν. εὖ ἔχει.— **ξύλον διαστρεφόμενον** = στραβόξυλον.— **εὐθύνοσι** = ἰσιάζουν, σωφρονίζουν.— **εἰς (οἴκους) διδασκάλων** = εἰς σχολεῖα. Ταῦτα ἦσαν ἰδιωτικὰ ἰδρύματα, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ῥῆμα **ἐντέλλονται** (βλ. εἰκ. ὑπ' ἀρ. 3).— **αὐ**: ἐπέθη διὰ τὸ προηγούμενον **ἐπειδὴν θάπτον συνιῆ τις τὰ λεγόμενα**.— **γράμματα** = γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν.— **τὰ γεγραμμένα**, δηλ. τὰ βιβλία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φωνὴν (τὰ λεγόμενα)— **ὥσπερ τότε** (ἐνν. συνίεσαν) **τὴν φωνὴν** = ὅπως ἀκριβῶς πρότερον (ἐν τῇ νηπιακῇ ἡλικίᾳ) κατενόουν τὴν διὰ στόματος διδασκαλίαν.— **παρατιθέασι** = τοποθετοῦν ἐμπρός.— **ποιητῶν**: Συνήθως οἱ παῖδες εἰς τὰ σχολεῖα ἀνεγίνωσκον τὸν Ὅμηρον, τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Θεόγγιν.— **ἐκμανθάνω** = ἀποστηθίζω.— **νουθετήσεις** = παραινήσεις, διδάγματα.— **διέξοδοι** = διηγήματα.— **ἕτερα τοιαῦτα** = καθ' ὅμοιον ὁσαύτως τρόπον.— **κακουργῶ** = κάμνω κακόν, παρεκτρέπομαι.— **μελοποιῶν** = λυρικοῦν.— **ἐντείνω** = 1) μετατρέπω περὶ λόγον εἰς ἔμμετρον· 2) μελοποιῶ.— **εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες** = προσαρμόζοντες (τὰ ποιήματα) εἰς μουσικὴν κιθάρας.— **ῥυθμός** = πᾶσα ὁμαλῶς ἐπαναλαμβανομένη κίνησις· τάξις, μέτρον (ἐν τῷ βίῳ).— **ἁρμονία** = συμφωνία (ἤχων).— **οἰκειῶσθαι** = νὰ ἐντυπώνωνται (νὰ συνηθίζουν αἱ ψυχαὶ τῶν παιδῶν εἰς τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς ἁρμονίας).— **εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστώτεροι γιγνόμενοι** = συνηθίζοντες σὺν τῷ χρόνῳ περισσώτερον εἰς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν.— **εὐρυθμία** = συμμετρία.— **εὐαρμοστία** = συμφωνία, κανονικότης.— **πᾶς γὰρ ὁ βίος.. δεῖται**: ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Πρωτ., ἐρχομένη ὡς κατακλείς τῶν περὶ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τῶν παιδῶν λεχθέντων, ἐξυψώνει αὐτὸν πολὺ, διότι ἐμφανίζει αὐτὸν οὐχὶ ὡς ταπεινὸν ἔναντι ἀντιμιθίας διδάσκαλον, ἀλλ' ὡς παιδαγωγὸν καὶ ἐνθερμον ὑποστηρικτὴν τῆς παιδείας.— **τοίνυν** = δὲ (μτβ.).— **βελτίω** = ὑγιᾶ.— **χρηστῆ** = ὑγιᾶς.— **πονηρία** =

ἀσθένεια, καχεξία.— οἱ μάλιστα δυνάμενοι = οἱ ἔχοντες τὰ περισσότερα μέσα (μάλιστα ποιῶσι).— πρωιαίτατα... τῆς ἡλικίας = ἐνωρίτατα.— ἀπαλλάττονται = διακόπτουν τὰς σπουδὰς των. Ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα λέγει ὅτι οἱ παῖδες ἄλλος κατ' ἄλλο ἔτος τῆς ἡλικίας ἤρχιζε νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον ὡς καὶ κατ' ἄλλο ἔτος διέκοπτε τὰς σπουδὰς. Τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἄλλοι μὲν συνίστων νὰ ἀρχίξῃ ἡ φοίτησις τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἄλλοι τὸ ἑβδομον, ὁ δὲ Πλάτων τὸ δέκατον, διότι μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου δύνανται οἱ παῖδες νὰ ἐννοοῦν τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ ὑπομένουν τοὺς κόπους· μέχρι τοῦ δεκάτου δὲ νὰ ὑποβάλλωνται μόνον εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις.

αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν = μόνον των.— εἰκῆ = ἀσκόπως.— ἀτεχνῶς ὡσπερ = ἀπαράλλακτα ὅπως.— γραμματιστής = γραμματοδιδάσκαλος, ὁ διδάσκων γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν.— ὑπογράφω γραμμὰς = χρακῶνω, ἵνα τὰ γράμματα ἀκολουθοῦν τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν.— γραμματεῖον = τὸ πινακίδιον (ἐπὶ τοῦ ὀπίου ἐγγραφῶν), ἡ πλάκα.— ὑφήγησις = ὁδηγία, κατεύθυνσις.— ὑπογράψασα = χαράξασα, ἀναγράψασα ὡς ὁδηγὸν τοῦ βίου.— εὐρήματα, παράθεσις εἰς τὸ νόμος.— ἐκτὸς βαίνει τούτων = παραβαίνει τούτους.— εὐθῦναι [(καὶ εὐθυναί) = 1) ἡ λογοδοσία τῶν ἀρχόντων, τὴν ὁποίαν ἔδιδον μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς αὐτῶν· 2) ἡ ἐπιβαλλομένη ποινὴ ἐν περιπτώσει ἐνοχῆς τῶν ἀρχόντων.— ὡς εὐθυνούσης τῆς δίκης = διότι ἡ τιμωρία ποιεῖ τὸ διάστροφον εὐθύ, τὸν παρεκτραπέντη φέρει εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.

Κεφ. ΙΓ'.

γάρ, ἐπεξ. τοῦ τοῦτο.— οὐδὲν θαυμαστόν, ἐνν. ὡς ὑποκμ. τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὺς υἱεῖς φαύλους γίνεσθαι.— ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, (βλ. 323 Α, Κεφ. 12 καὶ 324 Δ, Κεφ. 14).— ἰδιωτεύω (μετὰ γεν.) = εἶμαι ἰδιώτης, ἀπειρος.— εἰ γὰρ δὴ = διότι ἐὰν πράγματι.— ὃ λέγω, δηλ. ὅτι οὐδὲν θαυμαστόν.— ἐνθυμοῦμαι = ἔχω τι ἐν θυμῷ, συλλογίζομαι.— προελόμενος ἄλλο ὅτιοῦν = λαμβάνων ὡς παράδειγμα ἐν ἄλλο οἰονόηποτε.— εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν: ἡ ὑπόθ. διακοπεῖσα διὰ τοῦ λυσιτελεῖ γάρ, ἐπανλαμβάνεται διὰ τοῦ εἰ οὖν οὕτω καὶ ἔχει ὡς ἀπόδ. τὸ οἶει ἂν τι... γίνεσθαι.— εἰ μὴ πάντες = ἐκτὸς ἐὰν πάντες.— ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος (ἐνν. αὐλητῆς εἶναι) =

ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του.— καὶ μὴ ἐφθόνηι τοῦ-
του = καὶ ἂν δὲν ἀπέκρυπτεν ἀπὸ φθόνου τοῦτο (τὸ αὐλεῖν).— ἡ ἀλ-
λήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ = ἡ δ. καὶ ἀ. τὰς ὁποίας ἀσχοῦμεν.
ἀμοιβαίως.— ἀφθονία, τὸ ἀντίθετον τοῦ φθονεῖν.— προθυμία καὶ
ἀφθονία = ἄνευ φθόνου (ἀνιδιοτελής) προθυμία.— οἶει ἂν τι... μᾶλ-
λον = οἶει ἂν μᾶλλον τι· τὸ τι μετριάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ μᾶλλον.—
εὐφύεστατος, δηλ. εἰς τὴν αὐλητικὴν.— ἀκλεῆς καὶ κατωτ. φαῦλος
= ἄσημος, ἀφανής.— αὐξάνομαι = προάγομαι.— ἀλλ' οὖν γε = ἀλλ'
ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦλάχιστον (θὰ ἦσαν αὐληταί).— οὕτως, δηλ.
ὅπως καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν αὐλητῶν.— ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις
(ἐν διὰ δυοῖν) = ἐν μέσῳ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων.— δίκαιον αὐτὸν
εἶναι = ὅτι εἶναι δίκαιος.— δημιουργός = 1) ὁ μετερχόμενος ἔργον
ὠφέλιμον εἰς τὸν λαόν, δημόσιος (ιατρός, μάντις κλπ.)· 2) τεχνίτης·
3) διδάσκαλος.— τοῦ πράγματος, δηλ. τῆς δικαιοσύνης, τῆς πολιτι-
κῆς ἀρετῆς.— κρίνομαι = συγκρίνομαι.— διὰ παντός = εἰς πάσας τὰς
περιστάσεις.— ἀλλ' εἶεν = ἀλλ' οἱ εἶεν.— οἰοί περ, ἐνν. ἦσαν
ἐκεῖνοι.— Φερεκράτης, κωμικὸς ποιητής, διδάξας τοὺς Ἀργίους
(420 π. Χ.), ἐν οἷς ἔσκαυτε τὴν τότε ῥοπήν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν
φυσικὸν βίον.— Λήναιον = 1) ἱερὸν τοῦ Διονύσου· 2) ὁ χῶρος, ὅπου
ἐωρτάζοντο τὰ Λήνια (Διονύσια), κατὰ τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο δραμα-
τικοὶ ἀγῶνες.— μισάνθρωποι = πολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἀηδιάσαντες
ὅμως τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν διὰ τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων
ὅπως Τίμων ὁ μισάνθρωπος. Ἐκ τοιοῦτων ἀπετελεῖτο ὁ χορὸς τῶν
Ἀργίων τοῦ Φερεκράτους.— σφόδρα... ἀγαπήσαις ἂν = ἤθελες μεί-
νει πολὺ εὐχαριστημένος.— γενόμενος = εὐρεθείς.— Εὐρύβατος: ἦτο
Ἐφέσιος, ἐστάλη δὲ εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ τοῦ Κροίσου μὲ πολλὰ
χρήματα ἵνα στρατολογήσῃ ξενικὸν διὰ τὸν κατὰ τοῦ Κύρου πόλεμον·
ἀλλὰ λαβὼν τὰ χρήματα ἀπῆλθε πρὸς Κύρον καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν
τὰ σχέδια τοῦ κυρίου του. Ἐκ τούτου ἐγένετο περιβόητος καὶ πᾶς
φαῦλος ἐκαλεῖτο Εὐρύβατος. Ὁ δὲ Φρυωνίδας ἦτο Ἀθηναῖος διαβόη-
τος διὰ τὴν ἀχρεϊότητά του. Ἀμφότεροι ἦσαν παροιμιώδεις διὰ τὴν
ὑπερβολικὴν τῶν φαυλότητα.

τρυφῶ = 1) ἀπόνως καὶ ἀνέτως (ζῶ· 2) εἶμαι ἰδιότροπος, (ἀπὸ τὴν
πολλὴν τρυφήν)· 3) μεψιμοιρῶ.— οὐδὲ γ' ἂν, ἐνν. εἰς φανείη.—
ἡμῖν, δοτ. ἠθικῆ.— οἶος τ' ἦν, ἐνν. τούτους διδάσκειν.— ὄντες
ὁμότεχνοι, ἡ μτχ. ὑποθ.— τούτους ἔτι... = τούτους τίς ἂν δι-

δάξειεν ἔτι = τίς εἰσέτι δύναται νὰ διδάξῃ (ἐκτός τῆς διδασκαλίας τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων του) ἢ ἐρώτ. αὕτη ἐπαναλαμβάνει τὸ **τίς ἂν ἡμῖν διδάξειε**, δίδει δὲ εἰς αὐτὴν μόνος του τὴν ἀπόκρισιν διὰ τοῦ **οὐ ῥάδιον..**—**τούτων**, δηλ. τῶν υἱῶν τῶν χειροτεχνῶν.—**παντά- πασι**: δύναται νὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ ἀπείρων καὶ εἰς τὸ ῥάδιον.—**οὕτω δέ**, εἶναι ἀπόδοσις τοῦ προηγουμένου ὡσπερ ἂν, συμπληροῦται δὲ διὰ τοῦ **οὐ ῥάδιον εἶναι διδάσκαλον φανῆναι**.—**κἂν εἰ...** = **καὶ εἰ ἔστι τις ὅστις ὀλίγον διαφέρει ἡμῶν...** ἀγαπητὸν ἂν (ἐνν. εἶη) = καὶ εἰάν τις ὑπάρχῃ, ὅστις ὀλίγον ὑπερτερεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τοὺς ἄλλους εἰς ἀρετὴν, πρέπει νὰ μένωμεν εὐχαριστημένοι.—**ἂν...** **ὄνησαι**, τοῦ ῥ. **ὀνίημι** = ὠφελῶ.—**καὶ ἀξίως**, συνδέεται πρὸς τὸ **διαφερόντως**.—**καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι**: ὁ **καὶ** ἐπιδοτικός. Ταῦτα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους σοφιστάς, οἱ ὁποῖοι παρεπονοῦντο διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μαθητῶν των εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδάκτρων (πρβλ. Γοργ. 519 Γ).—**τοιούτον πεποίη- μαι** = ἔτσι ἔχω κανόνισει.—**ἀποδέδωκεν** = πληρώνει ἀμέσως.—**κατέ- θηκε**, γνωμ. ἀόρ.—**ἐπεὶ** = π. χ.—**πρὸς τὸν πατέρα** = ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πατέρα.—**δημιουργῶν**, ἐνν. υἱεῖς οὐδὲν εἰσι πρὸς **τοὺς πατέρας** (οὔτινες ἦσαν παρόντες).

— Ποῖος ἀναχρονισμὸς ὑπάρχει εἰς τὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς διδασκαλίας τῶν «Ἀργίων» ἐν σχέσει μὲ τὸν χρόνον τῆς συνθέσεως τοῦ διαλόγου ;

— Εἰδοίσατε εὐστοχα τὰ παραδείγματα διὰ τῶν ὁποίων ὁ σοφιστὴς ὑποστηρίζει τὴν γνώμην του ;

Κεφ. ΙΖ'.

τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος = ἀφοῦ ἔκαμε τόσον μακρὰν καὶ τόσον λαμπρὰν ἐπίδειξιν.—**κεκηλημένος** = βλ. 315 Α, κεφ. Ζ').—**ὡς ἐροῦντά τι** = μὲ τὴν προσδοκίαν ὅτι θὰ εἶπῃ τι.—**μόγις πως** = μὲ πολλὴν δυσκολίαν.—**ὡσπερ εἰ ἑμαυτὸν συναγεί- ρας** = τρόπον τινὰ συνελθὼν εἰς ἑμαυτόν.—**πολλοῦ ποιοῦμαι** = θεωρῶ μέγα κέρδος.—**ἐπιμέλεια** = παιδεύσις, ἀγωγή.—**ἦ**, δοτ. ὀργ.—**ἐπεκδιδάσκω** = ἐπεξηγῶ πρὸς τούτοις ἢ ἐπὶ σημ. προσθήκην, ἢ δὲ ἐκ τελείως.—**καὶ γάρ**, αἰτιολ. **τὸ ῥαδίως**, ὁ δὲ καὶ εἰς τὸ ὄτωσύν.—

συγγίγνομαι = συζητῶ.—δημηγόρος = πολιτικός ῥήτωρ.—οὐκ ἔχουσιν οὔτε ἀπ. οὔτε ἐρέσθαι = οὐκ ἐπίστανται διαλέγεσθαι.—ἐάν... ἐπερωτήσῃ = ἐάν καὶ μικράν τινα ἐπεξήγησιν ζητήσῃ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων.—χαλκεῖα (καὶ ὀρθότ. χαλκία) = χάλκινα σκευή.—μακρὸν ἤχει καὶ ἀποτείνει = ἀποδίδουν μακρὸν καὶ παρατεταμένον ἦχον. Παροιμιῶδες ἦτο τὸ δωδοναῖον χαλκίον (= χάλκινος λέβης, τοῦ ὁποῖου ὁ ἦχος ἠρμηνεύετο ὡς φωνὴ τοῦ Διός)· τοῦτο κρουόμενον ἐλαφρῶς ἠδύνατο νὰ ἤχῃ ὀλόκληρον ἡμέραν.—κατατείνω δόλιχον τοῦ ἱκανὸς μέν... ἱκανὸς δέ: διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς ἐξαίρονται αἱ δύο ἱκανότητες τοῦ σοφιστοῦ.—ἄ, δηλ. αἱ δύο ἱκανότητες, τὰ δύο χαρίσματα.—σμικροῦ τινος... ἔχειν = ὀλίγον τι ἀκόμῃ μου χρειάζεται, διὰ νὰ ἔχω πάντα (= νὰ εἶμαι ἱκανοποιημένος καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν).—εἴπερ ἄλλω τω = ὑπὲρ πάντα ἄλλον.—ἀποπληρῶ = ἀπογεμίζω.—ὁ δ' ἐθαύμασα... ἀποπλήρωσον = τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπορίαν παρετήρησα εἰς τὸν λόγον σου, τοῦτο εἰς τὴν ψυχὴν μου συμπλήρωσον (κάμε πλήρες καὶ τέλειον).—πολλαχοῦ: βλ. 323 Α καὶ Ε, Κεφ. 12-13 καὶ 325 Ε, Κεφ. 15.—ἀρετῇ, ἐπεξήγησις τοῦ ἐν τι.—ἄ... ἔλεγον, δηλ. δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ὁσιότης.

— Ποίας διαφορὰς διακρίνετε μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐρωτήσεων τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς δημηγορικῆς ἀποδείξεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Πρωταγόρας;

Κεφ. ΙΗ'.

***Ἀλλά:** ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς.—**ἀλλ'** ἢ (πάντατε μὲ ἀρνητ. ἔκφρασιν) = παρά. Τὰ μέρη τοῦ προσώπου διαφέρουν ποιοτικῶς, τὰ δὲ τοῦ χρυσοῦ ποσοτικῶς.—**ἄλλο... ἄλλο:** ἐπὶ τῶν μετοχῆς καὶ μεταλήψεως σημαντικῶν ῥημάτων τὸ μέρος, κατὰ τὸ ὁποῖον μετέχομέν τινος, τίθεται κατ' αἶτ.—**καὶ δίκαιοι αὖ** = καὶ ἄλλοι πάλιν δίκαιοι.—**ἔστι γὰρ οὖν...** (ὁ γὰρ βεβαιωτικὸς, ὁ δὲ οὖν δηλοῖ συμπέρασμα ἐξαγόμενον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πρωτ.) = λοιπὸν ἀλήθεια καὶ ταῦτα (ἀφοῦ τὰ ἠρίθμησες), δηλ. ἡ σοφία καὶ ἡ ἀνδρεία, εἶναι μέρη ἀρετῆς;—**ἄλλο** = τὸ μὲν ἄλλο.—**δύναμιν** = λειτουργίαν, ἐνέργειαν.—**οὐκ ἔστιν:** δὲν συνδέεται ὡς

ἐπεξ. τοῦ ὡςπερ τὰ τοῦ πρ.— οὐδέν (δηλ. μόριον τοῦ προσώπου) ἔστι (τοιούτον) οἶον.— ἢ δῆλα δὴ (ἐνν. ἔστιν) ὅτι = ἢ εἶναι αὐτονόητον ὅτι. Ὁ ἢ εἶναι ἐπανορθωτικός.— εἶπερ τῷ παραδείγματι ἔοικεν = ἐάν ἢ ἀμοιβαία σχέσις τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ παράδειγμα (τοῦ προσώπου καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ).— οὐδὲν ἄρα... = οὐδὲν ἄλλο ἄρα τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων πλὴν τῆς ἐπιστήμης ἔστι τοιούτον, οἶον ἐπιστήμη (= σοφία).— οὐκ ἔφη (= ἔφη οὐκ εἶναι) = ὄχι, εἶπε.— δοκεῖ, ἐνν. πρᾶγμά τι εἶναι.— τί οὖν, ἐνν. δοκεῖ σοι; αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστι; = εἶναι αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ δεικνύει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δηλ. δίκαιον (ἢ ἀφρημένη ἐννοια τῆς δικαιοσύνης καὶ ὄχι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀντικείμενα εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρεται ὡς ἰδιότης);— οἶον δίκαιον εἶναι = ὥστε δ. εἶναι.— εὐφημῶ = 1) λέγω καλὰ, αἰσια λόγια; 2) σιωπῶ. Εἰς τὰς ἱεροτελεστίας, ἵνα ἀποβοῦν αὐταὶ αἰσίως, ἦτο ἀνάγκη νὰ λέγουν λέξεις εὐαίωνους· ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δυνατόν νὰ εἴπῃ τις ἀκουσίως δυσειώνον τινα λέξιν, προτιμωτέρα ἦτο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὐλαβῆς σιγή· ἐντεῦθεν ἢ β' σημασία τοῦ ῥήματος.— σχολῆ = δυσκόλως.— ἄλλο τι, ὑποκμ. ὄσιον, κτγρμ.

Κεφ. ΙΘ'.

εἰ οὖν εἴποι, ἢ ἀπόδ. εἴπομ' ἂν ἔγωγε.— εἶναι ἔχοντα = ἔχειν.— οὕτως .. ὡς = οὕτως ὥστε.— λόγος = γνώμη— ἀδικον ἄρα: κατ' ἀναγκαίαν λογικὴν συνέπειαν.— τὸ δὲ = ἢ δικαιοσύνη.— ὑπὲρ ἑμαυτοῦ = ἐξ ὀνόματός μου.— ἦτοι.. ἦ = ἦ... ἦ.— δικαιοσύνη: ἐλέχθη κατὰ τὸ ὀσιότης, εἶναι δὲ σπάνιος τύπος.— ὃ τι ὁμοιότατον: τὸ ὃ τι ἐπιτατικόν.— εἰ διακωλύεις (πλ. ἐρώτ.) = ἐάν μοῦ ἀρνεῖσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκριθῶ καὶ ἐξ ὀνόματός σου.— συγχωρῶ = ὁμολογῶ.— ἐν αὐτῷ = εἰς τὴν σχέσιν δικαίου καὶ ὀσίου.— διαφέρει = ἐνδιαφέρει.— μὴ μοι, ἐνν. λέγε τοῦτο.— τὸ εἰ βούλει... εἰ σοι δοκεῖ: αἱ δύο ὑποθέσεις διὰ τοῦ ἄρθρου γίνονται οὐσιαστικὰ καὶ εἶναι ὑποκμ. τοῦ ἐλέγχεσθαι.— ἐμέ τε καὶ σέ, ἐνν. ἐλέγχεσθαι = νὰ ἐλέγχωνται αἱ προσωπικαὶ πεποιθήσεις ἐμοῦ καὶ σοῦ (καὶ ὄχι ὑποθέσεις καὶ ἀοριστίαι).— τὸ δ' ἐμέ... λέγω... εἰ τις... αὐτοῦ = με τὸ ἐγὼ δὲ καὶ με τὸ σύ τοῦτο ἐννοῶ, ἐάν δηλ. ἀποκλείσωμεν (ἀπὸ αὐτῶ) ἀπὸ τὴν συζήτησιν τὸ ἐάν (τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀοριστίαν).— οἰόμενος... ἐλέγχεσθαι = διότι φρονῶ ὅτι μόνον οὕτω δύναται ἄριστα τὸ ζήτημα νὰ ἐξετασθῇ.— μέντοι = βε-

βαίως, πράγματι.— **προσέοικε** = ὁμοιάζει.— **ἀμῆ γέ πη** = καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον (βλ. καὶ 323 Γ, Κεφ. 13).— **ἔστιν ὅπη** = κατὰ τινα σχέσιν.— **ἐναντιώτατα ἀλλήλοις**: Ὁ Πρωτ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τῆς σχετικότητος τῶν ἀντιθέσεων: «τὰ ψυχρὰ θέρεται, θερμὸν ψύχεται, ὑγρὸν αὐαίνεται, καρφαλέον νοτίζεται» καὶ πάλιν: Ταῦτό τ' ἔστι ζῶν καὶ τεθνηκός καὶ τὸ ἐγγρηγορός καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι κάκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα τάδε». — **τότε ἔφαμεν**, βλ. 330 Α καὶ Β, Κεφ. 18.— **τὰ τοῦ προσώπου παράθεσις εἰς τὸ ἄ.** — **κἂν ταῦτα ἐλέγχῃς** = καὶ ταῦτα (τὰ τοῦ προσώπου μόρια) δύνασαι νὰ ἀποδείξῃς.— **κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοίον**, ἐνν. ὡς ὑποκίμ. **τὰ ὁμοίον τι ἔχοντα** = καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη κατὰ τὴν ὁμοίαν ἢ μεταξὺ τῶν ὁμοιότητος εἶναι ἐλαχίστη.— **ἦ γὰρ** = ἀλήθεια λοιπόν.— **σοί** = κατὰ τὴν κρίσιν σου.— **οὐ πάνυ οὕτως**, ἐνν. **δοκεῖ μοι ἔχειν** = δὲν νομίζω ὅτι τόσον ὀλίγον ὁμοιάζουν (ἔσον τὸ λευκὸν πρὸς τὸ μέλαν).— **οὐ μέντοι αὖ** (ἐνν. **ἔχει**) **οὐδὲ ὡς...** = ἀλλ' ὄχι καὶ πάλιν τόσον πολὺ, ὡς... — **δυσχερῶς ἔχειν** = ὅτι δυσχερεστεῖσαι, στενοχωρεῖσαι.— **ἐπισκεψώμεθα**: ὁ Σω. βλέπων ὅτι ὁ σοφιστὴς στενοχωρεῖται καταλείπει τὴν προκειμένην συζήτησιν καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία ταυτίζονται.

— Ἀναγνωρίσατε τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἐν τῷ κεφαλαίῳ συλλογισμῶν τούτων.

— Προσέξατε τὸ εἰδνὸς σόφισμα τοῦ Σωκράτους χρησιμοποιούντος τὸ κατηγορούμενον τῆς ἐλάσσονος δίκαιον ὡς οὐσιαστικόν, ἐνῶ ὁ Πρωταγόρας τὸ μετεχειρίσθη ὡς ἐπίθετον, ἐννοῶν ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι δίκαιον (πρᾶγμα).

Κεφ. Κ'.

σωφρονῶ = ἐνεργῶ μὲ νοημοσύνην, σύνεσιν.— **πράττοντες**, μετλ. αἰτλγ. ἢ τροπική.— **τοῦναντίον** = ἀφρόνως πράττειν.— **σωφροσύνη**, δοτ. αἰτίου.— **ὡσαύτως**: ἐνταῦθα ἐκ τῶν μερικῶν ἀνυψοῦται εἰς τὰ γενικὰ κατὰ τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον.— **ἀναλογισώμεθα** = ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν.— **τῷ σωφρόνως πραττομένῳ**, δοτ. συγκριτική.— **πράττοιτ' ἄν**: τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅπως βέβαιον, ἀλλὰ μεταχειρίζεται εὐκτικὴν πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν.— **λύω** = ἀναιρῶ, ἀνακαλῶ.—

τῶν λόγων = τῶν (δύο) ἰσχυρισμῶν.— τὸ ἐν ἐνί... εἶναι (βραχυ-
λογία) = τοῦτον τὸν λόγον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἐν ἐνί... εἶναι.— πρὸς
τῷ ἑτερον εἶναι = ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι διάφορον (ἢ σοφία τῆς σω-
φροσύνης).— αὐτὰ και αἱ δυνάμεις αὐτῶν = αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ και
αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν.— οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται = εὐρίσκονται
εἰς πλὴν μεγάλην παραφωνίαν.— συνάδω = συμβιβάζομαι.— συναρ-
μόττω = εὐρίσκομαι ἐν ἀρμονίᾳ.— ὄντι, ἀντὶ οὕση: ἡ μτχ. συνε-
φώνησε πρὸς τὸ ἐνί και οὐχὶ πρὸς τὸ ἀφροσύνη.— διασκοπῶ =
διερευνῶ.— ὅτι ἀδικεῖ = ἐφ' ὅσον διαπράττει ἀδικίαν.— ἐπεὶ = μο-
λονότι.— διαλέχθητι πρὸς τοῦτον τὸν λόγον = στρέψον τὴν συζη-
τησιν πρὸς τοῦτον τὸν ἰσχυρισμὸν (γνώμην).— οὐδέν μοι διαφέρει
= οὐδόλως μὲ ἐνδιαφέρει (τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς συζητή-
σεως).— ἐὰν μόνον = ἀρκεῖ μόνον νά.— ταῦτα, δηλ. ἃ οἱ πολλοὶ
φασι.— τὸν λόγον... ἐξετάζω = προτίθεμαι (ἐνδιαφέρομαι) νά δι-
ερευνήσω τὰ λεγόμενα (τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος).— ἐξετάζεσθαι =
νά ὑποβαλλώμεθα εἰς ἔλεγχον.— ἐκαλλωπίζετο = ἔκαμνε μορφα-
σμούς (πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συζητήσεως).— λόγος δυσχερῆς = ζήτημα
ἀνιαρὸν και δυσάρεστον.

— Ποῖον εἶδος εἶναι τὰ σοφίσματα τοῦ Σωκράτους;

— Κατὰ τίνα μέθοδον προχωρεῖ εἰς τοὺς συλλογισμούς, διὰ νά περι-
πλέξῃ τὸν ἀντίπαλον;

— Διατυπώσατέ τινες τῶν συλλογισμῶν τούτων.

— Εἰς ποίαν λογικὴν ἀρχὴν ὑπάγεται τὸ «ἐν ἐνί μόνον
ἐναντίον ἐστί»;

Κεφ. ΚΑ'.

ἔστω: διὰ τούτου ὁ σοφιστής δὲν ἀποκηρύττει τὴν ἐν 333 Γ, Κεφ. 20
γνώμην του, ἀλλὰ θέλει νά ἀκούσῃ τὸν Σω. ἀνασκευάζοντα τὴν γνώμην
τῶν πολλῶν.— ὅτι ἀδικοῦσι, βλ. 333 Β, Κεφ. 20 = ὅτι ἀδικεῖ.—
φρονῶ = ἔχω τὸ λογικόν μου, σκέπτομαι.— βουλευομαι = διανοοῦμαι,
σκέπτομαι, ἀποφασίζω.— πότερον, (ἐνν. εὔ βουλεύονται), εἰ εὔ
πράττουσι... κακῶς; = ποῖον ἐκ τῶν δύο, σκέπτονται ὀρθῶς, ἐὰν
εὐτυχοῦν ἀδικοῦντες ἢ ἐὰν δυστυχοῦν; — τραχύνομαι = ἐκτραχύνομαι,
ἀγριεύω.— ἀγωνιῶ (ἐφετκ.) = ἐπιθυμῶ νά ἀγωνισθῶ.— παρατετά-

χθαι = ὅτι ἔλαβε στάσιν ἐτοιμοπολέμου καὶ ἐφ' ὅπλου λόγῃν πολεμιστοῦ.— **εὐλαβούμενος** = μὲ προσοχὴν καὶ διάκρισιν.— **λέγεις**, ἔνν. **ἀγαθὰ εἶναι**.— **καὶ τὰ τοιαῦτα**, δηλ. ἃ μὴδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα· ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός.— **πολλά**, ἔνν. **ἀγαθὰ**.— **ἵπποις δέ**, ἔνν. **ὠφέλιμα**.— **ἀγαθὰ** = ὠφέλιμα.— **βλάσται** = βλαστοί.— **πτόρθος** = τρυφερός βλαστός.— **ἄρωγόν** = ὠφέλιμον.— **παντοδαπὸν** = παντοειδές.— **ἐνταῦθα** = εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, δηλ. εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου.— **ἀλλ' ἦ** = βλ. 329 Δ, Κεφ. 17.— **οἷς**, ἔλξις.— **μέλλει**, δηλ. ὁ ἀσθενῶν.— **ὄσον** = τοσοῦτον μόνον ὥστε.— **τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι** = νὰ ἐξελείψῃ τὴν ἀηδίαν (τὴν προκαλυμμένην εἰς τὴν ὄσφρησιν).— **ὄψον** = προσφάγιον.

Κεφ. ΚΒ'.

ἀναθορυβῶ = κάμνω θόρυβον ἐπιδοκιμασίας, ἐπιδοκιμάζω· ἀντίθ. **καταθορυβῶ**.— **ὕπόκωφος** = ὀλίγον κωφός.— **μείζων** = δυνατώτερα.— **πῶς βραχέα ἀποκρίνεσθαι**; = ποίου εἶδους βραχείας ἀποκρίσεις ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ κάμνω;— **ἀλλ'**, ἔνν. **ἀποκρίνωμαι**.— **γούν** = **γε** = τῷ ὄντι.— **ὥστε τὸν λόγον μὴδέποτε ἐπιλιπεῖν** = ὥστε νὰ μὴ διακυβῇ ποτε ἡ συζήτησις.— **μακρὰ λέγειν...** καὶ αὐτὸν **βραχέα**: οἱ σοφισταὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν ἠδύνκντο νὰ εἴπουν καὶ διὰ βραχυτάτων καὶ διὰ μακροτάτων.— **εἰς ἀγῶνα λόγων** **ἀφικνοῦμαι** = ἀγωνίζομαι (τινι) συζητῶν.— **(εἰ) οὕτω διελεγόμην**, ἐπεξήγησις τοῦ **εἰ τοῦτο ἐποίουν**.— **οὐδ' ἂν ἐγένετο...** = καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πρωτ. δὲν θὰ εἶχε διαφημισθῆ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Πρωτ. νομίζει ὅτι ὁ ἀγὼν τῶν λόγων οὐδένα εὐγενέστερον σκοτὸν ἔχει ἢ τὴν ἀπόκτησιν δόξης.— **οὐκ ἤρρεσεν...** **ταῖς ἀποκρίσεσι** = δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὰς ἀποκρίσεις.— **τὰ μακρὰ ἐν ταῖς συνουσίαις** = εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συνεδρίου.— **ἐπεὶ** = βλ. 333 Γ, Κεφ. 20.— **καὶ ταῦτ'**, δηλ. τοὺς μακροὺς λόγους.— **τρίβων** = τριμμένο καὶ παλαιὸ κοντὸ ἐπαναφόρι. Τοιοῦτον ἐφόρουσιν οἱ πτωχοί, οἱ Σπαρτιαῖται, οἱ Λακωνίζοντες καὶ ἀπὸ τοῦ Σω. οἱ αὐστηρότερον βίον ἄγοντες φιλόσοφοι, οἱ κυνικὸὶ καὶ στωικὸί.— **οὐχ ὁμοίως ἔσσονται** = δὲν θὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον.— **ὥς**, αἰτιολ.— **φιλοσοφία** = φιλομάθεια.— **Κρίσων**, ἐξ Ἰμέρας τῆς Σικελίας, νικήσας

στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ 448, 444 και 440.— **δολιχοδρόμος** = ὁ δρομεὺς ὁ δωδεκάκις διατρέχων τὸ στάδιον.— **ήμεροδρόμος** = ταχυδρόμος.— **διαθέω** = δρόμῳ ἀγωνίζομαι.— **σοῦ, β'**. ὄρ. συγκρ.— **ἐν τῷ αὐτῷ** = εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, συγχρόνως.— **συγκαθεῖναι, τοῦ συγκαθήμι** = χλαρώνω τὸ βῆμα.— **αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα** = εἰς αὐτὰς μόνας τὰς ἐρωτήσεις.— **τίς ὁ τρόπος ἔσται τῶν διαλόγων;** = ποῖον θὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν διαλόγων; (ὅταν δηλ. ἀπεραντολογοῦν).— **χωρίς... εἶναι** = ὅτι εἶναι διάφορα πράγματα.— **δημηγορεῖν** = μακρὰ λέγειν.— **ἀλλ' ὁρᾶς** = ἀλλὰ καὶ μόνος σου βλέπεις τὸ δίκαιον.

— Ἀναγνωρίσατε τὸ ἦθος τῶν διαφόρων προσώπων ἐν τῷ Κεφ. τούτῳ.

Κεφ. ΚΓ'.

μὴ μετεῖναι οἱ μακρ. = ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ μακρολογῇ.— **παραχωρεῖ** = ὑποχωρεῖ (εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὡς πρὸς τὴν μακρολογία).— **τοῦ οἶός τ' εἶναι διαλέγεσθαι** (= ἐν τῇ ἰκανότητι τοῦ...) **καὶ τοῦ ἐπίστασθαι** (= ἐν τῇ δεξιότητι τοῦ...).— **λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι** = νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ δέχεται ἀπάντησιν.— **φαιλότερος** = ἀδεξιώτερος.— **ἀντιποιεῖται** (δηλ. τοῦ διαλέγεσθαι) = ἀμιλλᾶται.— **ἐκκρούων τοὺς λόγους** = ἀποφεύγων (διὰ μακροῦ λόγου) τὸ θέμα τῆς συζητήσεως.— **ἐπεὶ** = διότι.— **οὐχ ὅτι** = οὐ (ἐνν. λέγω) **ὅτι** = ἂν καί.— **ἐπιεικέστερα λέγειν** = ὅτι ἀπαιτεῖ δικαιότερα.— **πρὸς Πρωτ. εἶναι** = ὅτι εὖνοεῖ τὸν Πρωτ.— **φιλόνομος** = φίλικος.— **πρὸς ὃ ἂν ὀρμήσῃ** = εἰς ὅ,τι καταπιασθῇ.— **συμφιλονικῶ** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν φιλονικίαν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου.— **μὴ διαλύσαι μεταξὺ** = νὰ μὴ διακόψουν εἰς τὸ μέσον (τὴν συζήτησιν).— **κοινός** = ἀμερόληπτος.— **ἴσος** = ὁ ἐξ ἴσου καταμερίζων τὴν ἐκτίμησιν.— **συχωρεῖν** = νὰ κάμνητε ἀμοιβαίως παραχωρήσεις.— **ἀμφισβητεῖν** = νὰ διαφωνῆτε συζητοῦντες.— **δι' εὖνοιαν** = ἀπὸ ἀγαθὴν προαίρεσιν (ἵνα διαφωτισθοῦν).— **εὐδοκιμῶ** = ἐκτιμῶμαι εἰλικρινῶς.— **ἐπαινοῦμαι** = ἀπολαύω ἐγκωμίων (πολλάκις ἀπατηλῶν).— **ἐν ἡμῖν**: ὡς κριταῖς.— **ἐν λόγῳ** = με λόγια.— **εὐφραινοίμεθα**: τὸ εὐφραίνεσθαι περὶ πνευματικῆς ἀπολαύσεως, τὸ δὲ ἡδεσθαι περὶ ὕλικῆς ἡδονῆς.— **αὐτῇ τῇ διανοίᾳ** = διὰ μόνης τῆς ψυχῆς.— **ἡδὺ πάσχειν** = ἀπολαύειν.

Κεφ. ΚΔ'.

φύσις = φυσικός νόμος. — **νόμος** = θετός, γραπτός νόμος. — **τύβραννος**: ὁ Ἴππιος λέγων τοῦτο εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς Πινδαρικοὺς στίχους «Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων· ἄγει δικαίων πολλὰ... βιάζεται = συχνὰ ἐκβιάζει (= ἐπιβάλλει βιαίως) σχέσεις παρὰ τοὺς φυσ. νόμους. — **τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων**, δηλ. τὴν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον συγγένειαν ἡμῶν. — **κατ' αὐτὸ** = δι' αὐτὸ (διότι εἴμεθα σοφώτατοι).

Πρυτανεῖον = τὸ ἀρχεῖον τῶν πρυτάνεων μετὰ τῆς ἱερός ἐστίας τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκαιε καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ. Ἐθεωρεῖτο τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ ἐσιτοῦντο ἐν αὐτῷ δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ πρυτάνεις καὶ ἄλλοι ἀξιούμενοι σιτήσεως διὰ τὰς ἑαυτῶν ὑπηρεσίας ἢ τῶν προγόνων των. Ἐν Ἀθήναις ἀρχικῶς ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος πλησίον τῆς Ἀγορᾶς. — **Πρυτανεῖον τῆς σοφίας** = πνευματικὸν κέντρον. Χρησμός τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἐκάλει τὰς Ἀθήνας ἐστίαν καὶ πρυτανεῖον τῶν Ἑλλήνων. — **μέγιστον**, διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀρχαιότητα. — **ὀλβιώτατον**, διὰ τὸν πλοῦτον. — **ἀξίωμα** = τιμὴ. — **συμβαίνω** (παθ.) = συμβιβάζομαι. — **εἰς τὸ μέσον** = εἰς μέσῃ τινὰ γραμμῇ. — **τὸ ἀκριβές** = τὸ αὐστηρόν, τὸ σχολαστικόν. — **ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡν. τοῖς λόγοις** = νὰ ἀπολύσω καὶ χαλαρώσω τὰς ἡνίας εἰς τοὺς λόγους (νὰ ἄρω τοὺς περιορισμοὺς εἰς τὸ μῆκος τῶν λόγων). — **εὐσχήμεων** = καμψός, χαρτεῖς. — **ἐκτείνω πάντα κάλων** (ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πλοίων) = λύω ὅλα τὰ σχοινιά, μεταχειρίζομαι πάντα τρόπον. — **ἐφέντα**, τοῦ ἐφήμι (οὐρία, ἐνν. πνοῆ) = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς οὐριον ἄνεμον. — **πέλαγος τῶν λόγων** = πέλαγος ἀπεραντολογίας. — **ἀποκρύπτω γῆν** = χάνω τὴν γῆν ἀπὸ τὰ μάτια μου, ξεγάνω τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. — **μέσον τέμνω** = τηρῶ μέσῃ ὁδόν, (ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι περικυκλωμένοι ὑπὸ σκοπέλων τέμνου μέσῃ ὁδόν, ἵνα μὴ προσαράξουν οὔτε εἰς τὸ ἓν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος), — **ὡς** = οὕτω. — **ποιήσετε**, ὁ μέλλ. ἀντὶ προστακτικῆς πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν. — **ῥαβδούχοι**, ὠνομάζοντο οἱ κριταὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, οἱ ἀγωνοδίκαι· ὡς φέροντες ῥάβδον. — **ἐπιστάτης** = ἐπιμελητῆς ἀγώνων, κοσμητῶρ.

πρύτανις = πρόεδρος τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς. — **ὄς**, ἀναφ. τελικῆ πρότασις.

— Ὅρισατε εἰδικῶς τὰ πνευματικὰ διαφέροντα τῶν κυρίων προσώπων τοῦ διαλόγου καὶ διαπιστώσατε ποία συγγένεια ὑπάρχει μεταξὺ τῶν.

— Τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν Ἀθηῶν ὡς «**πρυτανεῖοι** τῆς σοφίας», παραβάλετε πρὸς τὸ ἐν Περικλέους Ἐπιταφίῳ «**Ἐλλάδος παίδευσιν**» καὶ ἀναπτύξατε προφορικῶς τὸ θέμα: **Αἱ Ἀθηναὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος.**

Κεφ. ΚΕ΄.

βραβευτής = ἀγωνοδίκης. — **ἐκ περιττοῦ ἡρήσεται** = ἡ ἐκλογή του θὰ εἶναι περιττή. — **ἀλλὰ δὴ** (ὑποφορὰ) = ἀλλὰ θὰ προβάλλῃ τις τὴν παρατήρησιν ὅτι. — **ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν** = διότι ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ. — **οὕτωςι** (= ὦδε), ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ κατωτ. **εἰ μὴ βούλεται.** — **προθυμεῖσθε** = ζωηρῶς ἐπιθυμεῖτε. — **ὡς... φημί** = κατὰ ποῖον τρόπον ἐννοῶ. — **ὑπέχω λόγον** (= δίδωμι λόγον) = ἀποκρίνομαι. — **ὑμεῖς**, ἐνν. ἐδεήθητε. — **διαφθείρω τὴν συνουσίαν** = ματαιώνω τὴν συζήτησιν. — **πάνυ μὲν οὐκ ἤθελε** = τόσον πολὺ δὲν ἤθελε.

— Ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀριότητα τοῦ διαλόγου τὸ ἐπεισόδιον τῶν Κεφ. 22—26;

Κεφ. ΛΓ΄.

διασκοπῶ = ἐξετάζω λεπτομερῶς. — **πάνυ... τὸ** = τὸν Ὅμηρον **λέγειν τὸ** (ἀντικμ.) **πάνυ τι** (κτγρμ.) = ὅτι ὁ Ὅμηρος ὀρθότατα λέγει τὸ «**σὺν τε... ἐνόησε**» (Ἰλ. Κ 224, ἔνθα ὁ Διομήδης δικαιολογεῖ τὴν πρόσληψιν καὶ ἐτέρου ἥρωος πρὸς κατασκόπευσιν). — **σὺν** = συγχρόνως. — **(ἐρχομένω) ὅ**, ἐπιμερ. — **πρὸ ὃ τοῦ** (ὑπερβ.), ἀντὶ ὃ **πρὸ τοῦ**. Ὁ ὅλος σ. = ὅταν δύο βαδίζουσιν μαζί, συνήθως ὁ ἕνας ἀντιλαμβάνεται κάτι πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ὁ ἕτερος πρὸ τοῦ ἐτέρου. — **εὔπορος** = ἐφευρετικὸς, ἐπινοητικὸς. — **γάρ** = διότι τότε (ὅταν ἐρχώμεθα ἀνὰ δύο). — **ζητεῖ ὄτω** = ζητεῖ ἄλλον ὄτω ἐπιδείξεται. — **βεβαιούμαι** = ἐξακριβώνω. — **ἐντύχη**, ἐνν. τοιούτω, μεθ' ὅτου βεβαιώσεται. — **ἐπιεικῆς** = λογικὸς, σπουδαῖος. — **ἢ σέ**, ἐνν. περὶ ἀρετῆς βέλτιστ' ἂν

ἐπισκέψασθαι ; — ὅς, ἀναφ. αἰτιολ. — ὑποκνήρυττομαι (μέσ.) = διαφημιζῶ τὸν ἑαυτὸν μου διὰ κηρύκων. — σεαυτὸν ἀπέφηνας = παρουσιάσθης δημοσίᾳ. — ἄρνημαι = λαμβάνω. — σκέψις = ἔρευνα. — τούτων = τῆς ἀρετῆς. — οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ = δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὸν νὰ γίνη. — ἀναμνησθῆναι (παθ.) τὰ μὲν (ἀντικμ.) παρὰ σοῦ = νὰ μὲ βοηθήσῃς τὰ μὲν νὰ ἐνθυμηθῶ. — τὸ ἐρώτημα : τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐν 329 Γ, Κεφ. 17. — ἐπὶ ἐνί... ἔστι = ἀνήκουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. — ἢ ἐκάστω... ὑπόκειται = ἢ εἰς ἕκαστον ὑπόκειται ἰδιαιτέρα τις οὐσία. — οὐκ ὄν... τὸ ἕτερον = τὸ ἕτερον αὐτῶν οὐκ ὄν (τοιούτου) οἶον τὸ ἕτερον ; — ἐπικεῖσθαι = ὅτι ἔχει τεθῆ ὡς ὄνομα. — οὐχ, ἐνν. ὁμοῖα ὡς τὰ τοῦ.. ὁμοῖά ἐστι. — ἀλλ', ἐνν. ἀνόμοια, ὡς τὰ τοῦ προσώπου... ἀνόμοιά ἐστι. — δύναμις = ἐνέργεια.

Κεφ. ΛΔ'.

μὲν = ἀληθῶς. — καὶ ἴτας γε (ἐκ τοῦ ἰέναι) = καὶ μάλιστα ἀπτοήτους (εἰς τὸ νὰ ὁρμῶν πρός...). — μὲν οὖν = βεβαιότατα. — τὸ μὲν τι αὐτοῦ = ἐν μὲν μέρος αὐτοῦ. — κολυμβῶσι = καταβαίνουν εἰς τὰ φρέατα (ἵνα καθαρῶσιν ἢ ἐξαγάγουν πεσόντα ἀντικείμενα). — πέλας ἔχοντες, ἐνν. θαρραλέοι εἰσὶ πολεμεῖν. — ἑαυτῶν, γεν. συγκρ. — ἢ πρὶν μαθεῖν, πλεοναστικῶς. — μεντὰν... εἴη = ἀληθινὰ τότε θὰ ἦτο ἀηδία ἢ ἀνδρεία. — μαινόμενοι : διότι τολμοῦν ὅ,τι ἀγνοοῦν. — οἱ οὕτω θαρραλέοι = οἱ τοιοῦτοι θαρραλέοι, δηλ. οἱ ἀνεπιστήμονες. — καὶ ἐκεῖ (350 Α, Κεφ. 34), ὅπου ἐλέγετο : οἱ ἐπιστήμονες τῶν μῆ... θαρραλεώτεροι. — ὄντες, μτχ. αἰτιολ. — τοὺς δὲ ἀνδρείους.. (πρόκληψις) = ὡς δὲ οἱ ἀνδρεῖοι οὐ θαρραλέοι εἰσὶ. — τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα (παράθεσις) = τοῦτο τὸ ὅποιον ἐγὼ παρεδέχθην· ἀλλ' ὁ Πρωτ. ἀντιθέτως εἶχεν ὁμολογήσει ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι θαρραλέοι εἰσὶν· ὅθεν τὸ οὐ πλεονάζει. — ἔπειτα = μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἐταύτισα τὸν ἀνδρεῖον πρὸς τὸν θαρραλέον. — τούτῳ τῷ τρόπῳ μετιῶν = μὲ τὴν μέθοδον αὐτῆν. — ἰσχὺς = σωματικὴ δύναμις. — ἔπειτα, ἐνν. εἴ με ἔροιο. — τοῖς αὐτοῖς... τούτοις = τὰς αὐτὰς ταύτας ἀποδείξεις, τὴν αὐτὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον σου. — γίγνομαι ἀπὸ = προέρχομαι ἀπὸ. — θυμὸς = ἀψιθυμία. — ἐκεῖ, δηλ. εἰς τὸ προηγούμενον παράδειγμα. — συμβαίνει = προκύπτει. — τέχνη = τεχνικὴ ἀσκησις. — εὐτροφία τῶν ψυχῶν = ἢ καλὴ ἀνατροφή.

Κεφ. ΛΕ'.

ἤδομαι τοῖς καλοῖς = εὐχαριστοῦμαι μετὰ τὰ καλά καὶ ἔντιμα. — **ἀνιαρά**, ἔνν. ἄττα. — **λέγω** = ἐννοῶ τὸ ἐξῆς. — **ὃ** = ἐφ' ὅσον. — **κατὰ τοῦτο** (= ὡς πρὸς τοῦτο), ἔνν. **τὰ ἡδέα**, ὡς ὑπκμ. — **μὴ εἶ τι... ἀποβήσεται**; = χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ἂν θὰ προκύβουν ἀπὸ αὐτὰ διαφορετικὰ ἀποτελέσματα (ἀνεξαρτήτως τῶν συνεπειῶν); — **οὐ κακά**; = ἐφ' ὅσον εἶναι λυπηρὰ δὲν εἶναι κακά; — **ἀπλῶς οὕτως** = σαφῶς καὶ ὠρισμένως. — **πρὸς τήν... ἀλλὰ καὶ πρὸς...** = διὰ τὴν νῦν ἀποκρισιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄλλον μου βίον. — **ἔστι δ' ἄ ἔστι**: τὸ πλήρες ἔστι δ' ἄ τῶν ἡδέων ἔστιν ἀγαθὰ, ἔστι δ' ἄ τῶν ἀνιαρῶν κακά. Ἡ τριχοτομία τῶν ἡδέων καὶ ἀνιαρῶν πιθανῶς ἀνήκει εἰς τὸν Πρωτ. — **τοῦτο τοίνυν λέγω... ἐρωτῶν...** = ὅταν λοιπὸν ἐρωτῶ, ἐὰν ἡ ἡδονὴ αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν (χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰς συνεπειὰς τῆς) δὲν εἶναι ἀγαθόν, τοῦτο ἐννοῶ, ἐὰν τὰ ἡδέα, ἐφ' ὅσον εἶναι ἡδέα, δὲν εἶναι ἀγαθὰ. — **πρὸς λόγον εἶναι** = ὅτι εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν συζήτησιν, πράγαι τὴν συζήτησιν. — **τὸ σκέμμα** = τὸ προῖόν τῆς ἐρεύνης. — **ἡγεμονεύω τῆς σκέψεως** = διευθύνω τὴν ἐρευναν. — **δίκαιος (εἶ) σὺ** = δικαίον ἔστι σέ. — **κατάρχω τοῦ λόγου** = ἔχω προκαλέσει, εἶμαι ὁ αἴτιος τῆς συζητήσεως. — **γένοιτο**, δηλ. τὸ ζητούμενον. — **ὥσπερ εἶ τις...**: ἀσυνδέτως, διότι εἶναι ἐπεξ. — **ἐκ τοῦ εἶδους** = ἐκ τῆς ἐξῶτ. ὕψεως. — **τὰ τοῦ σώματος ἔργα** = αἱ σωματικαὶ λειτουργίαι. — **τὰς χεῖρας ἄκρας** = τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν. — **μετάφρενον** = ὠμοπλάτη. — **καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι** (= οὕτω καὶ ἐγὼ): εἶναι τὸ δεικτικὸν τοῦ ὥσπερ, ἡ δὲ ὑπόθ. **εἰ εἶποι** ἔμεινεν ἀνανταπόδοτος. — **θεασάμενος** (ἐπεξ. τοῦ τοιοῦτον), **ὅτι οὕτως ἔχεις** = ἀφοῦ ἀντελήφθην (ἐκ τῆς ἀποκρίσεώς σου) ὅτι τοιαῦτα φρονεῖς (περὶ τοῦ ἀγαθοῦ...). — **καὶ τότε ἀποκάλυψον** = ἀποκάλυψον τὰς σκέψεις σου καὶ εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ σημεῖον. — **τοῦτο**, δηλ. ἡ ἐπιστήμη. — **οὐδὲ... διανοοῦνται** = οὐδὲ σκέπτονται περὶ αὐτοῦ ὡς τοιοῦτου ὄντος = καὶ δὲν θέλουν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὴν (τὴν ἐπιστήμην) ὡς τοιαύτην. — **ἐνούσης** (ἐνδοτ. μτχ.). **ἀνθρώπῳ** = ἐνφ' ὁ ἄνθρωπος κέκτηται τὴν ἐπιστήμην. — **ἄρχειν**, ἔνν. φασί. — **ἀτεχνῶς... ὥσπερ** = ἀκριβῶς ὅπως. — **ἀπάντων**, δηλ. ψυχικῶν παθῶν. — **οἶον** = τοιοῦτον ὥστε = κατάλληλον νά... — **εἶπερ τῷ ἄλλῳ** = βλ. 329 Β, Κεφ. 17. — **κράτιστον** = ἰσχυρότατον. — **μὴ οὐχί**, μετ' ἀπρμφ., βλ. Συντ. — **καλῶς λέγων**, ἔνν. φῆς τοῦτο

— ὦν = ὑπό τινος τούτων τῶν παθῶν, ἄ... — ὁ ἔστιν... πάθος = τί λογῆς ψυχῶν. φαινόμενον εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον παθαίνουσι. — ἐπεὶ (= ἂν καὶ) γιγνώσκεις: συνεχίζεται ὁ πλάγ. λόγος. — τὸ πάθημα (ὕπκμ.), δηλ. γινώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν... — ἤττασθαι, κατγρμ. — σκοπεῖσθαι = νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν. — εἶναι τι ἡμῖν = ὅτι [ὅτ' ἢ μᾶς ὑπεβοηθήσῃ. — ἐμὲ ἠγήσασθαι: ἐπεξ. τοῦ ἐμμένειν. — ἦ... ἔπου = ἔπου ἦ = ἀκολούθει με εἰς τὸν δρόμον διὰ τοῦ ὁποίου. — ἐὼ χαίρειν, ἐνν. τὸν λόγον = παραιτῶ τὴν συζήτησιν.

Κεφ. ΛΓ'.

ἤττω εἶναι = ἤττασθαι (κατγρμ.). — ἄλλο τι (τὸ πλήρες: ἄλλο τι ἔστιν ἦ) = δὲν εἶναι ἀληθές (ὅτι). — φρατέ ὑμῖν τοῦτο γίγνεσθαι = λέγετε ὅτι σᾶς συμβαίνει τοῦτο (δηλ. τὸ ἤττασθαι). — ἐν τοῖσδε = εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις. — κρατούμενοι, μτχ. αἰτιολ. — πράττειν, ἐκ τοῦ φρατέ. — πῆ = κατὰ τί. — ἡδύ, ἐνν. ἐν τῷ παραχρῆμα (= πάραυτα). — ὁ τι παθόντα (ἐνν. ταῦτα, ὡς ὕπκμ.) = ποῦ δὲν ξεύρω καὶ ἐγὼ τί ἔπαθον (καὶ ἐμποιοῦν) = διότι ὅπωςδήποτε (ἐμποιοῦν). — ἦ κἄν... ὀπηοῦν; = ἦ καὶ ἂν τίποτε ἐκ τούτων δὲν παρασκευάζουν κατόπιν, χαρὰν δὲ μόνον προκαλοῦν, ὅμως θὰ ἦσαν κακά, διότι ὅπωςδήποτε καὶ ἐξ οἰασδήποτε ἀφορμῆς προκαλοῦν χαρὰν; — κατὰ τὴν ἐργασίαν τῆς παραχρῆμα ἡδονῆς = διότι προκαλοῦν στιγμιαίαν ἡδονήν. — ποιοῦντα, μτχ. αἰτιολ. — φαίνεται = εἶναι φανερόν. — γυμνάσια (ἐνταῦθα) = σωματικαὶ ἀσκήσεις. — καυσις = καυτηρίασις. — φαρμακείαι = χρήσεις φαρμάκων. — λιμοκτονίαι = τὰ διάφορα εἶδη τῆς λατρικῆς διαίτης. — ἀρχαὶ ἄλλων = ἐπέκτασις τῆς ἡγεμονίας ἐπὶ ἄλλων (πόλεων). — ἔχει = παρέχει. — κατ' ἄλλο τι = δι' ἄλλον τινὰ λόγον. — ἄλλο τι (ἐνν. ἦ)... ὁ αὐτὸς τρόπος; = δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπάρχει ἡ αὐτὴ ἀναλογία καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν λύπην; — ἀπαλλάττω = ἀποδιώκω. — ἦ πρὸς ὅ: β' ὅρος συγκρ. τοῦ ἄλλο. — πολλαχῆ = κατὰ πολλοὺς τρόπους. — ἐν τούτῳ εἰσὶ = ἐδῶ στηρίζονται. — ἀνατίθεμαι = μεταβάλλω θέσιν: ἀνακαλῶ ἰσχυρισμὸν ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πεσσῶν: ἀναθέσθαι ἐπὶ τῶν πεσσῶν» ἔλεγον οἱ παίζοντες: «οὗς γὰρ μὴ κατὰ τὸ δέον εἰκίνησαν, τούτους ἀνέτιθεσαν» Σχολ. — (εἰ) πη = κάπως. — ὁ μή, ἐπεξ. τοῦ ἄλλο. — ταῦτα, δηλ. ἡδονὴν καὶ λύπην. — γελοῖον τὸν λόγον γίγνεσθαι = ὅτι καταντᾷ γελοῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον

λέγετε.— **ἐκπληττόμενος** = τυφλούμενος.— **αὐθις αὖ** = ἀντιστρόφως πάλιν.

Κεφ. ΛΖ'.

θέμενοι (= ὑποθέμενοι) **οὕτω** = θέσαντες ταῦτο ὡς βάζιν.— **ἠττώμενοι**, **μτχ.** αἰτιολ.— **τοῦ ἀγαθοῦ** = ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ.— **ὕβριστης** = σκώπτης.— **δέον**, **μτχ.** ἐνδοτ.— **ἄρα**, ἐνν. **πράττει τις κακά**, **ἠττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν**.— **ἐν ὑμῖν** = κατὰ τὴν κρίσιν ὑμῶν.— **ἂν ἐξημάρτανεν**, ἐνν. **εἰ τὰ ἀγαθὰ ἄξια ἦν νικᾶν τὰ κακά**.— **ἀνάξια** = κατὰ τὴν ἀξίαν κατώτερα.— **ὅταν** = καθ' ὅσον.— **οὕτω**, ἐνν. **ἔχει**.— **μεταλάβωμεν... τοῦτοις** = ἄς ἀλλάξωμεν τώρα τὰ ὀνόματα καὶ ἄς λάβωμεν ἀντιστρόφως... δι' αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα.— **(ἄλλη) ἀνάξια** (οὐς.) = ἔλλειψις ἀξίας, ἀδυναμία : τὸ ὅλον = εἰς τί ἄλλο θὰ στηρίζεται ἡ ἀδυναμία τῆς ἡδονῆς συγκρινομένης πρὸς τὴν λύπην παρὰ εἰς τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην;— **ταῦτα δ' ἐστὶ** = τοῦτο δὲ σημαίνει.— **γιγνόμενα** = ἂν δηλ. ἡ μία γίνεται μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα ἀπὸ τὴν ἄλλην.— **μᾶλλον καὶ ἥττον** = ἰσχυροτέρα καὶ ἀσθενεστέρα.— **μῶν**, ἐνν. **διαφέρει** (βλ. 310 Δ, Κεφ. 2).— **ἔσθ'** (ἐνν. **ἄλλο τι**) **ὅτω**, ἐνν. **διαφέρει**.— **ἀγαθὸς ἰσάναι** = ἔμπειρος ζυγιστῆς (ἴστημι = ζυγίζω).— **συνθεῖς** = συμμαζεύσας.— **ὑπερβάλλεται ὑπὸ...** = εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα ἀπὸ τὰ...— **πρακτέα** = **πρακτέον**, ἐνν. τὴν **πρᾶξιν**. Ὁ Σω. θέλει ἐνταῦθα νὰ δεῖξῃ ὅτι τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔχουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀνιαροῦ.— **μή πη ἄλλη ἔχει;** = μήπως ταῦτα ἔχουν κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον;

ὅτε = ἐπειδὴ.— **τὰ μεγάλα μήκη** = πράγματα μεγάλου μήκους.— **λαμβάνειν** = προτιμᾶν.— **ἡ δύναμις τοῦ φαινομένου** = ἡ ἐκ τοῦ ἔξωτερ. κόσμου προερχομένη ἐντύπωσις.— **καὶ ἐποίει... μετὰ λαμβάνειν** = καὶ μᾶς ἔκαμνε νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὰ αὐτὰ πράγματα διαφορετικῶς καὶ ἄλλω κάτῳ.— **ἄκυρον ἂν ἐποίησε τὸ φάντασμα** = θὰ καθίστα ἀνίκανον τὸ φάντασμα (τὴν ἀπατηλὴν εἰκόνα τῶν αἰσθήσεων) νὰ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς.— **πρὸς ταῦτα** = ὡς πρὸς ταῦτα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς.— **αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ** = ἕκαστον (ἄρτιον ἢ περιττὸν) θεωρούμενον ἐν σχέσει πρὸς ἑαυτὸ (δηλ. [ἄρτιον πρὸς ἄρτιον...]).— **ὑπερβολῆς καὶ ἐνδείας ἐστὶν** = ἀσχαλείνεται μὲ μείζονα καὶ ἐλάσσονα πο-

σά.— φαίνεται, ένν. ή αίρεσις.— σκέψις = έρευνα.— έπει δέ μετρη-
 τική = έπειδή δέ αύτη ή αίρεσις είναι μετρητική.— είσαυθις = άλλο-
 τε (έν τῷ Γοργία, ένθα πραγματεύεται περί τῆς ήθικῆς, ώς έπιστήμης
 τῆς γνώσεως τοῦ αγαθοῦ).— τοῦτο, δηλ. τήν έπιστήμην.— έφατε, (352
 Δ, Κεφ. 35).— είδῶς άνθρωπος = ὁ γινώσκων τὰ βέλτιστα (352 Δ,
 Κεφ. 35).— τότε εύθύς, δηλ. ὅτε έγινεν ή έρώτησις.— και γάρ υμεῖς
 = διότι και σεῖς, ὅπως εγώ και ὁ Πρωτ.— ταῦτα δέ, δηλ. αἱ ήδο-
 ναι και αἱ λύπαι.— έπιστήμης... μετρητικῆς, ένν. ένδειά.— άμαθία
 ή μεγίστη, έπεξ. τοῦ τοῦτ'.— αυτοί, ένν. ἴτε (κατά ζεύγμα).— του-
 των, δηλ. τῆς έπιστήμης ταύτης.— ὄντος, δηλ. τῆς έπιστήμης.— κα-
 κῶς πράττετε [(= ἀτόπως [πράττετε) = δημιουργεῖτε δυστυχίαν.—
 δημοσία : διότι ή πολιτεία δέν αποκτᾶ αγαθοῦς πολιτας.

Κεφ. ΛΗ'.

κοινός... υμῖν = ἄς μετέχετε και σεῖς τῆς συζητήσεως.— υπερ-
 φυῶς... ἀληθῆ = ἀληθέστατα.— παραιτοῦμαι (ένταῦθα) = δέν λαμβά-
 νω ὑπ' ὄψιν (τήν συνωνυμικήν τοῦ Προδ.).— είτε ὀπόθεν... ὀνομά-
 ζων = είτε ἀπό οἰανδήποτε ἀφορμῆν και ὀπωσδήποτε ἀρέσκεσαι νά
 ὀνομάζης.— τοῦτό μοι ἀπόκριναι = νά ἀποκριθῆς περί τούτου περί
 τοῦ ὀποίου θέλω νά ἀποκριθῆς.— αἱ επί τούτου = αἱ εἰς τούτο τείνου-
 σαι.— επί τοῦ... ζῆν (έπεξ.) = δηλ. νά ζῶμεν.— έπειτα = ὁμως.—
 έξόν, ένν. ποιεῖν.— έψεῦσθαι = διατελεῖν έν πλάνῃ.— άντι τῶν αγα-
 θῶν (βραχυλογία) = άντι τοῦ ἰέναι επί τὰ αγαθά.— αναγκασθῆ,
 ένν. τίς.— τί οὖν: διὰ τούτου μεταβαίνει εἰς τήν άνδρείαν.— οὐδέν δια-
 φέρει = δέν μᾶς ένδιαφέρει.— τότε, ένν. διαφέρει.— ἄ μή, ένν. δέδοι-
 κεν.— ἰέναι... λαμβάνειν, εκ τοῦ ὀμολόγηται.

Κεφ. ΛΘ'.

οὕτω τούτων ὑποκειμένων = [επί τῆ βάσει τῶν δεδομένων τού-
 των.— τὸ πρῶτον παντάπασι = πρῶτα πρῶτα (βλ. 329 Δ, Κεφ. 18
 και έξ.).— τὸ ὕστερον, βλ. 349 Δ, Κεφ. 34 και έξ.— ᾧ = εκ τούτου
 λοιπόν.— δ' οὖν = τέλος πάντων.— έφ' ἄπερ οἱ δειλοί, ένν. ἴται
 εἰσί.— πότερον: τὸ β' μέλος τῆς έρωτήσεως, τὸ ὀποῖαν νοεῖται και εκ-
 πράζεται κατωτέρω (359 Ε, Κεφ. 39), έπρεπε νά έχῃ : ή επί τὰ αὐτὰ

ἔρχονται οἱ δειλοί τε καὶ οἱ ἀνδρεῖοι.— ἐπὶ τὰ θαρραλέα = (ἐπὶ ἃ θαρροῦσι 359 Β, Κεφ. 39) = εἰς τὰ ἀκίνδυνα.— τοῦτό γε = ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά... δεινά εἶναι.— ἐν οἷς... τοῖς λόγοις = ἐν τοῖς λόγοις οὖς...— ἄρτι, (Κεφ. 38).— ταύτη γε = ἀπὸ ταύτης τοῦλάχιστον τῆς ἀπόψεως.— πᾶν τούναντίον... οἱ ἀνδρεῖοι = πᾶν τούναντίον (κτιγμ.) ἐστὶ ἐκεῖνα (ὕγκμ.) ἐπὶ ἃ οἱ τε δ. ἔρχονται καὶ οἱ...— αὐτίκα = π.χ.— ὄν, αἰτ. ἀπόλ. αἰτιολ.— ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, (Κεφ. 38).— αἰσχροὺς φόβους: καὶ οἱ ἀγαθοὶ αἰσθάνονται φόβον ἀλλὰ εὐγενῆ, ὡς λ.χ. πρὸ αἰσχροῦς πράξεως.— οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι αἰσχροῦς θάρρη θαρροῦσι καὶ κατὰ τοῦτο ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς δειλοὺς, οἱ ὅποιοι αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται· οἱ μαινόμενοι δηλ. ἔχουν θάρρος μὴ στηριζόμενον εἰς τὴν ἐπιστήμην.— αὐτὸς = μόνος σου.— ἐρόμενος, ἐνν. περανῶ.— τὸ πρῶτον, (349 Δ, Κεφ. 34).— φιλονικῶ = ἐπιμένω μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην εἰς τι, [θέλω σῶναι καὶ καλὰ νά...]

— Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν (Κεφ. ΚΑ') συνοψίσατε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς ὁσιότης, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, σοφία, ἀνδρεία δὲν εἶναι διάφορα ἀλλήλων.

— Εἶναι δικαιολογημένη καὶ ἀξία σοφοῦ ἀνδρὸς ἡ στάσις τοῦ Πρωταγόρου κατὰ τὸ τέλος τοῦ συλλογισμοῦ;

— Ἀναφέρατε παραδείγματα ἀνδρείας ὀφειλομένης εἰς γνῶσιν καὶ δειλίας ὀφειλομένης εἰς ἀμάθειαν.

Κεφ. Μ'.

τὰ περὶ ἀρετῆς = τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀρετὴν (δηλ. τὰ μόρια αὐτῆς καὶ ἡ ἀμοιβαία σχέσις των).— ἔξοδος τῶν λ.... = τὸ συμπέρασμα.— ἄτοπος = παράξενος.— σεαυτῶ τάναντία σπεύδεις = σπεύδεις εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὸν ἑαυτόν σου.— πάντα χρήματα = πάντα τὰ πράγματα, δηλ. πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρ. (εἶναι ἐπιστήμη).— ᾧ τρόπῳ = καθ' ὃν τρόπον, ὅτε (δηλ. ἂν πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ἀναχθοῦν εἰς τὴν ἐπιστήμην).— ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη: ὁ Πρωτ. ἐδέχετο κατ' ἐξοχὴν τὴν φυσικὴν προδιάθεσιν (Κεφ. 16 καὶ 34).— ὄλον = καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη.— ὀλίγου ἐνν. δεῖν = σχεδὸν (νά φανῆ αὐτὸ κάθε ἄλλο μᾶλλον παρὰ ἐπιστήμη).— καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι = νά ἐπιχυθῆ.

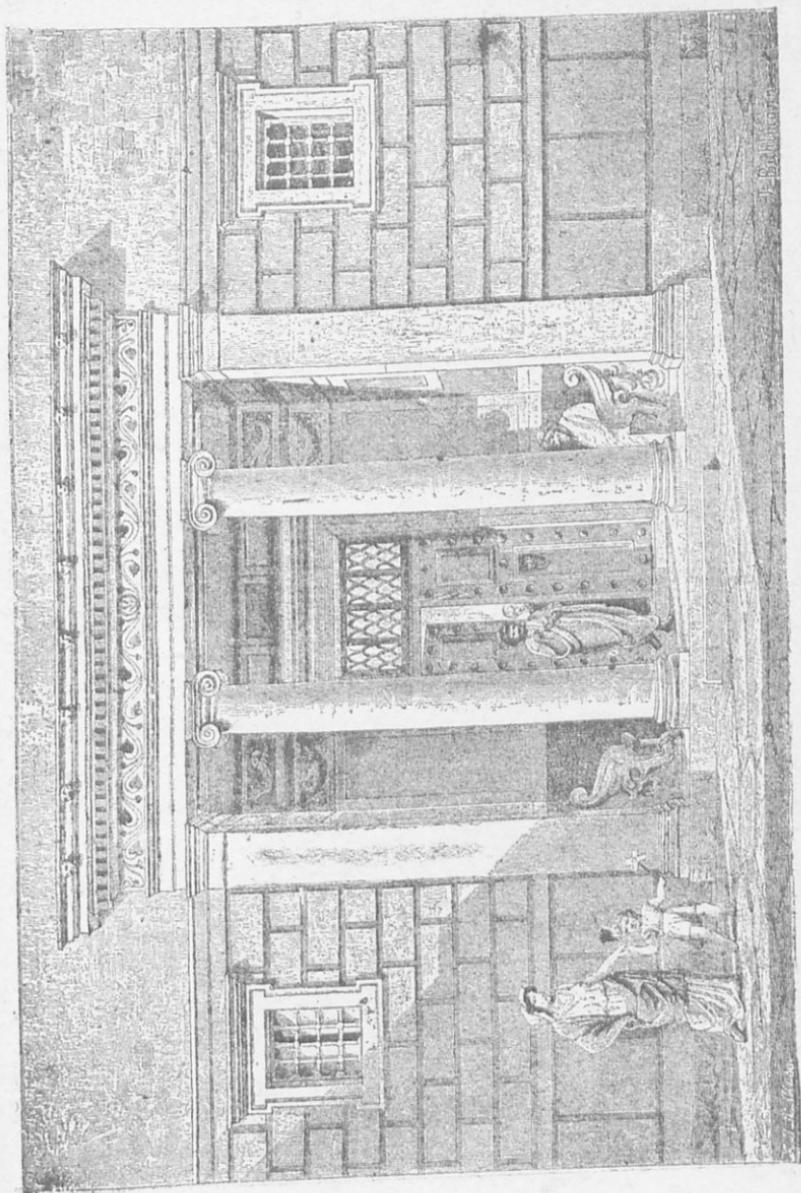
πλήρες φῶς ἐπ' αὐτῶν.— **πάλιν ἐπισκέψασθαι**: δέχεται τὸ συμπέ-
 ρασμα ὡς δεόμενον εὐρυτέρας ἐρεύνης.— **μὴ πολλάκις** = μήπως τυ-
 χὸν (μᾶς κάμῃ νὰ σκοιτάψωμεν κατὰ τὴν ἐρευναν). Ὁ Σω. δηλ. θεω-
 ρεῖ φρόνιμον νὰ ἐξετασθῇ πρῶτον ἡ οὐσία τῆς ἀρετῆς καὶ ἔπειτα
 τὸ διδασκτὸν ἢ μὴ αὐτῆς.— **κατ' ἀρχὰς ἔλεγον** (348 Γ καὶ Δ, Κεφ.
 33).— **δὴ** = ἤδη.— **ὧν** = τούτων, οἷς.— **μὲν** (μὴν) = τοῦλάχιστον.— **εἰ**,
 αἰτιολ.— **ἐλλόγιμος ἐπὶ σοφία** = περιώνυμος σοφός.— **ἐμοὶ... ὦρα** =
πάλαί ὦρα καὶ ἐμοὶ ἰέναι οἵπερ ἔφην ἰέναι με δεῖν (πρβλ. 335 Γ,
 Κεφ. 22).— **τῶ καλῶ**: οἱ Ἀθηναῖοι μετεχειρίζοντο τὸ ἐπίθετον εἰς
 ἔνδειξιν τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰρωνικῶς, εἰς διαφόρους περι-
 στάσεις.— **ἀκούσαντες**, δηλ. ἐγὼ καὶ ὁ Ἰπποκράτης, λέγει δὲ ταῦτα
 πρὸς τὸν ἑταῖρον.

— Κρίνατε τὰς δύο ἀποδεικτικὰς μεθόδους τοῦ Πρωταγόρου, ἦτοι

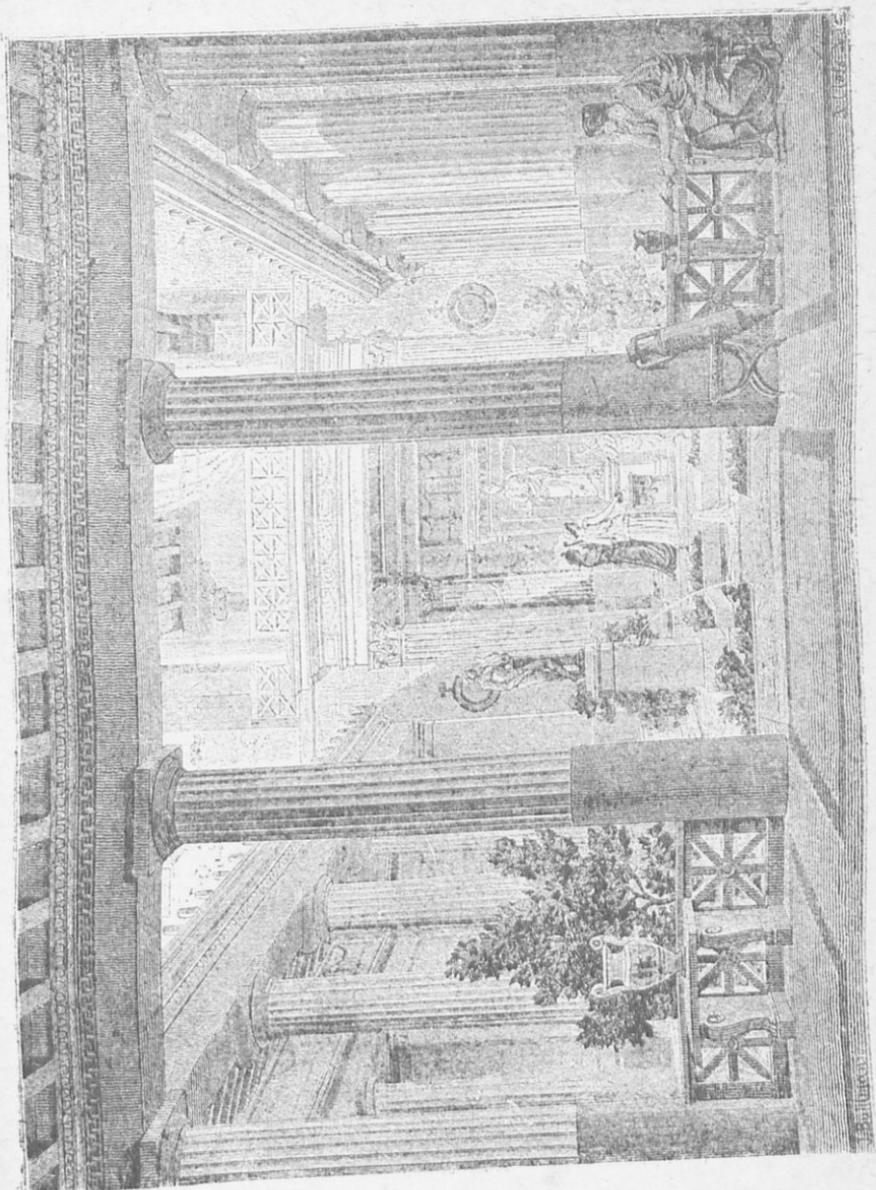
α) τὴν διὰ μύθου καὶ

β) τὴν διὰ λόγου.

— Ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτὰς καταδείξατε τὴν ὑπεροχὴν τῆς δια-
 λεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.



Εικ. 1. Πρόθυρον ελληνικῆς οἰκίας.



Εικ. 2. Έσωτερική αλλη ελληνική οικίας μετά του προστόφου.



Εἰκ. 3. Παῖς διδάσκεται νὰ κιθαρίζῃ. Ἄλλος παῖς ἀπαγγέλλει ἐπικόν ποίημα πρὸ τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἀνοικτὸν βιβλίον (κύλινδρον) καὶ ἀκούει τὸν παῖδα, ἀναγιώσκεται δὲ εἰς τὸ βιβλίον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔπους. Εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον ὁ δούλος.

(Παράστασις ἐξ ἀρχαίας κώλικος τοῦ ἀγγειογράφου Δούριδος)



0020566615

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7/11/11

